

ANADOLU'NUN ORTA ÇAĞ DÖNEMİ AHŞAP DİREKLİ VE KİRİŞLİ CAMİLERİ

AHİ ŞEREFEDDİN (ARSLANHANE) CAMİSİ YÖNETİM PLANI

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

2022

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ

1.1.Yönetim Planının Yasal Dayanağı.....	5
1.2.Yönetim Planının Gerekçesi.....	7
1.3.Yönetim Planın Amacı ve Kapsamı.....	8
1.4.Yönetim Planı'nın Hazırlanma Süreci.....	9
1.4.1. Yönetim Alanı Sınırnın Tespiti.....	12
1.4.2. Paydaş Analizi.....	13
1.4.3. Odak Grubu Toplantıları.....	14
1.4.4. Anket Çalışması.....	15

2. ALANIN TANIMLANMASI

2.1.Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Cami ve Yakın Çevresinin Genel Özellikleri	
2.1.1. Konum ve Coğrafi Yapı.....	15
2.1.2. Ulaşım.....	16
2.1.3. Yönetim Alanı Sınırları.....	16
2.1.4. Yerel Nüfus Yapısı Yerel Nüfus Yapısı ve Alana Dair Yerel Halkla Yapılan Anket Çalışmaları ve Sonuçları.....	19
2.2. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Cami ve Yakın Çevresinin Tanımı ve Önemi	
2.2.1. Alanın Tarihçesi ve Tanımı.....	35
2.2.2. Yapıların Tarihçesi.....	38
2.2.3. Yapıların Tanımı.....	38
2.2.3.1. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi Dış Cephe Özellikleri.....	38
2.2.3.2. İç Mekan Özellikleri.....	40
2.2.3.3. Ahi Şerefeddin Türbesi.....	43
2.2.3.4. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Zaviyesi.....	44
2.2.3.5. Ahi Şerefeddin Türbesi Haziresi.....	45
2.2.4. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Cami'nin Önemi ve Değeri Yapının	
2.2.4.1.Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin Önemi.....	48
2.2.4.2.Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Cami'nin Değeri.....	49

3. MEVCUT KORUMA VE YÖNETİM DURUMU

3.1.Alanın Koruma Statüsü.....	51
3.2.Yasal ve Kurumsal Çerçeve.....	51
3.3.Mülkiyet Durumu.....	53
3.4.İnsan Kaynakları.....	55
3.5.Finansal Kaynaklar.....	57

4. ALANIN MEVCUT KORUNMA DURUMU VE ALANDA YÜRÜTÜLEN ÇALIŞMALAR

4.1.Yapı ve Alanın Korunma Durumu.....	57
4.2.Yapının Gördüğü Onarım ve Müdahaleler.....	62
4.3.Alana İlişkin Güncel Planlar ve Projeler	

4.3.1. Ulus, Samanpazarı, Kale, Kayabaşı Bölgeleri Sit Alanları Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Koşulları”.....	63
4.3.2. Stratejik Planlar.....	64
4.3.2.1. Ankara Büyükşehir 2020-2024 Yılı Stratejik Planı.....	64
4.3.2.2. Ankara Bölge Planı (2014-2023).....	65
4.3.3. Sokak Sağlıklaştırma Projeleri.....	65
5. ALANA İLİŞKİN ZİYARETÇİ YÖNETİMİ, TURİZM VE TANITIM FAALİYETLERİ	
5.1.Ziyaretçi Yönetimi.....	66
5.2.Turizm ve Tanıtım Faaliyetleri.....	67
6. ALANIN DEĞERLENDİRİLMESİ / GZFT Analizi.....	68
7. VİZYON, POLİTİKA VE HEDEFLER	
7.1.Vizyon.....	73
7.2. Yönetim Politikaları.....	73
7.3. Yönetim Hedefler.....	74
8. YÖNETİM PLANININ UYGULANMASI	
8.1.Eylem Planı.....	76
8.2.İzleme Göstergeleri.....	107
KAYNAKÇA.....	108

Harita Listesi

Harita 1. Yönetim Alanı Sınırı

Harita 2. Yönetim Alanında Yer Alan Kültür Varlıkları

Harita 3. Hazireler Vaziyet Planı

Harita 4. Mülkiyet Durumu

Tablo Listesi

Tablo 1. Cinsiyet Dağılımı (İş yeri)

Tablo 2. Meslek Dağılımı (İş yeri)

Tablo 3. Caminin Korunma ve Tanıtma Etkinliklerine Katılım Durumu

Tablo 4. Kültürel Miras Kavramı (İşyeri)

Tablo 5. Kültürel Miras Niçin Korunmalı? (İşyeri)

Tablo 6. Korunması Gereken Kültürel Miraslar

Tablo 7. Cami Yeterince Korunmuş mu? Korunmamasının Nedeni?

Tablo 8. Caminin Etrafını Nasıl Görmek İstersiniz?

Tablo 9. Caminin En Beğenilen Özellikleri

Tablo 10. Cami ve Çevresinin Korunmasının ve Sürdürülebilirliğinin Sağlanması İçin Öneriler (Hane Halkı)

Tablo 11. Bilinirlik Durumu ve Kaynağı

Tablo 12. Camideki Problemler

Tablo 13. Mahallede Yaşanan Problemler (Hane Halkı)

Tablo 14. Mahallede Yaşanan Problemler (İşyeri)

Tablo 15. Kurumsal İnsan Kaynakları

Grafik Listesi

Grafik 1. Cinsiyet Dağılımı (Hane Halkı)

Grafik 2. Meslek Dağılımı (Hane Halkı)

Grafik 3. Eğitim Durumu (Hane Halkı)

Grafik 4. Eğitim Durumu (İş yeri)

Grafik 5. Gelir ve Ev sahipliği Durumu

Grafik 6. İş Yerine Ulaşım Durumu

Grafik 7. Hediyeelik Eşya Üretimine İlçe Halkının Dâhil Edilmesi

Grafik 8. Katılımcıların Mahallede Görmek İstedikleri Yeni İşyeri Alanları

Grafik 9. Kültürel Miras Kavramı (Hane Halkı)

Grafik 10. Kültürel Miras Niçin Korunmalı? (Hane Halkı)

Grafik 11. Kültürel Mirası Koruması Gereken Kurum ve Kuruluşlar

Grafik 12. Camiyi Ziyaret Etme Durumu (İş Yeri)

Grafik 13. Camiyi Ziyaret Etme Durumu (Hane Halkı)

Grafik 14. Cami ve Çevresinin Korunmasının ve Sürdürülebilirliğinin Sağlanması İçin Öneriler (İş Yeri)

Grafik 15. UNESCO Dünya Miras Listesi Hakkında Bilgi Düzeyi

Fotoğraf Listesi

Fotoğraf 1. Odak Grubu Toplantıları

Fotoğraf 2. Genel Görünüm

Fotoğraf 3. Kuzey Kapısı

- Fotoğraf 4.** Yapının Pencereleeri ve Doğu Kapısı
Fotoğraf 5. Yapının İçi
Fotoğraf 6. Mihrap
Fotoğraf 7. Minber
Fotoğraf 8. Korint Sütun Başlıkları
Fotoğraf 9. Minare
Fotoğraf 10. Ahi Şerefeddin Türbesi
Fotoğraf 11. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Zaviyesi
Fotoğraf 12. 20.Yüzyıl İlk Yarısı Türbesi ve Haziresi
Fotoğraf 13. Genel Görünüm
Fotoğraf 14. Üst Kotta Yer Alan Hazire
Fotoğraf 15. Alt Kotta Yer Alan Hazire
Fotoğraf 16. Minber
Fotoğraf 17. Mihrap
Fotoğraf 18. Cephedeki Devşirme Malzemeler
Fotoğraf 19. Sıva ve Boya Bozulmaları
Fotoğraf 20 (a,b,c). Ahşap Elemanlardaki Çatlaklar
Fotoğraf 21 (a,b). Ahşap Elemanlardaki Liflenmeler
Fotoğraf 22 (a,b). Kuzey Cephe

1. GİRİŞ

1.1. Yönetim Planının Yasal Dayanağı

Koruma anlayışında yeni yaklaşımların benimsendiği 1930'lerden sonra, gerçekleştirilen uluslararası toplantılarda korumaya yönelik problemlere çevre ölçeğinde ortak çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır (Hermann, 1989: 35). 21-30 Ekim 1931 tarihlerinde Atina'da düzenlenen "I. Uluslararası Tarihi Anıtların Korunması ile İlgili Mimar ve Teknisyenleri Konferansı"nda imzalanan "Atina Tüzüğü" ile kabul edilen ilkelerin içinde en önemlisi, yapıların bulunduğu çevre ile birlikte korunması gerekliliğidir.

Atina Konferansı'ndan kısa bir süre sonra gerçekleşen II. Dünya Savaşı sonrası, Avrupa'da kentler ve tarihi yapılar büyük ölçüde tahrip olmuş ve kullanılamaz duruma gelmiştir. Savaşın ardından yok olan bu eski kent dokularında, yeni yapıların inşası yerine eski kent dokusunun tekrar canlandırılması isteği uyanmış ve koruma konusunda yeni anlayışlar ortaya çıkmıştır (Ahunbay, 1999: 19; Cleere, 2000: 2; Biornstad, 2000: 70). Bu doğrultuda tahribata uğrayan kentsel dokuların tarihsel, yapısal, sanatsal, kültürel ve sosyal değerlerini de içeren bütüncül bir anlayışla korunması yönünde bir anlayış benimsenmiştir.

Savaş sonrası yeniden yapılanma sürecini, 1960'lar ve 1970'ler boyunca dünya çapında bir ekonomik patlama ve sanayileşme faaliyetleri izlemiştir. Kültürel mirasın ekonomik ve teknolojik yatırımlar sonucu tahrip edilmesini önlemek ve korumak adına, 1960'lı yıllarda Avrupa'nın öncülüğünde uluslararası boyutta yoğun çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, koruma ve onarım sırasında yapılacak müdahaleleri düzenlemek amacıyla 25-31 Mayıs 1964 tarihlerinde Venedik'te "II. Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimarlar ve Teknisyenleri Kongresi" düzenlenmiştir. Kongre sonucunda çağdaş koruma anlayışının anayasası sayılabilecek olan ilkeleri belirleyen "Venedik Tüzüğü" kabul edilmiştir (Erder, 1977: 167).

Venedik Tüzüğü ile tek yapı ölçeğinde değerlendirilen anıtlar, içinde buldukları kent dokusu ile birlikte korunmaya başlamış ve sivil mimari örnekleri de kapsama dâhil edilmiş; kültür varlıklarının etrafıyla bir bütün oluşturduğundan çevresi ile birlikte korunması gerektiği, korumada bütüncül yaklaşımlarla başarı sağlanabileceği ortaya konmuştur (Kuban, 2000: 34-36).

İnsanlığın ortak mirası olarak kabullenilen istisnai evrensel değerlere sahip kültür ve tabiat varlıklarını dünyaya tanıtmak, söz konusu ortak mirası sahiplenecek toplumsal bilinci geliştirmek ve muhtelif nedenlerle tahrip olan kültürel ve doğal mirasın yaşatılması adına ihtiyaç duyulan işbirliğini sağlamak maksadıyla Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü'nün (UNESCO) Paris'te toplanan 16. Genel Konferansı kapsamında 16 Kasım 1972'de "UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Varlıkların Korunmasına Dair Sözleşme" kabul edilmiştir.

Sözleşme'nin dördüncü maddesinde kültür ve tabiat varlıklarının tespiti, korunması, sergilenmesi/sunumu ve gelecek nesillere iletilmesi görev ve sorumluluğu öncelikli olarak mirasın ait olduğu Taraf Devlet'e verilmiştir. Beşinci maddesinde ise, kültürel ve doğal mirasın sürdürülebilir korunmasının sağlanabilmesi adına toplum yaşamında bir işlev verilerek planlamaya dayalı bir koruma politikasının benimsenmesi gerektiği belirtilmiş, Sözleşme'ye taraf devletler, bu kapsamda gerekli mevzuat düzenlemelerini yapmak ve her türlü bilimsel, teknik, idari ve ekonomik önlemleri almakla yükümlü kılınmıştır.

Dünya Miras Sözleşmesi'ne ülkemizin katılması 14.04.1982 tarih ve 2658 sayılı Kanunla uygun bulunmuş olup, Sözleşme 23.05.1982 tarih ve 8/4788 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak, 14.02.1983 tarih ve 17959 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmıştır.

Tüm bu gelişmeler ile birlikte, ICOMOS Avustralya Milli Komitesi tarafından 1979 senesinde onaylanan Burra Tüzüğü ile korunacak alanın kültürel özelliklerinin yok edilmemesi ve güvenliğinin temin edilmesi, her türlü bakım, onarım ve restorasyon çalışmalarının alanın geleceğini göz önünde bulundurmak suretiyle gerçekleştirilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Söz konusu tüzük ile “bir alanın korunması, açıklanması ve yönetiminin, alanla özel ilişkisi ve anlamı olan veya alanda sosyal, manevi veya diğer kültürel sorumlulukları bulunan kişilerin katılımı ile sağlanması gerektiği” belirtilmiştir. Korumaya ilişkin süreç Burra Tüzüğü'nde, alanın önemini anlama, alana yönelik politika geliştirme ve yönetim olmak üzere üç temel başlık altında ele alınmaktadır (Madran ve Bozkurt, 2008: 220, 221).

UNESCO Dünya Miras Sözleşmesi Uygulama Rehberi'nin 1988 tarihli revizyonunda, doğal varlıklar için yasal olarak yeterli koruma ve yönetim mekanizması için kamu erişimini sağlayacak düzenlemelerin gerekliliği vurgulanmıştır (Gültekin, 2012: 236). Anılan rehberin 2005 tarihli revizyonu ile de üstün evrensel değere sahip varlıkların yönetim sistemlerine yönelik daha kapsamlı hükümler eklenmiş, kültürel varlıklar için de yönetim planı hazırlanması gerektiği belirtilmiştir. Söz konusu rehberin “Yönetim Sistemleri” başlıklı 108. Maddesinde “Dünya Miras Listesi'ne aday gösterilen her bir varlığın, istisnai evrensel değerinin tercihen paydaşların katılımının sağlandığı bir yolla ne şekilde muhafaza edilip korunacağını açıkça belirtildiği uygun bir yönetim planı veya belgelenmiş bir yönetim sisteminin bulunması gerektiği” hükmü yer almaktadır.

Ülkemizin koruma mevzuatında alan yönetimi ve yönetim planlarına ilişkin düzenlemeler, UNESCO'nun Dünya Miras Listesi'nde kayıtlı ya da aday alanlar için alan yönetim planının olması şartı üzerine yapılmıştır.

Planlama, yürütme ve izleme süreçlerini kapsayan yönetim planı ve yönetim alanı kavramları, ülkemiz hukuk sistemi içinde ilk kez 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda 14. 07. 2004 tarihinde yapılan değişikliklerle “Tanımlar ve Kısaltmalar” başlıklı 3. maddesinin 10. ve 11. paragraflarında tanımlanarak aşağıdaki biçimde yer almıştır.

“Yönetim Alanı”; Sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla planlama ve koruma konusunda yetkili merkezi ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamak amacıyla oluşturulan ve sınırları ilgili idarelerin görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenen yerlerdir.

“Yönetim Planı”; yönetim alanının korunmasını, yaşatılmasını, değerlendirilmesini sağlamak amacıyla işletme projesini, kazı planı ve çevre düzenleme projesi veya koruma amaçlı imar planını dikkate alınarak oluşturulan koruma ve gelişim projesinin, yıllık ve 5 yıllık uygulama etaplarını ve bütçesini de gösteren her 5 yılda bir gözden geçirilen plandır.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda “alan yönetimi” ve “yönetim planı” kavramlarına yönelik getirilen düzenleme doğrultusunda hazırlanan “Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ise 27.11.2005 Tarih ve 26006 Sayılı Resmi Gazete'de

yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Yönetmelik, ülkemizdeki alan yönetimi sürecine ilişkin usul ve esaslar ile temel ilkeleri belirlemektedir.

6745 sayılı Yatırımların Proje Bazında Desteklenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına dair Kanun'un 26. maddesiyle, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun alan yönetimine ilişkin hükümleri içeren Ek-2. maddesinde değişiklik yapılmıştır. Söz konusu değişiklik ile 2863 sayılı Kanun'un Ek-2. maddesinde “yönetim alanları ile bunların bağlantı noktalarının korunması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla Bakanlıkça yönetim planı taslağı hazırlanır veya hazırlattırılır. Bakanlık, yönetim planlarının hazırlanmasına ilişkin olarak alanla ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ile her türlü işbirliği yapabilir.” hükmü yer almaktadır. Bu doğrultuda, işbu yönetim planı Kültür ve Turizm Bakanlığı – Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır.

Bununla birlikte, “Anadolu'nun Orta Çağ Dönemindeki Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri Yönetim Planı” aşağıda yer alan yasal mevzuat hükümleri doğrultusunda oluşturulmuştur:

- 2863 Sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”
- 5366 Sayılı “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun”
- 5393 Sayılı “Belediye Kanunu”
- 5737 Sayılı “Vakıflar Kanunu”
- “Camilerin Bakım Onarım Temizlik ve Çevre Tanzimi Hakkında Yönetmelik”
- “Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik”
- “Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Yapı Esasları ve Denetimine Dair Yönetmelik”
- “Taşınmaz Kültür Varlıklarının Onarımına Yardım Sağlanmasına Dair Yönetmelik”
- “Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulanması, Denetimi ve Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik”
- “Alan Yönetimi İle Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri İle Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”

1.2. Yönetim Planının Gerekçesi

Mimari malzeme olarak genellikle kesme taşın kullanıldığı Anadolu-Türk mimarisinde, ahşap tavanlı olan ve bu tavanın ahşap desteklerle taşındığı camiler, özel bir yapı grubunu oluşturmaktadır. 13. ve 14. yüzyılda özellikle Anadolu'nun iç ve batı bölgelerinde inşa edilen bu yapılardaki ahşap kullanımı, Türklerin Orta Asya ve Horasan Bölgesi'ndeki mimari üslubunu hatırlatmaktadır. Yapı içlerindeki ahşap yüzeylerin “kalem işi” adı verilen süslemelerle bezeli olduğu bu camiler, dıştan sade görünümüne karşın renkli bir iç mekâna sahiptir.

Yukarıda açıklanan özellikleri nedeniyle 2018 yılında UNESCO Dünya Miras Geçici Listesi'ne dâhil edilen, 13. yüzyılın sonları ile 14. yüzyılın başları arasında inşa edilmiş, Türkiye'nin beş farklı ilinde bulunan beş tarihi cami bulunmaktadır. Söz konusu camiler:

- Afyonkarahisar-Merkez, Ulu Camisi (1272-77)
- Eskişehir- Sivrihisar, Ulu Camisi (1274-75)
- Ankara – Altındağ, Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi (1289-90)
- Konya- Beyşehir Eşrefoğlu Camisi (1296-99)

- Kastamonu – Kasaba köyü Mahmut Bey Camisi (1366-7)

İslam mimarisinin gelişmesinde önemli bir yere sahip olan; düz bir ahşap tavanın mukarnaslı veya devşirme sütun başlıklarına sahip ahşap direklerle taşındığı, benzersiz bir ahşap taşıyıcı sistemle inşa edilen ve olağanüstü marangozluk becerileri ve sanatsal çalışmalar sergileyen beş cami, belirli bir yapı tipinin seçkin örneklerini temsil etmektedir.

2018 yılında UNESCO Dünya Miras Geçici Listesi'ne kaydedilen “Anadolu'daki Ahşap Tavanlı ve Destekli Camiler”, kapıları, minberleri, sütunları, sütun başlıkları, tavan kirişleri ve konsolları ile birlikte mimari donatısında görülen ahşap oymacılığı ve işçiliğin ustaca kullanımları bakımından da oldukça önemlidir.

“Anadolu'nun Orta Çağ Dönemindeki Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri Yönetim Planı” kapsamında yer alan beş adet cami 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu hükümleri uyarınca “korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı” olarak tescil edilerek koruma altına alınmıştır. Ayrıca, söz konusu yapılar ile tampon bölgelerinin yer aldığı yönetim alanı sınırları ise Kentsel Sit Alanı içerisinde kalmaktadır.

Yönetim Planı kapsamında yer alan camilerin;

- sahip oldukları üstün evrensel değerinin yakın çevresi ile birlikte katılımcı ve ortak bir yaklaşımla bütüncül ve sürdürülebilir şekilde korunması ve yönetilmesinin sağlanması,
- ilgili tüm paydaşlar arasında ortak hareket etme ve uygulama mekanizmalarının geliştirilmesine imkân sağlanması,

amacıyla bir yönetim planına ihtiyaç duyulmaktadır.

Dolayısıyla, “Anadolu'nun Orta Çağ Dönemindeki Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri Yönetim Planı”;

- Etkin bir koruma ile plan kapsamında yer alan camilerin istisnai evrensel değerinin korunması,
- Alanın önem ve değerlerinin anlaşılması ve yönetilmesine yönelik ortak bir anlayışın geliştirilmesi ve teşvik edilmesi,
- Toplumun algısının ve duyarlılığının artırılması ve teşvik edilmesi,
- Koruma ve yönetim konusunda uzun vadeli personel ve finansman kaynaklarının planlamasında

önemli bir araç olacaktır.

1.3. Yönetim Planının Amacı ve Kapsamı

Sitlerin veya anıt eserlerin yakın çevresini de kapsayan bir alana ilişkin yönetim planı oluşturulması, UNESCO Dünya Mirası adayı tüm kültür varlıklarının adaylık başvurusunda aranan ölçütlerin başında gelmektedir. Ayrıca, ulusal koruma mevzuatımızın temelini oluşturan 5226 sayılı Kanun ile değişik 2863 Sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” nun Ek-2. maddesinde “korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının çevresi ile bütünleşerek varlığını sürdürmesi, altyapı ve servis olanaklarına kavuşturularak alanın değerinin yükseltilmesi hususlarını içerecek şekilde alan yönetiminin sağlanması, buna yönelik ilgili kurum ve kişiler arasında işbirliği sağlanarak koruma-kullanma ve yerel toplumun ilgisi arasında denge oluşturulması, alanın özelliklerinin korunması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi ve bunlara ilişkin ilkelerin belirlenmesi amacıyla yönetim planlarının hazırlanması” gerekli kılınmıştır.

Yönetim Planı, planlamaya dair süreç içinde, yönetime ilişkin yaklaşımın belgelendiği ve alan ile ilgili oluşturulan kararların esas alındığı, kılavuz niteliğinde bir dokümandır.

“Anadolu'nun Ortaçağ Dönemindeki Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri Yönetim Planı”nın temel amacı alanın sahip olduğu üstün evrensel değerinin yakın çevresi ile birlikte katılımcı ve ortak bir yaklaşımla bütüncül ve sürdürülebilir şekilde korunması ve yönetilmesinin sağlanmasıdır. Bu amaç doğrultusunda alanla ilgili tüm paydaşlar arasında ortak hareket etme ve uygulama mekanizmalarının geliştirilmesine imkân sağlanabilecektir.

Öte yandan, yönetim planları, kültürel mirasın araştırma, koruma, restorasyon, turizm, ekonomik kalkınma ve bölge halkının ihtiyaç ve öncelikleri arasında bir denge kurarak alanın kültürel sürdürülebilirliğini sağlamayı hedefleyen pratik ve uygulamaya yönelik bir araç olarak nitelendirilmektedir.

Dolayısı ile bir yandan alanın önem ve değerlerinin korunmasını ve sürdürülebilirliğini sağlamak, diğer yandan ise kullanıcı ve ziyaretçilerin alanın önem ve değerlerini en iyi şekilde benimsemelerine böylece alan dair koruma bilincinin artırılmasına aracı olmak yönetim planlarının en temel amaçlarını oluşturmaktadır. Alanın ve çevresinin sahip olduğu değerler ile öneminin belirlenmesi, bu değerler ve öneminin toplumun tüm kesimleri tarafından bütüncül olarak anlaşılmasını sağlamak, alanın ulusal ve uluslararası kamuoyunda tanınırlığını artırmak, alanın özgünlüğünü koruyarak sosyo-ekonomik kalkınmasını sağlamak yönetim planının ana hedefleri arasında yer almaktadır.

“Anadolu'nun Orta Çağ Dönemindeki Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri Yönetim Planı” ile camilerin ve yakın çevrelerinin tüm değerlerinin korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması için sorumluluğu ve ilgisi bulunan tüm paydaşlar arasında eşgüdümün sağlanması hedeflenmiş ve bu doğrultuda, planın hazırlık sürecinde eylem odaklı bir yaklaşımdan ziyade süreç odaklı bir yaklaşımın benimsenmesine çalışılmıştır.

1.4. Yönetim Planı'nın Hazırlanma Süreci

“Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri Yönetim Planı”, yönetim planları için yapılmış olan hukuki düzenlemelerle uyumlu olarak, 14/07/2004 tarih ve 5226 Sayılı Kanun ile değişik 23/07/1983 tarihli, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve 27/11/2005 tarih ve 26006 sayılı, Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik çerçevesinde geliştirilmiştir.

Bu plan kültürel mirasın korunmasıyla alakalı uluslararası kabul görmüş standartlarla ve prensiplerle, özellikle aşağıda sıralanmış olanlarla uyumlu olarak hazırlanmıştır:

- Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme (UNESCO 1972)
- Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme Uygulama Rehberi (UNESCO 2005, 2012 ve 2013, 2015)
- Dünya Miras Alanları için Yönetim Rehberi (ICCROM)
- ICOMOS Anıtların ve Kültürel Alanların Restorasyonu ile ilgili Anlaşma (Venedik Tüzüğü 1964)
- ICOMOS Anıtların, Alanların ve Toplulukların Korunması için Eğitim ve Öğretim ile ilgili İlkeler (1993)

- Nara Özgünlük Belgesi (ICOMOS, 1999)
- ICOMOS Uluslararası Kültürel Turizm Anlaşması: Kültürel Miras Alanlarında Turizm Yönetimi (1999)
- ICOMOS Kültürel Miras Alanlarının Algılanması ve Sunumu Tüzüğü (2008)
- Koruma İlkeleri: Tarihi Çevrenin Sürdürülebilir Yönetimi için Politikalar ve Rehberlik (English Heritage 2008)
- Avustralya ICOMOS Kültürel Öneme Sahip Yerler için Tüzük (Burra Tüzüğü, 2013)

Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının çevresi ile bütünleşerek varlığını sürdürmesi, altyapı ve servis olanaklarına kavuşturularak alanın değerinin yükseltilmesi hususlarını içerecek şekilde alan yönetiminin sağlanması, buna yönelik ilgili kurum ve kişiler arasında işbirliği sağlanarak koruma-kullanma ve yerel toplumun ilgisi arasında denge oluşturulması, alanın özelliklerinin korunması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi ve bunlara ilişkin ilkelerin belirlenmesi amacıyla alan yönetim planlarının hazırlanması 5226 sayılı Kanun ile değişik 2863 Sayılı Kanun'un Ek-2. maddesi ile tanımlanmaktadır. Anılan Kanun doğrultusunda, "Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" 27.11.2005 tarih ve 26006 sayılı Resmî Gazete 'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun Ek-2. maddesi uyarınca yönetim alanları ile bunların bağlantı noktalarının korunması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla Kültür ve Turizm Bakanlığınca yönetim planı taslağı hazırlanmakta veya hazırlanmaktadır.

"Anadolu'nun Orta Çağ Dönemindeki Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri Yönetim Planı" nın hazırlanması amacıyla; Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 10. maddesi uyarınca Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü uzmanlarından bir planlama ekibi oluşturulmuştur.

Yönetim planının hedefi, kültür varlıklarının ve alanın sahip olduğu üstün evrensel değerlerin şimdiki ve gelecek nesiller için özgünlüğünün ve bütünlüğünün korunması ve geliştirilmesi, bunu sağlamak amacı ile kısa-orta-uzun vadeli eylemler gerçekleştirilmesidir. Dolayısıyla, yukarıda belirtilen planlama ekibinin öncelikli hedefi şeffaf, tüm paydaşlarla katılımcı, alanın önceliklerini, sorunlarını, tehdit ve fırsatlarını belirleyip, alanın geleceğine ilişkin belirlenen bir vizyon doğrultusunda sorunları çözücü, tehditleri önleyici hedefler koyarak bu hedeflere ulaşmak için temel stratejiler ve eylem planları belirlemek olmuştur.

Bu doğrultuda, etkin bir yönetim planı için;

- Yasal ve kurumsal çerçevenin bütün olarak değerlendirilmesi,
- Uygulamaya yönelik faaliyet alanlarının belirlenmesi,
- Paydaşların görev ve sorumluluklarının tespit edilmesi,
- Planlanacak projelere bilgi altyapısının sağlanması,
- Gerekli finansal kaynakların belirlenmesi ve temin edilmesi,
- Alanın en iyi şekilde korunması için sürdürülebilir bir sistemin oluşturulması gerekmektedir.

Etkin bir yönetim planı için yukarıda bahsedilen koşulları gerçekleştirmek üzere kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, meslek odaları, hak sahipleri ve bölgenin kullanıcıları

arasında, ortaklaşa yürütülmesi gereken çalışmalarda eşgüdümü sağlamak konusunda yönetim planları önemli araçlar arasında yer almaktadır.

“Anadolu'nun Orta Çağ Dönemindeki Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri Yönetim Planı” hazırlanma biçimindeki temel yaklaşımda da katılımcı bir yöntemin tercih edilmiştir. Söz konusu Yönetim Planı üç aşamalı bir yöntem ile oluşturulmuştur.

İlk olarak literatür araştırması ve alana dair harita, veri, bilgi ve belgeler toplanmıştır. Analitik araştırmayı oluşturan bu süreçte elde edilen veriler, literatür araştırmasının ışığında incelenmiştir. Daha sonra, alanda yapılan incelemeler ile alanın mevcut durumu değerlendirilmiştir. Üçüncü olarak ise, planlama sürecine katılımın sağlanması açısından odak grup toplantıları düzenlenerek Yönetim Planı'nın vizyon, hedef ve eylemleri belirlenmiştir.

"Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" in 14. maddesi gereğince, alanla ilgili daha önceden çalışmalarda bulunmuş, alanı yeterince tanıyan, alan hakkında belirli bir vizyon geliştirebilen, kültürel ve doğal miras yönetimi ile ilgili yeni yaklaşımlar hakkında bilgi sahibi, yönetim politikaları ve uygulamaları hakkında deneyimli, üniversitelerin mimarlık, şehir ve bölge planlama, arkeoloji, sanat tarihi, kamu yönetimi, işletme ve ekonomi bölümü mezunlarından bir kişinin Alan Başkanı olarak atanması gerekmektedir.

Ayrıca; anılan Yönetmelik'in 15. maddesinde "Danışma kurulu, alanda mülkiyet hakkı bulunanlar, meslek odaları temsilcileri, sivil toplum örgütleri temsilcileri, üniversitelerin ilgili bölüm temsilcileri, alan başkanı ve yetkili idarece tespit edilecek en az beş üyeden oluşur.", 16. maddesinde ise "Eşgüdüm ve denetleme kurulu, alan başkanı, danışma kurulunca kendi içinden seçilecek iki üye ile yönetim planı taslağı kapsamında 4 hizmetine ihtiyaç duyulan idarelerin birer temsilci olmak üzere en az beş kişiden oluşur." hükümleri yer almaktadır.

Yasal mevzuata göre, yönetim planı Danışma Kurulu tarafından değerlendirilmekte, plan kapsamında gerekli hizmetleri sağlayan her kurumdan bir temsilcinin yer aldığı Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu tarafından onaylanmaktadır.

Süreç (yönetim planının hazırlanması, değerlendirilmesi, onaylanması, uygulanması, izlenmesi ve güncellenmesi), Alan Başkanı ile iş birliği içerisinde yürütülmektedir. Alan Başkanı, ayrıca yıllık çalışma takvimi ve denetim raporlarının hazırlanmasından sorumludur.

“Alan Başkanı”, “Danışma Kurulu” ve “Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu”ndan oluşan yönetim yapısı Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından oluşturulmaktadır.

Yukarıda belirtilen hususlara dayanarak, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Dünya Miras Alanları Şube Müdürü – Şehir Plancısı Kıvılcım Neşe AKDOĞAN, 02.08.2021 tarih ve E-71480061-181.02-1576557 sayılı Bakan Oluru ile “Anadolu’daki Ahşap Tavanlı ve Ahşap Destekli Camiler Alan Başkanı” olarak görevlendirilmiştir.

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi "Danışma Kurulu" ve "Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu" üyeleri ise 24.11.2021 tarih ve 1937576 sayılı Makam Olur'u ile oluşturulmuştur.

Danışma Kurulu Üyeleri

Dr. Filiz KARAKUŞ

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

Kale Mahallesi Muhtarlığı

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi

TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği Orta Anadolu Bölge Temsil Kurulu

Ankara Turist Rehberleri Odası

Ankara Kent Konseyi

Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu Üyeleri

Ankara Valiliği - İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Temsilcisi

Ankara Valiliği - İl Milli Eğitim Müdürlüğü Temsilcisi

Altındağ Kaymakamlığı - İlçe Müftülüğü Temsilcisi

Altındağ Kaymakamlığı - İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Temsilcisi

Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Temsilcisi

Ankara Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Temsilcisi

Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü Temsilcisi

Ankara Kalkınma Ajansı Genel Sekreterliği Temsilcisi

Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Temsilcisi

Altındağ Belediye Başkanlığı Temsilcisi

1.4.1. Yönetim Alanı Sınırının Tespiti

Ulusal mevzuat uyarınca yönetim planı hazırlanma sürecinin ilk aşaması alana ilişkin yönetim alanı sınırının tespit edilmesidir.

İlgili Kanun ve yönetmeliğin "Tanımlar" başlığı altında "Yönetim alanı"; sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla, plânlama ve koruma konusunda yetkili merkezî ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamak için oluşturulan ve sınırları ilgili idarelerin görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenen yerler olarak tanımlanmaktadır.

Bu kapsamda; ilgili mevzuat uyarınca yönetim alanı sınırının, Bakanlığımız Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü uzmanlarınca, ilgili kurum ve kuruluşların, meslek odalarının, üniversitelerin, sivil toplum örgütlerinin ve alanda mülkiyet hakkı bulunanların önerileri çerçevesinde belirlenmesi amacıyla 21.01.2021 tarihinde yerinde inceleme çalışması ve 22.01.2021 tarihinde ise koordinasyon toplantısı gerçekleştirilmiştir.

Arazide gerçekleştirilen çalışmalar ve koordinasyon toplantısında paydaşlarca dile getirilen görüş ve öneriler doğrultusunda Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi öneri yönetim alanı sınırı belirlenmiş 17.05.2021 tarih ve 1387124 sayılı Makam Onayı ile uygun bulunmuştur.

Söz konusu yönetim alanı sınırı, Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi, Ahi Şerefeddin Türbesi ve Zaviyesi ile görsel ilişki içerisinde bulunan yapıların yer aldığı kadastral adalar, Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin plan özelliklerini sonraki yüzyıllarda devam ettiren Ahi Elvan Camisi, Hacı Arap Camisi ve Geneği Mescidi ile yakın çevrede bulunan anıtsal eserleri içerecek şekilde belirlenmiştir.

1.4.2. Paydaş Analizi

Herhangi bir yönetim planı için ilgili paydaşların belirlenmesi ve bu paydaşların yönetim ve koruma süreçlerine dahil edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi Yönetim Planının katılımcı bir yaklaşımla etkin bir şekilde hazırlanabilmesi ve uygulanabilmesi, alanın üstün evrensel değerinin yakın çevresi ile birlikte bütüncül ve sürdürülebilir şekilde korunması ve yönetilmesinin sağlanması amacıyla alanla ilgili belirlenen paydaşlar aşağıda listelenmiştir.

Yönetim planı sürecinde karar verici yetkiye sahip paydaşlar

Ulusal Paydaşlar:

- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü
- Diyanet İşleri Başkanlığı

Bölgesel Paydaşlar:

- Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü
- Ankara Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü
- Ankara Kalkınma Ajansı
- Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü

İl Paydaşları:

- Ankara Valiliği
(İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)
(İl Milli Eğitim Müdürlüğü)
- Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı
- Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü
- Ankara Kent Konseyi

Yerel Paydaşlar:

- Altındağ Belediye Başkanlığı
- Altındağ İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
- Altındağ İlçe Müftülüğü
- Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi İmamı
- Kale Mahallesi Muhtarı

Üniversiteler:

- Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi, Mimarlık Bölümü

Sivil Toplum Örgüleri /Dernekler:

- TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi
- TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi
- ANRO Ankara Turist Rehberleri Odası
- TURSAB Orta Anadolu Bölge Temsil Kurulu Başkanlığı

1.4.3. Odak Grubu Toplantıları

Yönetim alanının sorunları ve olanaklarının tespit edilmesi, fırsatlar ile tehditlerinin de her yönüyle belirlenmesi amacıyla Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi odak olmak üzere yakın çevresine yönelik güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditlere ilişkin, ilgili paydaşların katılımı ile 05.07.2021 tarihinde odak grubu toplantıları ile genel değerlendirme toplantısı gerçekleştirilmiştir.

Alanın SWOT Analizi kapsamında gerçekleştirilen odak grubu toplantılarında alana ilişkin;

- Koruma/Kentsel Gelişim
- Araştırma
- Altyapı/Erişim
- Sunum/Tanıtım/Turizm
- Yerel Farkındalık/Katılım
- Eğitim/Kapasite Geliştirme

başlıkları altında güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler belirlenmiştir.

Fotoğraf 1. Odak Grubu Toplantıları

1.4.4. Anket Çalışması

Yönetim Planı çalışmaları kapsamında Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi ve çevresinde yer alan ve alan ile doğrudan ilişki içinde bulunan ticari ve konut yerleşimlerinde yaşayan hane halkı ile işyerlerine uygulanmak üzere Bakanlık uzmanlarınca anket hazırlanmıştır. Söz konusu anket çalışması, Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi Yönetim Planının hazırlık sürecinde yerel halkın ve ticari işletmelerin sosyoekonomik durumunun, niteliğinin, alanın sahip olduğu değerlere ilişkin farkındalıklarının, alanda gözlemledikleri fiziksel ve çevresel problemlerin ve koruma/yönetim çalışmalarına katılım isteklerinin tespit edilmesi amacıyla uygulanmıştır.

2. ALANIN TANIMLANMASI

2.1. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi ve Yakın Çevresinin Genel Özellikleri

2.1.1. Konum ve Coğrafi Yapı

26.897 km²lik bir alana sahip olan Ankara ili, 39.57 K enlemi ile 32,53 D boylamları arasında yer alır. Deniz seviyesinden yüksekliği yaklaşık 890 m'dir. Doğu yönünde Kırşehir ve Kırıkkale, batı yönünde Eskişehir, kuzey yönünde Çankırı, kuzeybatı yönünde Bolu, güney yönünde Konya ve Aksaray illeri ile çevrilmiştir. İlçeleri; Altındağ, Çankaya, Mamak, Keçiören, Sincan, Yenimahalle, Akyurt, Beypazarı, Çamlıdere, Çubuk, Elmadağ, Etimesgut, Evren, Kazan, Gölbaşı, Balâ, Ayaş, Güdül, Haymana, Kalecik, Kızılcahamam, Nallıhan, Polatlı, Pursaklar ve Şereflikoçhisar'dır. (<http://www.ankara.gov.tr/genel-cografya-ve-yeryuzu-sekilleri>)

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin yer aldığı Altındağ ilçesi, İç Anadolu Bölgesi'nin kuzey batısındaki Yukarı Sakarya Bölümü'nde konumlanmakta olup ilçenin kuzeyinde Çubuk ve Pursaklar, batısında Keçiören ve Yenimahalle, güneyinde Mamak, güneybatısında Çankaya, doğusunda Akyurt ve Elmadağ ilçeleri bulunmaktadır. İlçe 26 adet mahalleden oluşmaktadır.

Altındağ ilçesi, Ulus-Samanpazarı semtinde 558 Ada, 11 parselde yer alan Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi, kuzeybatısında yer alan Arslanhane Zaviyesi ve hemen yanında yer alan Ahi Şerefeddin Türbesi ile bir külliye vasfı oluşturmaktadır. Kale Mahallesi sınırları içerisinde yer alan cami Ankara Kalesinin güney ucunda konumlanmaktadır.

Cami ve tampon bölgesinin yer aldığı alan Mülga Ankara II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.11.2008 tarih ve 244 sayılı kararıyla ilan edilen "Ulus Tarihi Kent Merkezi Kentsel Sit Alanı" ve Bakanlar Kurulu'nun 22.06.2015 tarih ve 2015/7872 sayılı kararıyla ilan edilen "Ankara Ulus Tarihi Kent Merkezi Yenileme Alanı" sınırları içinde kalmaktadır.

2.1.2. Ulaşım

Ankara ili şehir içi ulaşım, metro, hafif raylı sistem, otobüs, teleferik ve banliyö gibi toplu taşıma araçları ile gerçekleştirilmektedir. Ankara Büyükşehir Belediyesince, Ankara'nın tarihi ve turistik yerlerine düzenlenecek geziler için 30 adet EGO Otobüsü, üzeri açık turist ve gezi otobüsü olarak kullanılacak şekilde tasarlanmış ve hizmete girmiştir. (<https://www.ego.gov.tr/tr/sayfa/1074/otobus>)

Ulus-Samanpazarı semti, Kale Mahallesi sınırları içerisinde yer alan Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi ve tampon bölgesi toplu taşıma güzergâhlarına oldukça yakın bir konumda bulunmaktadır.

Ankara Kalesinin güney ucunda ve Ulus Tarihi Kent Merkezinde yer alan cami ve yakın çevresine ulaşım toplu taşıma araçlarının yanı sıra yürüyerek te (Ulus –Merkez'den yaklaşık 15 dak.) erişim sağlanabilmektedir.

2.1.3. Yönetim Alanı Sınırları

Altındağ ilçesi, Ulus-Samanpazarı semtinde 558 Ada, 11 parselde yer alan Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi, kuzeydoğusunda yer alan Zaviyesi ve hemen yanında yer alan Ahi Şerefeddin Türbesi ve Haziresi ile birlikte bir külliye vasfı oluşturmaktadır. Kale Mahallesi sınırları içerisinde yer alan cami, Ankara Kalesi'nin güney ucunda konumlanmaktadır.

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Kurulu'nun 14.10.1972 tarih ve 6691 sayılı kararı ile Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi, Çeşmesi, Zaviyesi, Türbesi ve Haziresi korunması gerekli eski eser olarak tescillenmiş, Mülga Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 10.07.1986 tarih ve 2458 sayılı kararı ile de "korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı" olarak tescil kaydının devam etmesine karar verilmiştir.

Mülga Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 03.02.2014 tarih ve 756 sayılı kararı ile koruma grubu (I) olarak belirlenen cami, Mülga Ankara II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.11.2008 tarih ve 244 sayılı kararıyla ilan edilen "Ulus Tarihi Kent Merkezi Kentsel Sit Alanı" ve Bakanlar Kurulu'nun 22.06.2015 tarih ve 2015/7872 sayılı kararıyla ilan edilen "Ankara Ulus Tarihi Kent Merkezi Yenileme Alanı" sınırları içinde yer almaktadır.

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi Yönetim Planının hazırlanması çalışmaları kapsamında öncelikli olarak yönetim alanı sınırı belirlenmiştir.

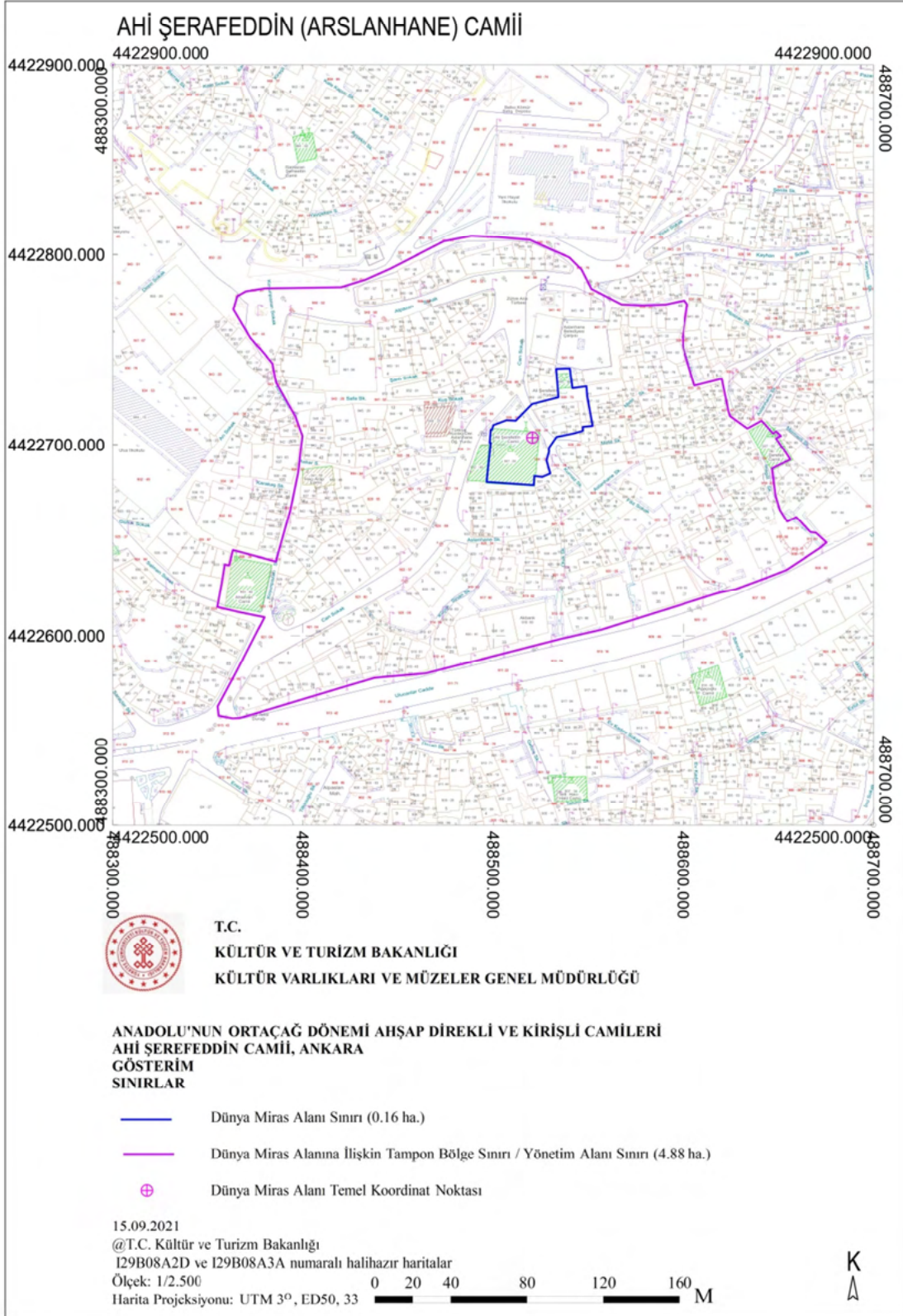
2863 Sayılı Koruma Kanununun Ek 2 Maddesi ile Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun

Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Tanımlar" başlığı altında "Yönetim alanı"; sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla, plânlama ve koruma konusunda yetkili merkezî ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamak için oluşturulan ve sınırları ilgili idarelerin görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenen yerler olarak tanımlanmaktadır.

Bu kapsamda; ilgili mevzuat uyarınca yönetim alanı sınırının, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü uzmanlarınca, ilgili kurum ve kuruluşların, meslek odalarının, üniversitelerin, sivil toplum örgütlerinin ve alanda mülkiyet hakkı bulunanların önerileri çerçevesinde belirlenmesi amacıyla 21.01.2021 tarihinde yerinde inceleme çalışması ve 22.01.2021 tarihinde ise koordinasyon toplantısı gerçekleştirilmiştir.

Arazide gerçekleştirilen çalışmalar ve koordinasyon toplantısında paydaşlarca dile getirilen görüş ve öneriler doğrultusunda Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi öneri yönetim alanı sınırı belirlenmiş, 17.05.2021 tarih ve 1387124 sayılı Makam Onayı ile uygun bulunmuştur.

Söz konusu yönetim alanı sınırı; Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Cami, Ahi Şerefeddin Türbesi ve Zaviyesi ile görsel ilişki içerisinde bulunan yapıların yer aldığı kadastral adalar, Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin plan özelliklerini sonraki yüzyıllarda devam ettiren Ahi Elvan Camisi, Hacı Arap Camisi ve Geneği Mescidi ile yakın çevrede bulunan anıtsal eserleri içerecek şekilde belirlenmiştir.

Harita 1. Yönetim Alanı Sınırı

2.1.4. Yerel Nüfus Yapısı ve Alana Dair Yerel Halkla Yapılan Anket Çalışmaları ve Sonuçları

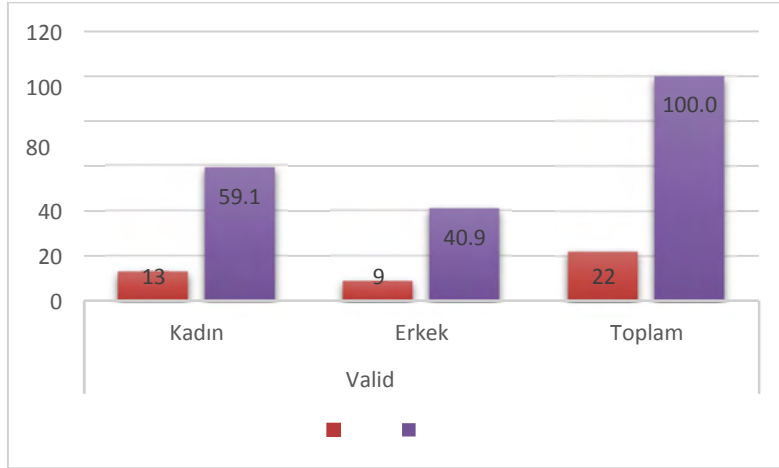
Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre 2021 yılı Altındağ ilçesinin nüfusu 396 bin 165 kişi olarak açıklanmıştır. 2021 yılı itibari ile Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin yer aldığı yönetim alanı ise yaklaşık olarak 327 kişilik nüfus (Altındağ Belediyesinden alınan bilgi doğrultusunda) barındırmaktadır.

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi Yönetim Planı hazırlık sürecinde yerel halk ile ticari işletmelerin sosyoekonomik durumunun, niteliğinin, alanın sahip olduğu değerlere ilişkin farkındalıklarının, alanda gözlemledikleri fiziksel ve çevresel problemlerin ve koruma/yönetim çalışmalarına katılım isteklerinin tespit edilmesi amacıyla anket çalışması uygulanmıştır.

Ticaret ve konut alanlarının yer aldığı yönetim alanı sınırı içerisinde yapılan anket çalışması kapsamında hane halkı ve işyeri olmak üzere rastgele örnekleme yöntemi ile toplamda 68 kişi ile, 16-25.06.2021 tarihleri arasında, görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerin 22'si hane halkı 46'sı ise işyeri kapsamındadır.

Anket çalışması kapsamında, alanın yerleşik nüfusunun sosyo-ekonomik durumunun belirlenmesi amacıyla görüşmecilere sorular sorulmuş ve verilen cevaplar neticesinde ortaya çıkan sonuçlar aşağıda açıklanmıştır.

Yönetim alanı içerisinde hane halkı anketi uygulanan görüşmecilerin yaş ortalaması 53 olup bunların 13'ü kadın (%60), 9'u ise erkektir (%40). İşyeri halkı anketi uygulananların 41'i (%89,1), erkek 4'ü (%8,7) kadındır.

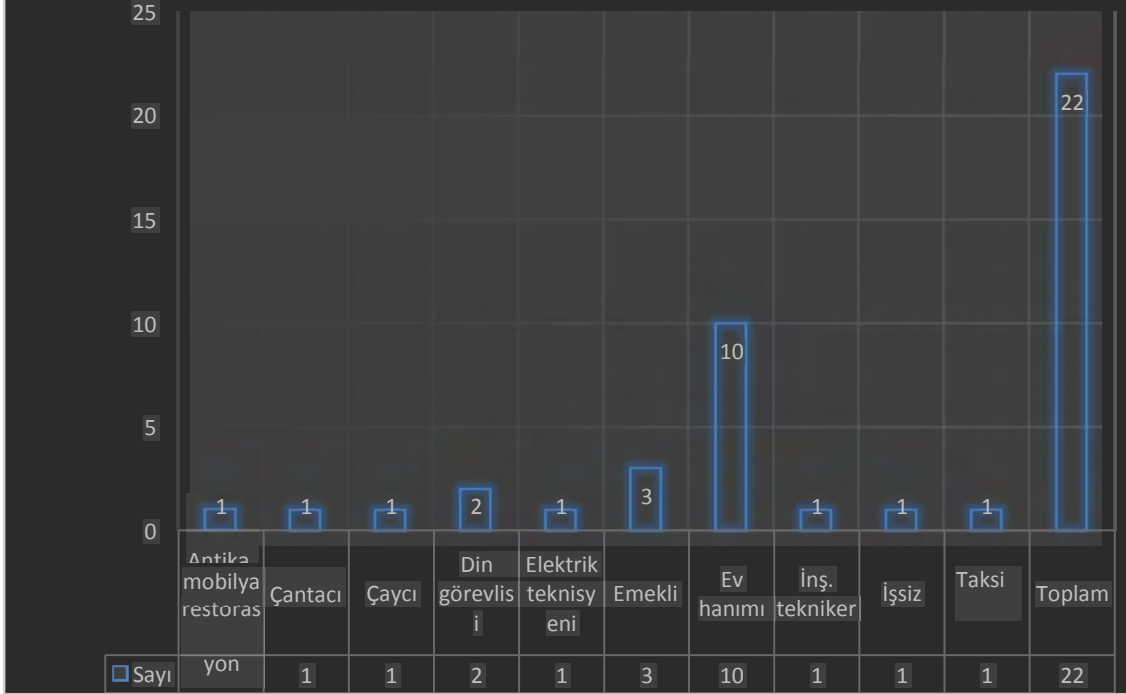

Grafik 1. Cinsiyet Dağılımı (Hane Halkı)

	Sayı	Yüzde	Yüzde
Kadın	4	8,7	8,7
Erkek	41	89,1	89,1
Cevap yok	1	2,2	2,2
Total	46	100,0	100,0

Tablo 1. Cinsiyet Dağılımı (İşyeri)

Hane halkı anketi uygulanan katılımcılar meslek bazında incelendiğinde görüşmeciler ağırlıklı olarak ev kadını ve emekli kişilerden oluşurken işyeri anketi dağılımında ise tek bir meslek grubunda çoğunluğun olmadığı, çeşitli meslek gruplarında (antikacı, bakırcı, esnaf, tekniker, kasap, el sanatçısı, mobilyacı, sanatkâr v.b) dağılımın olduğu tespit edilmiştir.

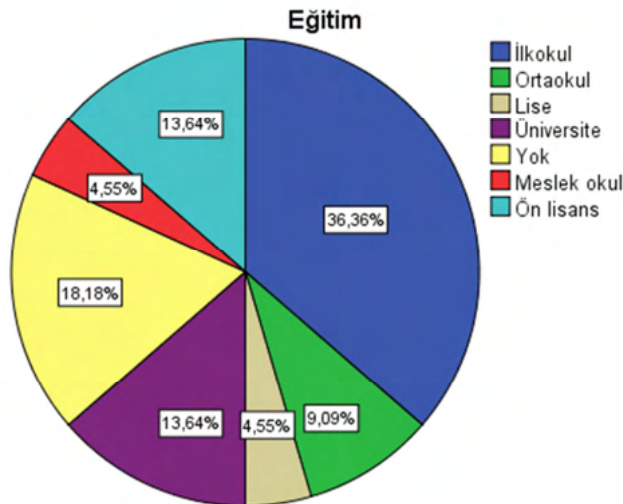
Grafik 2. Meslek Dağılımı (Hane Halkı)

	Sayı	Yüzde
Antikacı	4	8,7
Arşivci	1	2,2
Bakırcı	3	6,5
Bakliyat	1	2,2
Cevap yok	3	6,5
Çuvalcı	1	2,2
Dönerci	1	2,2
El sanatçısı	1	2,2
Emekli	1	2,2
Esnaf	5	10,9
Halı tamircisi	2	4,3
Heykeltıraş	1	2,2
İş adamı	1	2,2
İşletmeci	1	2,2

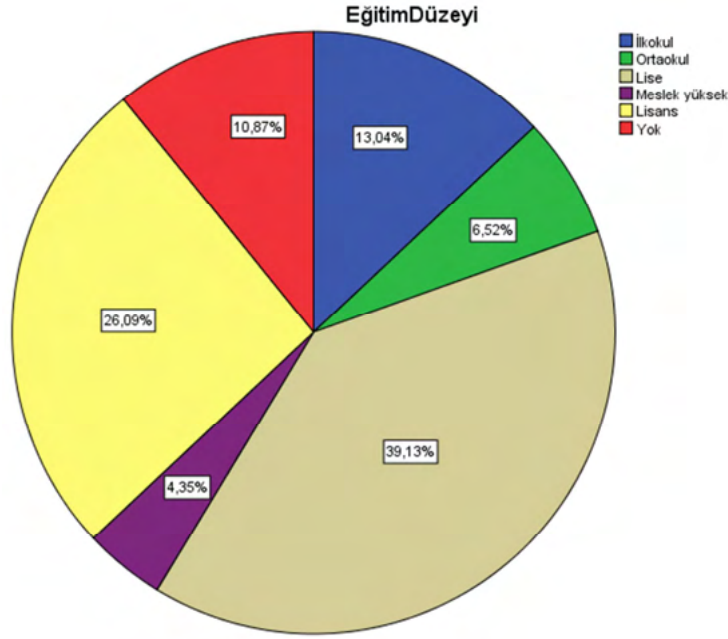
Kasap	1	2,2
Makina mühendisi	1	2,2
Mobilyacı	2	4,3
Sanatkar	1	2,2
Satış elemanı	4	8,7
Seramik sanatçısı	1	2,2
Serbest	4	8,7
Şapka ustası	1	2,2
Taş işleme ustası	1	2,2
Tekniker	1	2,2
Tekstil	1	2,2
Turizm	1	2,2
Toplam	46	100,0

Tablo 2: Meslek Dağılımı (İşyeri)

Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde ise hane halkının ağırlıklı olarak ilkokul mezunu (%36) olduğu tespit edilmiştir. Bu gruptaki katılımcıların %13.64'ü ön lisans, % 13.64'ü üniversite, %9 'u ortaokul, % 4.5 lise, % 4'ü meslek okulu mezunu olup %18'inin de hiç eğitim almamış olduğu görülmektedir. İşyeri anketi uygulanan katılımcıların ise eğitim düzeylerinin çoğunlukla lise mezunu (18 kişi (%39.13)) daha sonra sırasıyla; üniversite (12 kişi (%26.09)), ilkokul (6 kişi (%13.04)), ortaokul (3 kişi (%6.52)) ve meslek yüksekokulu (2 kişi (%4.35)) mezunu şeklinde dağıldığı ve hiç okumayan 5 kişinin (%10.87) olduğu tespit edilmiştir.

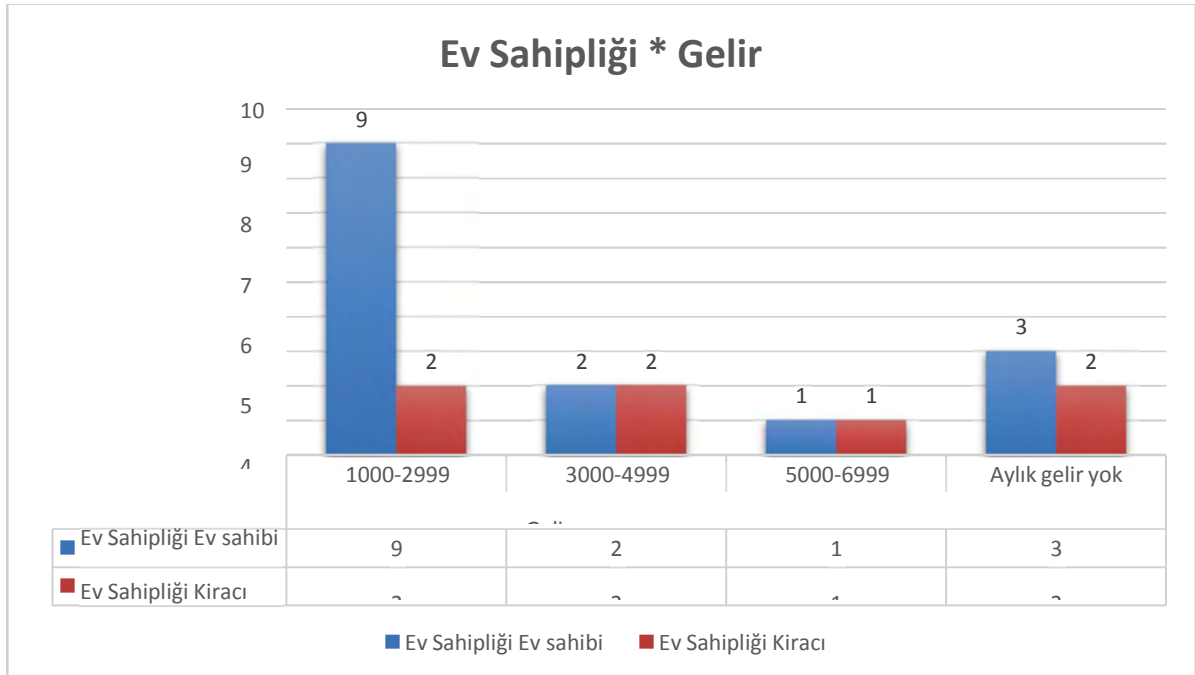

Grafik 3. Eğitim Durumu (Hane Halkı)

Grafik 4. Eğitim Durumu (İşyeri)

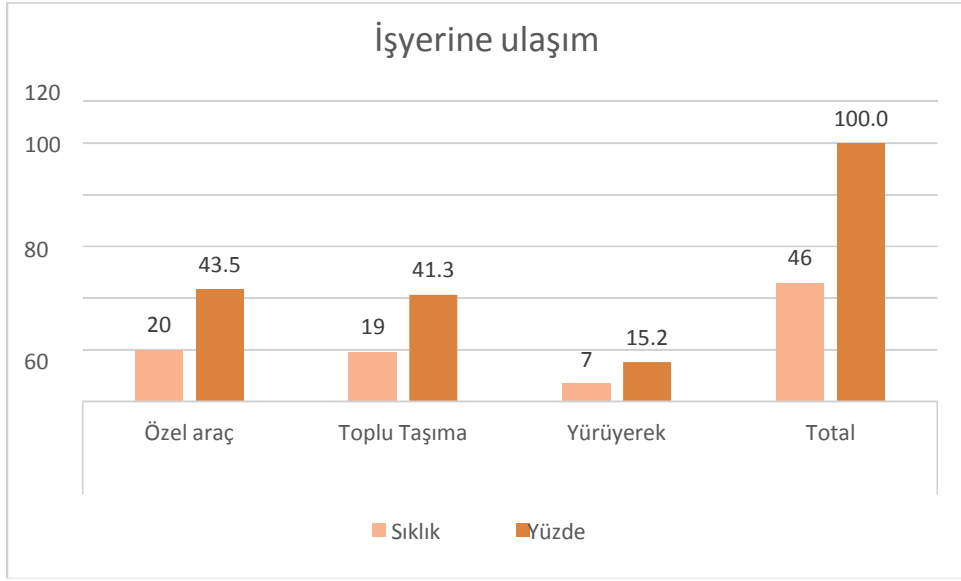
Anket kapsamında görüşülen hane halkının gelir durumunun yaygın olarak 1000 TL ile 2900 TL arasında olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların çoğu ev sahibidir. Alandaki işyeri sahiplerinin mülkiyet durumuna baktığımızda çoğunluğunun kiracı (%78'i) olduğunu görmekteyiz. Kiracıların çoğunluğu kira bedellerinin normal olduğunu düşünmektedir.

Grafik 5. Gelir ve Ev sahipliği Durumu

İşyerine ulaşım durumuna baktığımızda; işyeri sahiplerinin farklı semtlerde ikamet etmesi sebebi ile alana ulaşımın ağırlıklı olarak özel araçla ya da toplu taşımayla yapıldığı tespit edilmiştir. İşyeri anketine katılan 46 kişi içinden 20'sinin (% 43,5) özel aracının olduğu,

19'nun (% 41,3) toplu taşımayı kullandığı, 7 kişinin de (%15) yürüyerek işe gidip geldiği tespit edilmiştir.

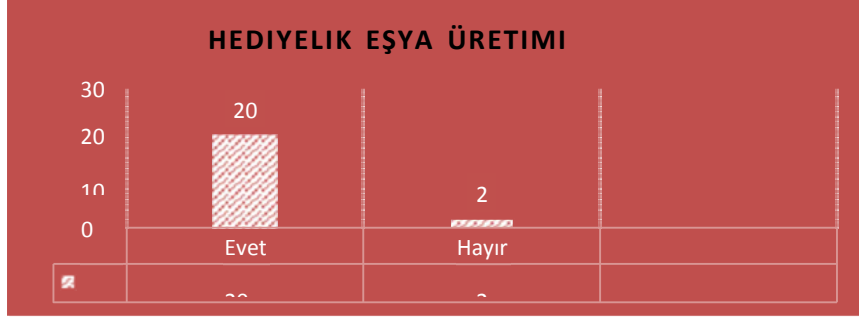
Grafik 6. İş Yerine Ulaşım Durumu

Katılımcıların çoğunluğunun Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin korunma ve tanıtım faaliyetlerine gönüllü ve bedelsiz çalışarak bilgilendirme faaliyetlerine katılmayı uygun buldukları tespit edilmiştir.

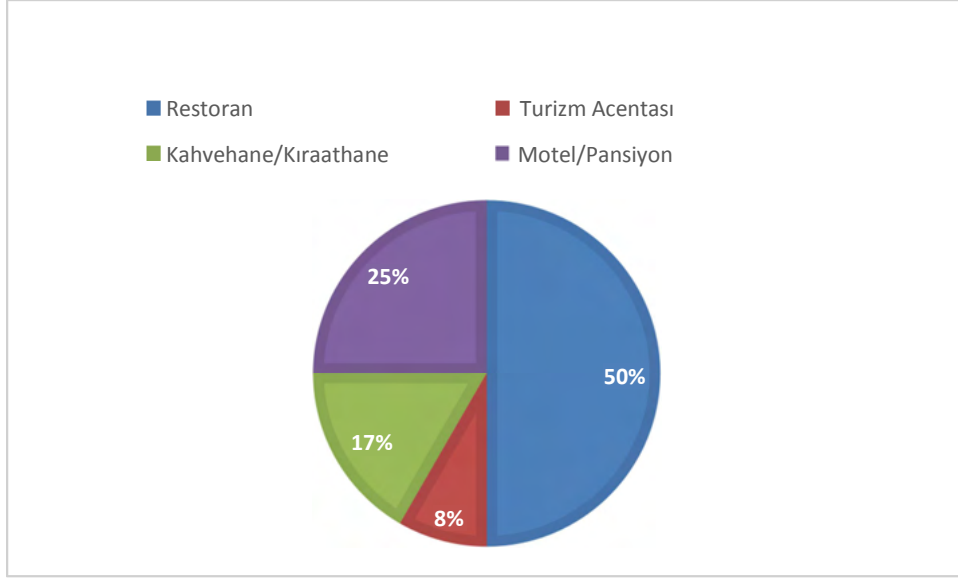
			Koruma ve Tanıtıma Katılım		Toplam
			Evet	Hayır	
Katılım Türü	Gönüllü ve Bedelsiz çalışarak		16	0	16
	Bilgilendirme faaliyetlerine gönüllü katılarak		14	0	14
	Tanıtıma yönelik projeler hazırlayarak		10	0	10
	Fikrim yok		1	25	26
Toplam			21	25	46

Tablo 3. Caminin Korunma ve Tanıtım Etkinliklerine Katılım Durumu

Ayrıca; katılımcıların %90'ının, ilçe halkının hediyeelik eşya üretimine katılması yönünde olumlu cevap verdiği görülmüştür. Katılımcıların yarısı mahallede yeni iş alanı olarak restoranları görmek isterken, %25'i de Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi etrafında motel/pansiyon görme talebinde bulunmuştur. Katılımcıların çoğunluğu tarafından caminin yerli yabancı fark etmeksizin turistler tarafından ziyaret edilmesinin istendiği ifade edilmiştir.

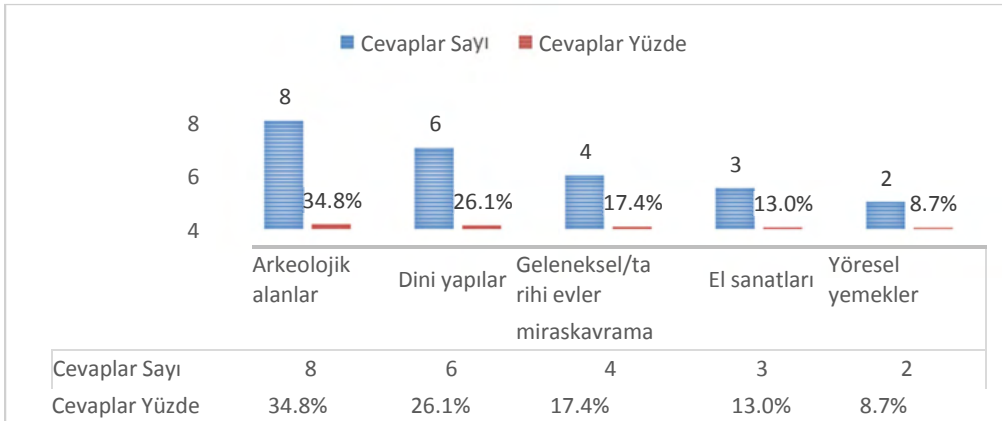

Grafik 7. Hediyelik Eşya Üretimine İlçe Halkının Dâhil Edilmesi

Grafik 8. Katılımcıların Mahallede Görmek İstedikleri Yeni İşyeri Alanları

Yönetim alanı içerisinde hane halkının kültürel miras bilincinin değerlendirilmesi amacıyla sorulan sorulara yönelik verilen cevaplar incelendiğinde; katılımcıların büyük çoğunluğu açısından kültürel miras kavramının içeriğinin arkeolojik alanlar olduğu tespit edilmiştir. Bunu dini yapılar takip etmiştir. İşyeri anketine katılanların çoğuna göre (%63'ü) kültürel miras kavramı, arkeolojik alanların, dini yapıların, geleneksel/tarihi evlerin ve el sanatlarının tamamını ifade etmektedir. Daha sonra sırayla geleneksel tarihi evler, arkeolojik alanlar, dini yapılar ve el sanatları gelmektedir.

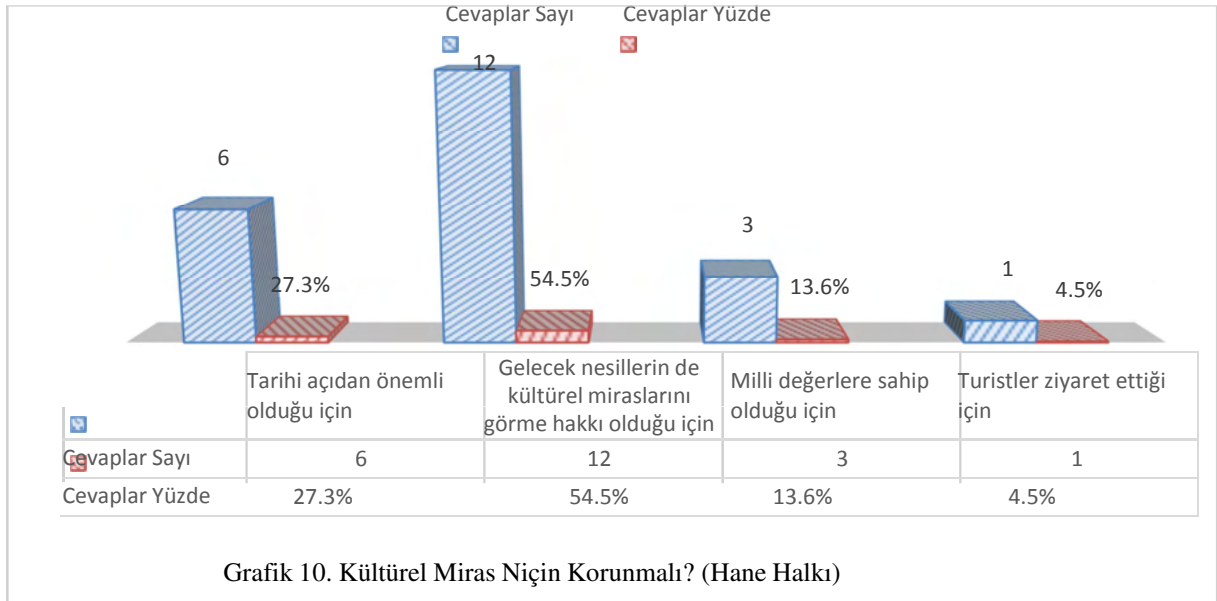

Grafik 9. Kültürel Miras Kavramı (Hane Halkı)

Kültürel miras neleri kapsar?	Cevaplar	
	Sayı	Yüzde
Arkeolojik alanlar	16	19,5%
Dini yapılar	10	12,2%
Geleneksel tarihi evler	12	14,6%
El sanatları	12	14,6%
Yöresel yemekler	2	2,4%
Halk oyunları	1	1,2%
Hepsi	29	35,4%
Toplam	82	100,0%

Tablo 4. Kültürel Miras Kavramı (İşyeri)

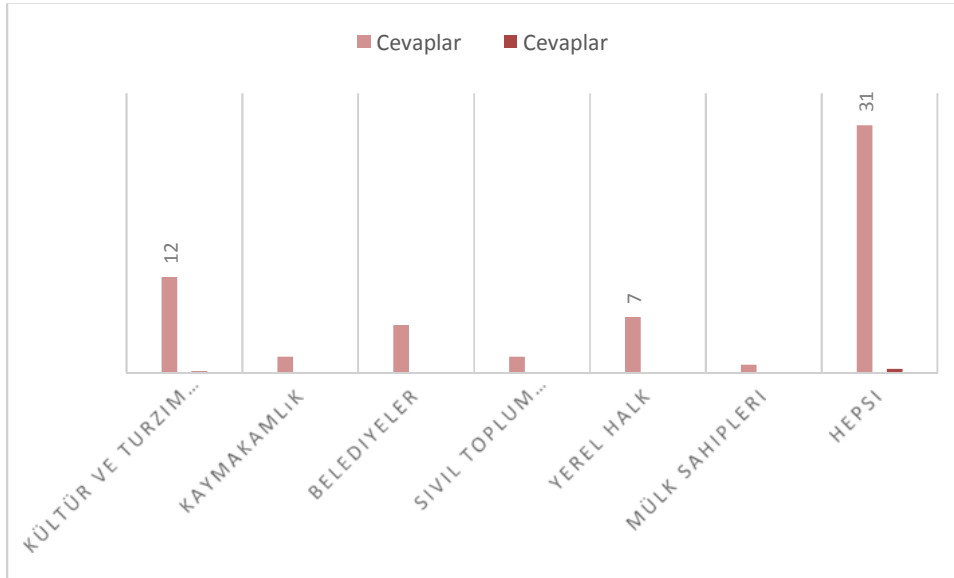
Kültürel miras niçin korunmalıdır sorusuna hane halkı tarafından en çok (%54,5'u) “gelecek nesillerin de kültürel miraslarını görme hakkı olduğu için kültürel mirasların korunması gerektiği” cevabı verilmiş olup bunu “tarihi açıdan önemli olduğundan korunması gerektiği” cevabı takip etmiştir. Aynı soruya işyeri anketi katılımcılarının çoğunluğu tarafından cevap olarak “Hepsi” (tarihi açıdan önemli olduğu için, gelecek nesillerin de kültürel miraslarını görme hakkı olduğu için, milli değerlere sahip oldukları için, turistler ziyaret ettiği için, ekonomik kazanç sağladıkları için, estetik değerlere sahip oldukları için) seçeneği işaretlenmiştir.

		Caminin gelecek nesiller için korunması gerektiğini düşünüyor musunuz?	Toplam
		Evet	
Kültürel miras Niçin Korunmalıdır?	Tarihi açıdan önemli olduğu için	13	13
	Gelecek nesillerin de kültürel miraslarını görme hakkı olduğu için	18	18
	Milli değerlere sahip olduğu için	11	11
	Turistler ziyaret ettiği için	1	1
	Ekonomik kazanç sağladıkları için	1	1
	Estetik değerlere sahip olduğu için	3	3
	Hepsi	24	24
Toplam		46	46

Tablo 5. Kültürel Miras Niçin Korunmalı? (İşyeri)

Katılımcılara göre kültürel mirasın “herkes” tarafından korunması gerekmektedir. Arkeolojik alanlar, dini yapılar, geleneksel evler, yöresel yemekler, halk oyunları ve halk edebiyatı, el sanatlarının “hepsi”, Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Cami çevresinde yaşayan görüşmecilere göre ilçede korunması gereken kültürel miras olarak tanımlanmıştır (%25).

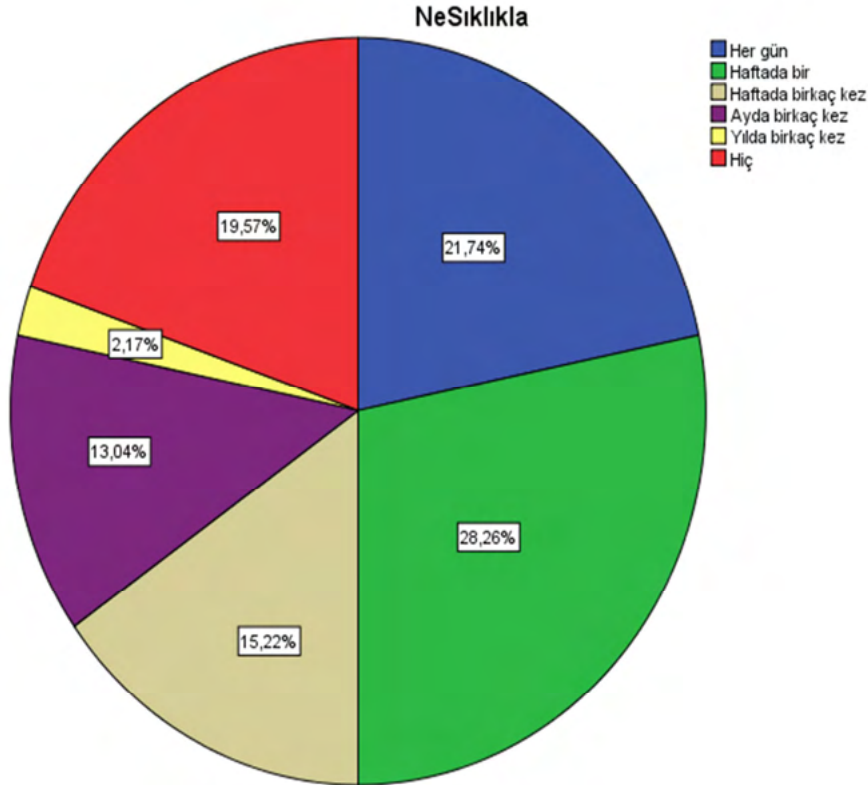

Grafik 11. Kültürel Mirası Koruması Gereken Kurum ve Kuruluşlar

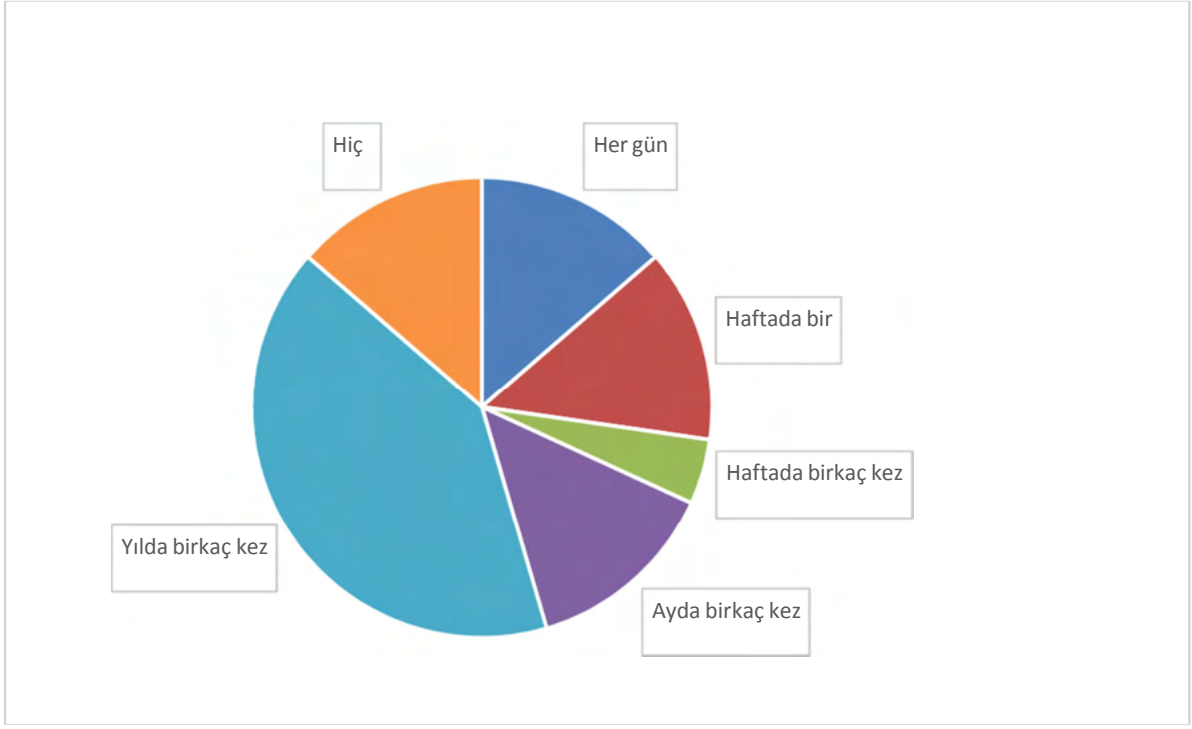
		Cevaplar	
		Sayı	Yüzde
Korunması gereken miraslar	Arkeolojik alanlar	20	23,3%
	Dini yapılar	13	15,1%
	Geleneksel evler El sanatları	19	22,1%
	Yöresel yemekler	10	11,6%
	Halk oyunları	1	1,2%
	Hepsi	1	1,2%
Toplam		86	100,0%

Tablo 6. Korunması Gereken Kültürel Miraslar

Yapılan görüşmeler neticesinde; hane halkı anketi uygulanan katılımcıların çoğunluğunun (20 kişi) sadece yılda birkaç kez camiyi ibadet amaçlı kullandığı, diğer katılımcıların da eşit şekilde sırayla her gün, haftada bir, ayda birkaç kez ve hiç kullanmadıkları tespit edilmiştir. İş yeri anketi uygulanan katılımcılar açısından bakıldığında ise çoğunluk tarafından (%28,26'ü) caminin haftada bir gün ziyaret edildiği anlaşılmıştır.

Grafik 12. Camiyi Ziyaret Etme Durumu (İşyeri)

Grafik 13. Camiyi Ziyaret Etme Durumu (Hane Halkı)

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin yönelik koruma ve tanıtma çabalarının yeterli olmadığını düşünen katılımcıların çoğunluğu tarafından, bu çabaların yetersizliğinin nedeni, yerel yönetimler konusunda eksikliklerin olması ve devlet tarafından ayrılan bütçenin kısıtlı olması olarak belirtilmiştir.

		Yeterince korunmuş mu?		Toplam
		Evet	Hayır	
Korunmamasının nedeni	Devlet tarafından ayrılan bütçe kısıtlı olduğu için	0	8	8
	Yerel yönetim konusunda Eksikler olduğu için	2	21	23
	Yeterli bağış ve sponsorluk	0	3	3
	Yeni yapılaşmalar nedeniyle	0	2	2
	Deprem yangın vb. olaylar sonucu	0	2	2
Toplam		2	26	28

Tablo 7. Cami Yeterince Korunmuş mu? Korunmamasının Nedeni?

Katılımcıların büyük çoğunluğu, Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin çevresindeki tarihi dokunun korunması ve geliştirilmesi gerektiğini (%42,1'i) belirtmişlerdir. Bunu sırasıyla olduğu gibi korunmalı, meydan olarak düzenlenmeli cevapları izlemiştir.

		Cevaplar	
		Sayı	Yüzde
Nasıl görmek istersiniz	Olduğu gibi kalmalı	18	31,6%
	Meydan olarak düzenlenmeli	10	17,5%
	Çevresindeki tarihi doku korunmalı ve geliştirilmeli	24	42,1%
	Yeni yapılaşmalara izin verilmeli	5	8,8%
Toplam		57	100,0%

Tablo 8. Caminin Etrafını Nasıl Görmek İstersiniz?

Kendine özgü tarihi ve kültürel değerlerinin bulunması Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin yakın çevresinde yaşayanlar tarafından en çok beğenilen özelliği olarak belirtilmiştir.

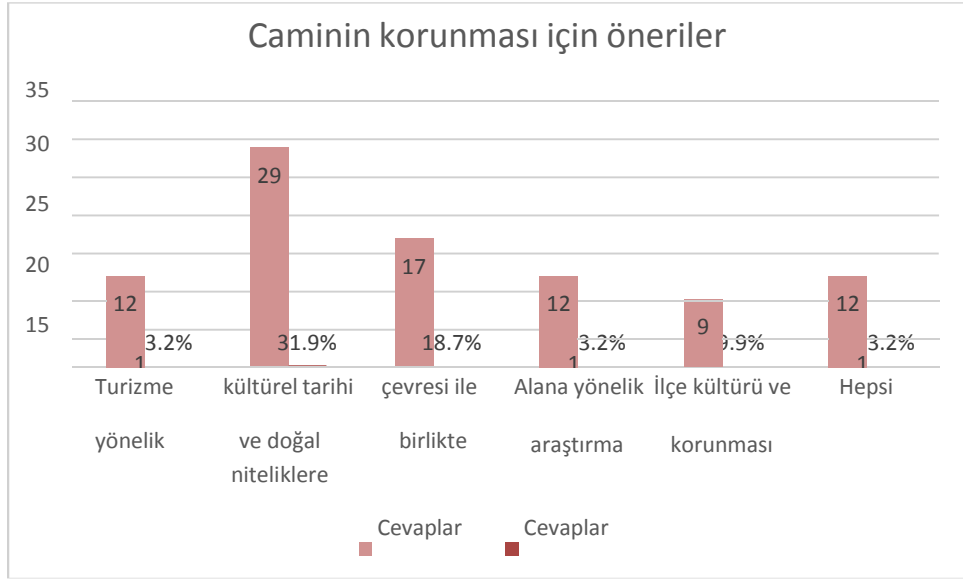
	Cevaplar	
	Sayı	
Kendine özgü tarihi ve kültürel değerlerinin bulunması	14	
Bir inanç merkezi olarak manevi değerinin yüksek bulunması	9	
Mimari yapısında istisnai özellikleri bulunan unsurların yer alması	7	
Turizm potansiyeli sağlaması	1	
Hepsi	4	

Tablo 9. Caminin En Beğenilen Özellikleri

Katılımcıların cami ve çevresinin korunmasının ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik önerilerinin tespit edilmesi amacıyla anket kapsamında getirilen önerilerin (turizme yönelik politikalar üretmelidir, kültürel, tarihi ve doğal niteliklerine yönelik farkındalığın artırılması gerekmektedir, çevresi ile birlikte restorasyon ve sağlıklılaştırma çalışmaları yapılmalıdır, alana yönelik detaylı araştırma ve incelemeler yapılarak alanın değerinin tanımı yapılmalıdır, ilçe kültürü ve geleneklerinin korunması gereklidir) tamamı hane halkının büyük bir kısmı (%40,6'ı) tarafından uygun görülürken işyeri anketi katılımcılarının çoğu tarafından (%32) caminin korunması için kültürel, tarihi ve doğal niteliklerine yönelik farkındalığın artırılması gerektiği belirtilmiştir.

		Cevaplar	
		Sayı	Yüzde
Öneriler	Turizme yönelik politikalar üretilmelidir	2	6,2%
	Kültürel, tarihi ve doğal niteliklere yönelik farkındalık artırılmalı	8	25,0%
	Çevresi ile birlikte restorasyon ve sağlıklılaştırma çalışmaları	3	9,4%
	Alana yönelik detaylı araştırma ve incelemeler yapılarak alanın değerinin tanıtılması	6	18,8%
	Hepsi	13	40,6%
Toplam		32	100,0%

Tablo 10. Cami ve Çevresinin Korunmasının ve Sürdürülebilirliğinin Sağlanması İçin Öneriler (Hane Halkı)

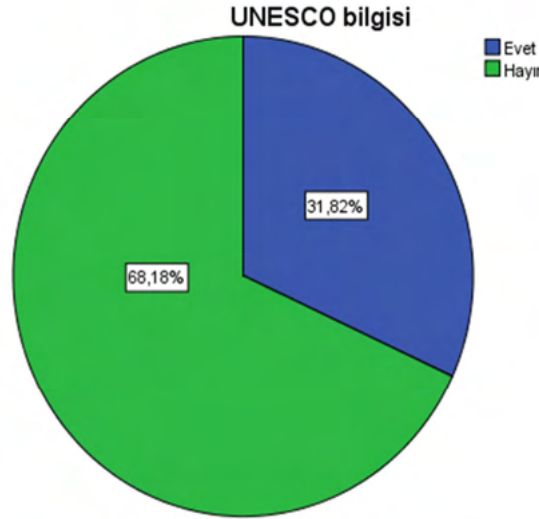
Grafik 14. Cami ve Çevresinin Korunmasının ve Sürdürülebilirliğinin Sağlanması İçin Öneriler (İşyeri)

Katılımcıların büyük çoğunluğunun Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi hakkında bilgi sahibi oldukları tespit edilmiştir. Bunun sebebi ağırlıklı olarak caminin aynı bölgede olması gösterilirken kitap/ansiklopedi, sosyal medya, internet, müftülük, broşür, radyo, televizyon, gazete, dergi gibi kaynaklar da diğer katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

		Cami hakkında bilgi sahibi misiniz?	Toplam
		Evet	
Bu bilgilere nereden ulaştınız	Kitap, Ansiklopedi	11	11
	Gazete, Dergi	3	3
	Broşür	1	1
	Radyo Televizyon	3	3
	Sosyal Medya, internet	3	3
	Muftülük	4	4
	Yaşadığım bölge olduğu için	19	19
Toplam		44	44

Tablo 11. Bilinirlik Durumu ve Kaynağı

Anket görüşmeleri sırasında katılımcıların, UNESCO Dünya Mirası hakkında bilgi düzeyleri de tespit edilmeye çalışılmıştır. İşyeri anketine katılan 46 kişiden 22'sinin UNESCO hakkında bilgisi varken hane halkı anketine katılanların %68,18'inin bu bilgiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. UNESCO Dünya Miras Listesi hakkında bilgi sahibi olan katılımcılar tarafından caminin Dünya Miras Listesi'ne eklenmesinin ülkenin tanıtımına ve caminin daha iyi korunmasına katkı sağlayacağı ifade edilmiştir.

Grafik 15. UNESCO Dünya Mirası Hakkında Bilgi Düzeyi

Anket çalışması kapsamında; caminin yakın çevresinde yaşayanlar tarafından camide gözlemlenen problemlerin neler olduğunun tespit edilmesi de amaçlanmıştır.

Camide problem olduğunu düşünen katılımcılar tarafından çoğunlukla caminin temizliği, aydınlatması ve güvenliğinin yetersiz olduğu dile getirilmiştir.

		Camide herhangi bir problem var mı?		Toplam
		Evet	Hayır	
Problem Nedir	Aydınlatma, güvenlik, koruma sıkıntısı	1	1	2
	Cemaat eksik	1	0	1
	Cevap yok	1	29	30
	Çocuklar giriyor	1	0	1
	Güvenlik sıkıntısı	5	0	5
	Güvenlik ve temizlik	1	0	1
	Minarede uygunsuz eklemeler var. Yerden ısıtma yeterli değildir. Çatı yanlış restore edilmiştir	1	0	1
	Temiz değil	3	0	3
	Yetersiz aydınlatma	2	0	2
Toplam	16	30	46	

Tablo 12. Camideki Problemler

Katılımcılar tarafından çoğunlukla mahallede karşılaşılan en büyük problemler sırasıyla köhnemiş/yıpranmış/bakımsız yapılar, güvenlik sıkıntısı, kötü durumdaki yollar ve park/ meydan gibi kamusal alanların yetersizliği olarak belirtilmiştir. Bunların dışında toplu taşıma eksikliği ile su, kanalizasyon, elektrik alt yapılarında da sorunların yaşandığı dile getirilmiştir.

		Cevaplar	
		Sayı	Yüzde
Problemler	Kötü durumdaki yollar/kaldırımlar	15	11,5%
	Su, kanalizasyon, elektrik vb. altyapı eksikliği	11	8,4%
	Yetersiz aydınlatma	6	4,6%
	Eğitim kurumlarının yetersiz sayıda/nitelikte olması	5	3,8%
	Güvenlik sıkıntısı	16	12,2%
	Park, meydan gibi kamusal alanların yetersizliği	13	9,9%
	Köhnemiş/yıpranmış/bakımsız yapılar	17	13,0%
	Hava kirliliği	9	6,9%
	Toplu taşıma eksikliği	11	8,4%
	Nüfus yapısının değişmesi/göç alması	12	9,2%
	Otopark eksikliği	11	8,4%
	Hepsi	5	3,8%

Tablo 13. Mahallede Yaşanan Problemler (Hane Halkı)

		Cevaplar	
		Sayı	Yüzde
Mahallenizde karşılaştığınız en önemli problemler nelerdir?	Kötü durumdaki yollar	18	10,5%
	Su, kanalizasyon, elektrik	14	8,1%
	Yetersiz aydınlatma	18	10,5%
	Eğitim kurumları yetersiz	7	4,1%
	Güvenlik sıkıntısı	22	12,8%
	Park meydan	15	8,7%
	Köhnemiş yıpranmış	15	8,7%
	Hava kirliliği	2	1,2%
	Toplu taşıma eksikliği	16	9,3%
	Nüfusun yapısının değişmesi	7	4,1%
	Otopark eksikliği	24	14,0%
	Hepsi	14	8,1%
Total	172	100,0%	

Tablo 14. Mahallede Yaşanan Problemler (İşyeri)

Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

22'si hane halkı ve 46'sı işyeri çalışanı olmak üzere yönetim alanı sınırları içerisinde toplam 68 kişi ile yapılan anket çalışmaları sonucunda elde edilen başlıca çıkarımlar aşağıda özetlenmektedir:

- Hane halkının çoğu (%36'sı) ilkokul, işyeri çalışanlarının çoğu (%39.13'ü) lise mezunudur.
- Hane halkının çoğu ev hanımı ve emekli olup işyeri çalışanlarında tek bir meslek grubu çoğunluğu oluşturmamakta farklı meslek gruplarına dağılmaktadır.
- Çoğunluğu farkı semtlerde ikamet eden iş yeri çalışanlarının alana erişimi ağırlıklı olarak özel araç (% 43'5'i) ve toplu taşıma (% 41,3) olmaktadır.
- Alanda yaşayan hane halkının çoğu ev sahibi olup işyeri çalışanları ise kiracı durumundadır (%78'i). Kiracıların çoğunluğu kira oranlarını normal olarak değerlendirmektedir.
- Katılımcıların çoğunluğu Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin korunma ve tanıtım faaliyetlerine gönüllü ve bedelsiz çalışarak katılmayı uygun bulmaktadır.

- Katılımcılara göre ilçe halkı hediyeelik eşya üretimine katılmalıdır.
- Katılımcılar caminin yerli yabancı fark etmeksizin turistler tarafından ziyaret edilmesini istemektedir.
- Hane halkının çoğuna (%34,8'i) göre kültürel miras kavramı, arkeolojik alanları kapsamakta ve “gelecek nesillerin de kültürel mirası görme hakkı olduğu için” herkes tarafından korunmalıdır.
- İşyeri çalışanlarının çoğuna (%63'ü) göre arkeolojik alanlar, dini yapılar, geleneksel/tarihi evler ve el sanatlarının tümü kültürel miras kavramını oluşturmaktave herkes tarafından
 - tarihi açıdan önemli olduğu için,
 - gelecek nesillerin de kültürel miraslarını görme hakkı olduğu için,
 - milli değerlere sahip oldukları için,
 - turistler ziyaret ettiği için,
 - ekonomik kazanç sağladıkları için,
 - estetik değerlere sahip oldukları için korunmalıdır.
- Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi çevresinde yaşayan görüşmecilere göre arkeolojik alanlar, dini yapılar, geleneksel evler, yöresel yemekler, halk oyunları ve halk edebiyatı ile el sanatlarının tümü ilçede korunması gereken kültürel miras olarak görülmektedir.
- Hane halkının çoğu sadece yılda birkaç kez camiye ibadet amaçlı kullanırken, iş yeri çalışanlarının çoğu ise haftada bir gün ibadet amaçlı kullanmaktadır.
- Katılımcılara göre yerel yönetimler konusunda eksiklikler olması ve devlet tarafından ayrılan bütçenin kısıtlı olması sebebi ile cami ve yakın çevresi yeterince korunamamakta ve tanıtılmamaktadır.
- Katılımcıların çoğuna göre cami ve çevresi korunmalıdır ve çevresiyle birlikte tarihi doku korunarak geliştirilmelidir.
- Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin yakın çevresinde yaşayanlar tarafından en çok beğenilen özelliği kendine özgü tarihi ve kültürel değerlerinin bulunmasıdır.
- Katılımcıların çoğuna göre cami ve çevresinin korunmasının ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için turizme yönelik politikaların üretilmesi, kültürel, tarihi ve doğal niteliklerine yönelik farkındalığın artırılması, caminin çevresi ile birlikte restorasyon ve sağlıklılaştırma çalışmalarının yapılması, ilçe kültürü ve geleneklerinin korunması gerekmektedir.
- Yaşadıkları bölgede olması sebebi ile katılımcılar cami hakkında bilgi sahibidir.
- İşyeri çalışanları UNESCO Dünya Miras Listesi hakkında bilgi sahibiyken hane halkının çoğunluğu (%68,18'i) bu bilgiye sahip değildir. Bilgi sahibi olan katılımcılara göre caminin Dünya Mira Listesi'ne eklenmesi ülkenin tanıtımına ve caminin daha iyi korunmasına katkı sağlayacaktır.
- Caminin temizliğinin, aydınlatmasının ve güvenliğinin yetersiz olması, caminin yakın çevresinde yaşayanlar tarafından camide gözlemlenen problemlerdir.
- Katılımcıların çoğuna göre mahallede karşılaşılan en büyük problemler sırasıyla; köhnemiş/yıpranmış/bakımsız yapılar, güvenlik sıkıntısı, kötü durumdaki yollar ve park/ meydan gibi kamusal alanların yetersizliğidir. Bunların dışında toplu taşıma eksikliği ile su, kanalizasyon, elektrik vb. alt yapılarında da sorunlar yaşanmaktadır.

2.2. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi ve Yakın Çevresinin Tanımı ve Önemi

2.2.1. Alanın Tarihiçesi ve Tanımı

İç Anadolu bölgesinde konumlanmış olan başkent Ankara'nın sürekli yerleşim tarihi oldukça eski dönemlere uzanmaktadır. Kent ve çevresindeki en eski yerleşim, Tunç Çağı'nda Hatti uygarlığı tarafından başlatılmış ve daha sonra MÖ 2. binyılda Hititler, MÖ 10. yüzyılda Frigler ve daha sonra Lidyalılar, Persler, Makedonlar, Galatlar, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular ve Osmanlılar tarafından devam etmiştir.

En eski kaynaklara ve mitlere göre kentin adı, önce Frig kralı Midas tarafından verilen, daha sonra Galatlar ve Romalılar tarafından kullanılan çapa anlamına gelen "Ancyra"dan gelmektedir. İslami dönemde şehrin adı "Engürü" ve "Ankara" olarak değişmiştir.

Selçuklu Dönemi şehir yerleşimi genellikle hisar merkezli olmuş ve zamanla hisarın dışına çıkarak genişlemiştir. "Pazar Yeri" ve "Cuma Meydanı" olan Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi merkezli yerleşim, Selçuklu Döneminde şehrin idari bölgesi olmuştur. Fatih Sultan Mehmet zamanından itibaren bir ticaret merkezi olan şehirde, "Hanlar Bölgesi" de ticari hayatı yönlendiren bir merkez olmuştur.

Küllüye'nin bulunduğu bölge, şehrin kültürel, sosyal ve ticari tarihini günümüzde de yansıtan Samanpazarı semtinde yer almaktadır. Şehrin en yoğun ticari ve ekonomik bölgesi durumunda olan semt, turizmin yoğun olarak yaşandığı Ankara Kalesi'nin yakınında yer almaktadır. Cami ve yakın çevresinin yer aldığı yönetim alanı şehrin geleneksel ticaret ve konut dokusunun yoğun olduğu bir bölgedir.

"Ulus Tarihi Kent Merkezi Kentsel Sit Alanı" içerisinde yer alan Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi yönetim alanında, Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin plan özelliklerini sonraki yüzyıllarda devam ettiren Ahi Elvan Camisi, Hacı Arap Camisi ve Geneği Mescidi ile yakın çevrede bulunan anıtsal eserler (Tiritoğlu Türbesi, Zühre Ana Türbesi, İki Şerefeli (Resul Efendi) Camisi, Pilavoğlu Hanı, Kıbrıs Hanı, Yeni Han, Reçber Hanı vb.) ile tescilli pek çok sivil mimarlık örneği bulunmaktadır.

Ahi Elvan Camisi, Hacı Arap Camisi ve Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin yer aldığı alan, şehrin önemli bir dini merkezi olarak gelişmiş ve ticari faaliyetler de bu dini merkezdeki camiler etrafında gelişmiştir.

Ahi Elvan Camisi

Samanpazarı'ndan Kale'ye doğru çıkarken yolun solunda bulunan caminin mülkiyeti Ahi Elvan Vakfı'na kayıtlıdır. Camiyi yaptıran Ahi Elvan 1386 M. (784 H.) yılında vefat etmiştir. Buna göre cami, 14. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilebilir. Cami, kuzeye doğru yükselen meyilli bir araziye inşa edilmiştir. Boyuna dikdörtgen planlı caminin beden duvarlarının alt kısmı iri moloz taş, gerisi kerpiç örgülüdür. Yapılan onarımlarla duvarlar tuğla örgü ile kuvvetlendirilmiştir. Minaresi kuzeybatı köşededir. Caminin ana kapısı doğu cephesinin ortasındadır. Harimin üzerini örten ahşap tavanı, üç sıra halinde dizilen dörder adetahşap direk taşımaktadır. Toplam on iki adet ahşap sütun üzerine mihraba dikey olarak, üçsıra halinde uzatılan iri hatıllar, devşirme başlıklar ve ucu profilli yastıklarla sütunlara oturmaktadır. Ortadaki geniş sahinin tavanı iki sıra konsolla diğerlerine göre daha yüksektir. Alçı mihrap nişinin köşelerinde rozet süslemeli zar başlıkları olan sütunçeler bulunmaktadır. Üst kısmı mukarnas kavsaralı olan mihrap nişinin içi geometrik süslemelidir. Mihrap, en üstte bir sıra

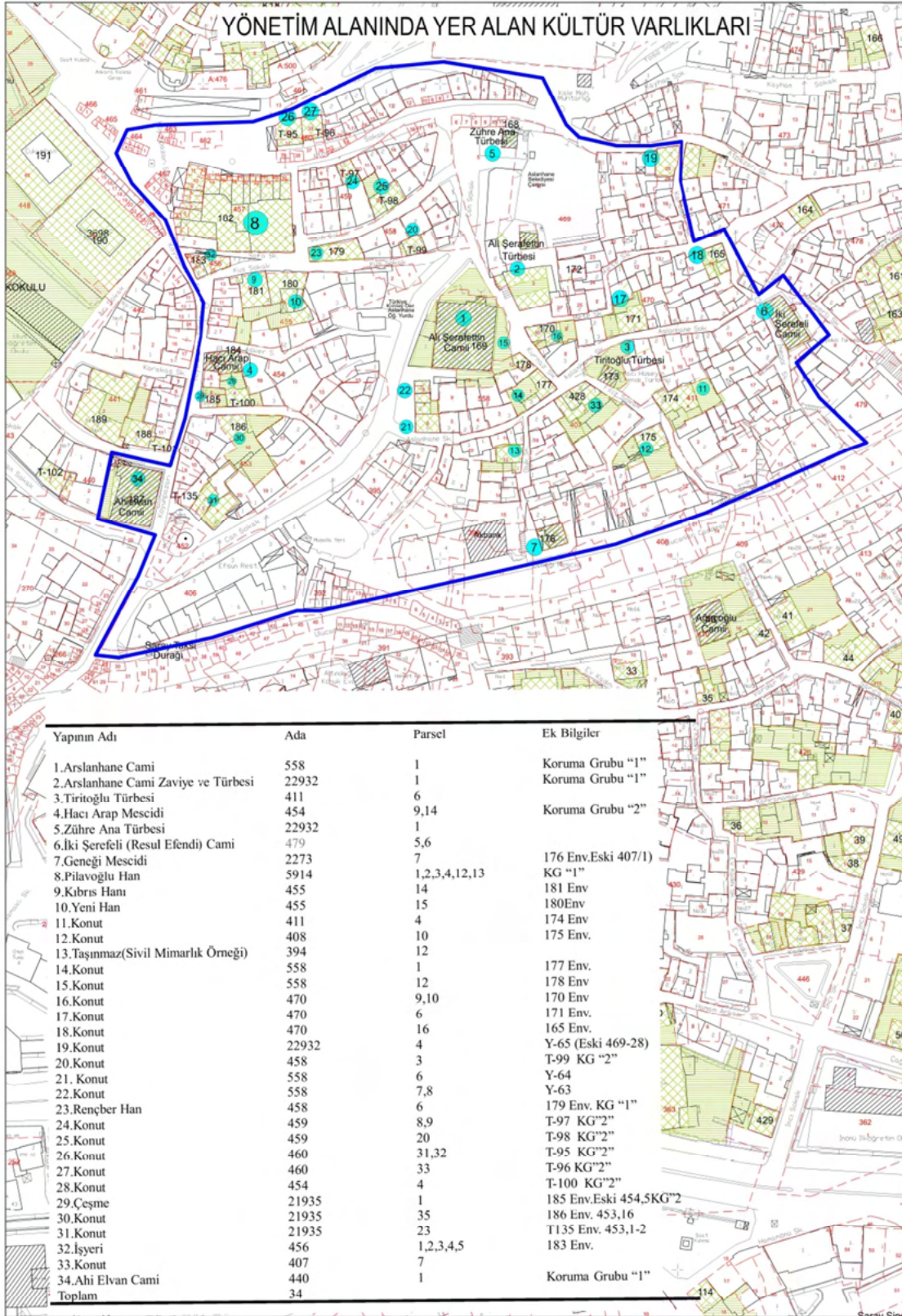
palmet dizisi ile nihayetlenmektedir. Caminin ahşap minberinin yan aynalıklarındaki motifler taklit künde kari tekniğiyle yapılmıştır. Minberin diğer kısımlarında ise geometrik ve bitkisel süslemeler mevcuttur. (“Ankara Vakıf Eserleri”, Ankara Kalkınma Ajansı, Ankara, 2016)

Geneği Mescidi

Ulucanlar Caddesi üzerinde yer alan mescidin kitabesi ve vakfiyesi yoktur. Mimari ve süsleme özellikleri göz önünde bulundurularak, 14. yüzyıl sonu, 15. yüzyıl başlarına tarihlendirilmektedir. Boyuna dikdörtgen planlı olarak inşa edilen ve iki cephesi açık son cemaat yeri bulunan yapının beden duvarlarının kaidesi taş, üst kısmı ise kerpiçten yapılmış ve aralarda ahşap hatıllarla desteklenmiştir. Harimin tavanı ahşap kirişlemelidir. Kirişlerin üzerine baklavalı meydana getiren, üzeri nakışlı çıtalar çakılmıştır. Yapının tavanında yer alan mukarnaslarla bezeli ahşap sütun başlığı ve aşı boyası ile yapılmış kalem işi süslemeler dikkat çekicidir. Harimin güney duvarında yer alan ve tavana kadar yükselen alçı mihrap da zengin süslemeleriyle yapının önem kazanan unsurlarındandır. Yapı, 1996 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğüne onarılmıştır. (“Ankara Vakıf Eserleri”, Ankara Kalkınma Ajansı, Ankara, 2016)

Hacı Arap Camisi

Samanpazarı’nda, Asker Sokak’ta yer alan caminin 1530 tarihli Tahrir Defteri’nde ismi geçtiğinden, cami bu tarihten önce inşa edilmiş olmalıdır. Caminin mihrap stili 14-15. yüzyıl mihraplarının tarzında olduğundan, camiyi 14-15. yüzyıllara tarihlendirmek uygun olacaktır. Taş kaideli, kerpiç duvarlı, ahşap hatıllı, kiremit çatılı yapı, iki mihrabı ile diğer Ankara camilerinden farklılık göstermektedir. Cami, batıda yer alan eski bir bölüm ile doğuda yer alan, sonradan yapılmış olması muhtemel daha geniş bir bölümden oluşmaktadır. Enine dikdörtgen planlı caminin ilk önce batı tarafındaki bölümün Hacı Arap Mescidi olarak yapıldığını, burası cemaate yetmeyince genişletildiğini, Ali Rıza Paşa tarafından vaaz kürsüsü konularak camiye çevrildiğini 19/02/1858 tarihinde tescil edilen vakfiyesinden de öğrenmekteyiz. Caminin minaresi yoktur. Ahşap tavanla örtülü harimde, alçıdan yapılmış, birbirine benzeyen iki adet mihrap yer almaktadır. Cami, 2008 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğüne onarılmıştır. (“Ankara Vakıf Eserleri”, Ankara Kalkınma Ajansı, Ankara, 2016)

Harita 2. Yönetim Alanında Yer Alan Kültür Varlıkları

2.2.2. Yapıların Tarihçesi

Caminin yapılış tarihini veren kitabesi bulunmamaktadır. Ancak; batı cephedeki giriş kapısının sağındaki duvarda yer alan kitabe, yazı stili açısından 13. yüzyıl başına tarihlenmekte ve caminin ilk yapılışından kaldığı kabul edilmektedir. Minber kitabesinde yer alan 1289-90 tarihlerinde ise yapının yenilendiği veya onarımının yapıldığı kabul edilir [(Öney, 1990:1), (KARAKUŞ Filiz, 13. yüzyılda Anadolu'da inşa edilen Ahşap Direkli Camiler Üzerine Değerlendirme Çalışması)].

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Cami, kuzeybatısında yer alan ve 2015 yılında rekonstrüksiyonu yapılan Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Zaviyesi ve zaviyenin hemen yanında bulunan Ahi Şerefeddin Türbesi ve haziresi ile birlikte bir külliye oluşturmaktadır. Türbe güney cephedeki kitabesine göre H.731 (M.1330) tarihinde yapılmıştır. (KARAKUŞ Filiz, 13. yüzyılda Anadolu'da inşa edilen Ahşap Direkli Camiler Üzerine Değerlendirme Çalışması).

2.2.3. Yapıların Tanımı

2.2.3.1. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi Dış Cephe Özellikleri

Yapının hem dış duvarında hem de iç kısmında kullanılan devşirme malzemeler cami inşasından önce bu bölgede çeşitli Roma ve Bizans eserlerinin varlığına işaret etmektedir. Ahi Şerefeddin Camisi, zaviyenin batı duvarında bulunan aslan heykellerinden dolayı Arslanhane Camisi olarak da anılmaktadır.

Fotoğraf 2. Genel Görünüm (Kaynak: Ankara, Altındağ Belediye Başkanlığı)

Cami uzunlamasına dikdörtgen planlı olup doğu, batı ve kuzey cephelerinde olmak üzere üç girişi bulunmaktadır. Caminin dış ölçüleri, doğudan batıya 24.7 metre, kuzeyden güneye 27.5

metredir. Arazinin meyilli kısmında kalan ve diğer kapılara göre yüksekte olan kuzey cephedeki mermer taç kapı doğrudan kadınlar mahfiline açılmaktadır. Yapının diğer iki kapısı harime açılmaktadır. Yapının kuzey cephesindeki kapısı anıtsal nitelikteyken doğu ve batısındaki diğer iki kapı oldukça sadedir. Yapının kuzeybatı köşesindeki duvar doğal kaya üzerine oturmaktadır. Cephe yüzeyinden dışarıya çıkıntı yapan taç kapı devşirme taş kaideler üzerine oturmaktadır. Taç kapı nişi dokuz sıra mukarnas kavsaralı olup nişin iki yanında üstü mukarnaslı birer mihrabiye vardır. Selçuklu taç kapıları ile kıyaslandığında oldukça sade bir yapıdadır. Yapının batı girişi sütunların ikinci sırasının hemen kuzeyinde yer alır ve doğu girişine göre daha dekoratif bir şekilde süslenmiştir. Doğü kapısı daha sadedir.

Fotoğraf 3. Kuzey Kapısı (Kaynak: Kızılca, Talip Kültür ve Turizm Bakanlığı)

Caminin güney, doğu ve batı cephelerinde pencere açıklıkları alt kotta ve üst kotta ikişerli sıralar halinde dizilmişken, arazideki eğim sebebiyle kuzey cephede sadece üst kotta pencere bulunmaktadır. Bu pencereler dikdörtgen formlu, düz lentolu olup pencerelerde geçmeli demir parmaklık vardır. İçeride ise alt kotta yer alan pencerelerin kemer alınlıklı olduğu görülmektedir.

Fotoğraf 4. Yapının Pencereleri ve Doğü Kapısı (Kaynak: BAYKAL, Pınar, Kültür ve Turizm Bakanlığı)

Yapının duvarlarının ana malzemesi moloz taş olup bazı bölümlerinde devşirme taş ve kesme taş ile az miktarda tuğla kullanılmıştır. Duvarlar sıra sıra moloz taş ve horasan harcı kullanılarak yapılmıştır. Kıрма çatılı olan yapının üst örtüsü bakırdır.

2.2.3.2. İç Mekân Özellikleri

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi, kible duvarına dikey dört ahşap sütun ile beş sahına ayrılmakta olup orta sahnın, yan sahnılardan daha geniş ve yüksektir. Caminin ahşap tavanını 24 adet ahşap sütun taşımaktadır. Ahşap çatıyı 4 sıra halinde sütunlar desteklemektedir. Yapının sütun başlıkları birbirinden farklı korint ve dor tipi mermer Roma devri malzeme olup başlıkların üzerinde profilli ahşap yastıklar bulunmaktadır. Bunların üzerinde yer alan ahşap hatıllar mihraba dik uzanmaktadır. Hatıllar üzerinde ise mihraba paralel uzanan tavan kirişleri sıralanmaktadır.

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi yüksekliği 6.75 metre, çapları 25 ile 60 cm arasında değişen 24 adet oldukça muazzam sütunlara sahiptir. Yapının kuzey duvarı boyunca kadınlar mahfili yer almaktadır.

Fotoğraf 5. Yapının İçi (Kaynak: Kızılca, Talip Kültür ve Turizm Bakanlığı)

Mihrap

Çini ve alçı malzemenin birlikte kullanıldığı Anadolu'daki ilk örneklerden biri olan mihrap, dönemin en özgün çini mozaik mihraplarından biri olarak değerlendirilmektedir. [(Bakırer, Ömür (1976)]. “Onüç ve Ondördüncü Yüzyıllarda Anadolu Mihrabları”, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi). Dikdörtgen nişli ve altı sıra mukarnas kavsaralı olan mihrabın üstü alçı bir tepelikle bitmektedir. Üstü mukarnas kavsaralı olan nişin çevresini alçı ve çini mozaik silmeler dolaşmakta olup çinilerde mor, firuze ve siyah renkler kullanılmıştır. Çini süslemede kullanılan geometrik ve bitkisel unsurların kaynaşması mihrabı, 13. yüzyılın sonlarına tarihlenemize yol açmaktadır. (Öney, 1976: 27-33). Mihrap nişinin iki köşesinde ajur tekniği ile alçıdan yapılmış iki sütünce bulunmaktadır. Bu mihrap hem teknik hem de işçilik açısından ülkemizde bulunan bu tür mihrapların en güzel örneklerinden birisidir. (KARAKUŞ Filiz, 13. yüzyılda Anadolu’da inşa edilen Ahşap Direkli Camiler Üzerine Değerlendirme Çalışması)

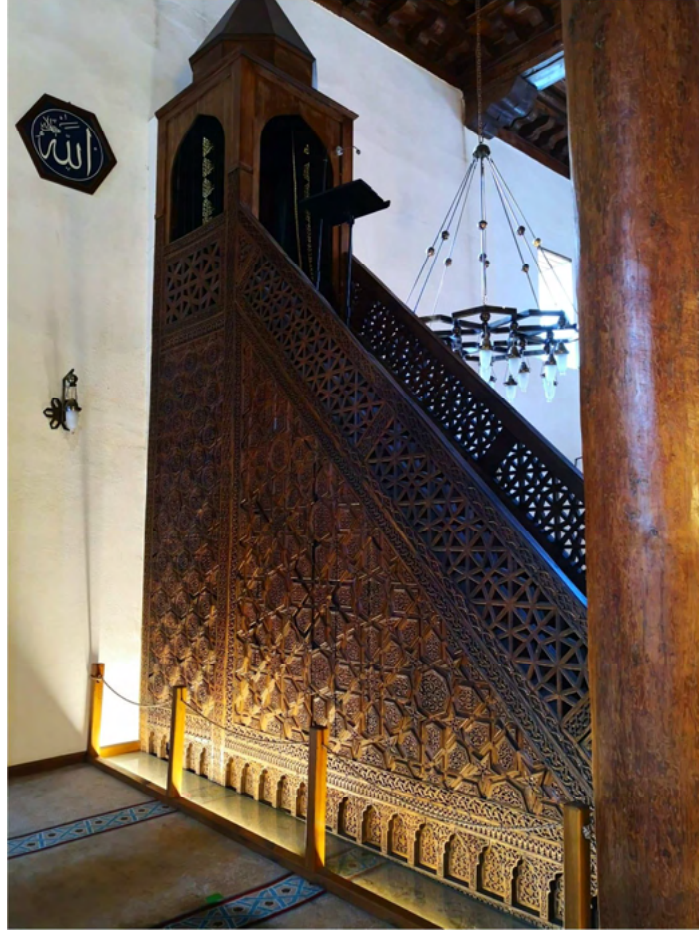

Fotoğraf 6. Mihrap (Kaynak: Baykal, Pınar Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021)

Minber

Ceviz ağacından künde-kari tekniği ile yapılmış olan minber 689/1290 yıllarına tarihlenmektedir. Minber künde-kari olarak bilinen ahşap işçiliğinin en iyi örneklerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Minberin aynalığında geometrik çerçeveler içinde bitkisel, korkulukta geometrik, dilimli kemer kapısının köşeliklerinde ise bitkisel motifler dikkati çekmektedir.

Minberin yan aynalıkları ve köşk kısmının altında çokgen ve yıldızdan oluşan geometrik şekillerin içine rumi motifler oyulmuştur. Köşk kısmının altındaki kemerler rumilerle süslenmiştir. Korkuluk şebekeleri geometrik kafesler şeklindedir. Korkuluğun ortasındaki gergilerden sol tarafta minberi kimin yaptığı, diğerinde Arapça bir ibare nesih hatla yazılmıştır. Minberin dilimli kapı kemerinin aynalığı rumilerle süslenmiştir. Kapının üstünde ajur tekniğiyle işlenmiş rumili bir taç yükselmektedir. (KARAKUŞ Filiz, 13. yüzyılda Anadolu'da inşa edilen Ahşap Direkli Camiler Üzerine Değerlendirme Çalışması)

Fotoğraf 7. Minber (Kaynak: Baykal, Pınar Kültür ve Turizm Bakanlığı)

Süsleme Öğeleri

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nde özellikle taş elemanlarda süsleme öğelerine rastlanılmaktadır. Sütun başlıklarının bir kısmı “dor” tipi, yivli ve sade olup diğer bölümü ise akantüslü, “korint” tipidir. Ayrıca; minarede ve dış cephede devşirme taş kullanıldığı da görülmektedir. (KARAKUŞ Filiz, 13. yüzyılda Anadolu’da inşa edilen Ahşap Direkli Camiler Üzerine Değerlendirme Çalışması)

Fotoğraf 8. Korint Sütun Başlıkları (Kaynak: Kızılca, Talip Kültür ve Turizm Bakanlığı)

Minare

Caminin kuzeydoğu duvarına bitişik olan tek şerefeli minare taş kaideli ve tuğla gövdelidir. Kaideden gövdeye geçiş yedi sekiz diye isimlendirilen üçgen yüzeylerle sağlanmıştır. Taş kaidede Roma Dönemi'ne ait beyaz mermerden devşirme taşlar kullanılmıştır. Ayrıca; tuğla gövdede şeritler halinde, gövdeye geçişteki yedi sekiz üçgenlerinde ise sırlı tuğla malzeme kullanılmıştır.

Fotoğraf 9. Minare (Kaynak: Kızılca, Talip Kültür ve Turizm Bakanlığı)

2.2.3.3. Ahi Şerefeddin Türbesi

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin kuzeydoğusunda yer alan türbe, kitabesine göre 1330 yılında inşa edilmiştir. Türbe sekizgen bir plana göre yapılmış olup alt kısmı karedir. Üstünü dıştan sekiz, içten on altı dilimli kâgir bir sivri külâh örtmektedir. Böylece kareden on altıya geçiş, ustalıklı bir biçimde tromplar, köşe üçgenleri ve ufak nişlerin yardımıyla sağlanmıştır. Türbe değişik ölçülerde ve cinslerde devşirme taşlardan yapılmıştır. İçerisindeki yedi sandukadan bir tanesi alçı kabartmalarla süslüdür ve Ahî Hüsâmeddin'e aittir. (Semavi Eyice, İslam Ansiklopedisi, 1. Cilt, sayfa:532, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları)

Türbe içinde bulunan sandukalardan Ahi Şerefeddin'e ait olan sanduka günümüzde Ankara Etnografya Müzesi'nde sergilenmektedir. Sanduka 751/1350 yıllarına tarihlenmektedir. Türk ağaç işçiliğinin en güzel eserlerinden olan ve tabut biçiminde bir sanduka ile altı kare, üstü çokgen sivri külâhlı küçük bir türbeye benzer başlık kısmından meydana gelen bu sandukanın Nakkaş Abdullah b. Mahmud tarafından yapıldığı kitâbesinde belirtilmiştir. Ahî Şerefeddin Türbesi ve ona ait sanduka, Ankara'nın Selçuklu devrine ait en başta gelen tarih ve sanat âbidelerindedir. (Semavi Eyice, İslam Ansiklopedisi, 1. Cilt, sayfa:532, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları)

Türbeyi; içten kubbe, dıştan külâhlı olan Selçuklu türbelerinden ayıran en büyük özellik içten dilimli olmasıdır. (ACUN Hakkı, İNCİ Umut, Ankara Ahi Şeraffeddin Zaviyesi, Vakıflar Dergisi 45 - Haziran 2016).

Fotoğraf 10. Ahi Şerefeddin Türbesi (Kaynak: Ankara, Altındağ Belediyesi)

2.2.3.4. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Zaviyesi

Zaviyeler, çok fonksiyonlu tarikat yapılarıdır. Şehirlerde mahalleler oluşturmak, yol güzergâhlarında konaklama ihtiyacın gidermek, halka dini ve sanatlarını öğretmek, ıssız yol güvenliğini (Derbent görevini) sağlamak gibi çeşitli işlevlere yönelik kurulmuşlardır. Gelişmiş bir plan gösteren zaviyeler; esas ibadet mekânı, orta sofa, tabhane hücreleri, son cemaat yeri ve minare olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır (<https://cdn.vgm.gov.tr/yayin/dergi/vakiflardergisi/45.pdf>)

Ahi Şerefeddin Zaviyesi, caminin kuzeydoğusunda Kurnaz Sokak ile Mete Sokağının kesiştiği noktada konumlanmıştır. Yapının kuzeyinde Ahi Şerefeddin Türbesi ile Haziresi bulunmaktadır. Yapıya Kurnaz Sokak üzerinden kesme taş merdivenle yol kotundan yaklaşık 2 m. yükselerek girilmektedir. Merdivenlerin bitişirildiği duvarın üzerinde, camiye de ismini veren aslan heykel parçaları, antik döneme ait devşirme yapı malzemeleri bulunmaktadır. (ACUN Hakkı, İNCİ Umut, Ankara Ahi Şeraffeddin Zaviyesi, Vakıflar Dergisi 45 - Haziran 2016, <https://cdn.vgm.gov.tr/yayin/dergi/vakiflardergisi/45.pdf>)

Zaviye yapısı genel olarak kuzey ve güneyindeki kollar ve bu kolların arasındaki avludan oluşmaktadır. Yapının girişinin üzeri yuvarlak kesitli iki sütun üzerine oturan geniş saçaklı birsundurmayla örtülmüştür. Sütunlar düz taş kaide ve başlıklıdır. Merdivenin yaslandığı taş duvar arasında uzanan ahşap hatillara rastlanmaktadır. Giriş kapısı kesme taştan yapılmış basık yuvarlak kemerlidir. (ACUN Hakkı, İNCİ Umut, Ankara Ahi Şeraffeddin Zaviyesi, Vakıflar Dergisi 45 - Haziran 2016, <https://cdn.vgm.gov.tr/yayin/dergi/vakiflardergisi/45.pdf>).

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Zaviyesi Selçuklu ve Beylikler dönemlerinde az rastlanan bir zaviye örneği olması açısından önemlidir.

Fotoğraf 11. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Zaviyesi (Kaynak: Ankara, Altındağ Belediyesi)

2.2.3.5. Ahi Şerefeddin Türbesi Haziresi

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Cami'nin kuzeyinde Ahi Şerefeddin Türbesi ve Haziresi ile arada Roma döneminden kalma Antik dönem parçalardan oluşan bir alan bulunmaktadır. Ahi Şerefeddin Türbesi etrafında evvelce yer alan ve içinde pek çok eski mezar taşı bulunan hazire bozulmuş, taşlar zaman içinde başka yerlere taşınmıştır. Yalnız bunlardan, H. 781/M. 1379-80'de ölen Ali Hüsameddin Hüseyin b. Yusuf'un mezar taşı kalmıştır. (VGM Arşivi, Arslanhane Cami Tarihi Araştırma Raporu, ANB Mimarlık Müşavirlik İnşaat ve Tic. Ltd.Şti., Ekim, 2018).

Ahi Şerefeddin Türbesi etrafındaki hazirede günümüzde 8 mezar yer almaktadır. (ŞAHİN, B. "Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Külliyesinde Cami, Zaviye ve Türbe'nin İşlevsel ve İçmimarlık Açısından Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi", Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2012, Ankara, syf.59).

Fotoğraf 12. 20.Yüzyıl İlk Yarısı Türbesi ve Haziresi (Kaynak: VEKAM)

Fotoğraf 13. Genel Görünüm(Kaynak: VGM arşivi)

Ayrıca caminin kuzeydoğu cephe terasında üçü alt kotta biri üst kotta olmak üzere dört adet hazire bulunmaktadır. Yapılan son restorasyon çalışmaları ile bu hazirelerin etrafı ve zeminleri traverten taş kaplama yapılarak sabitlenmiştir. (ŞAHİN, B., “Ahi Şerafettin (Arslanhane) Külliyesinde Cami, Zaviye ve Türbe'nin İşlevsel ve İçmimarlık Açısından Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi”, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İçmimarlıkve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2012, Ankara, syf.169)

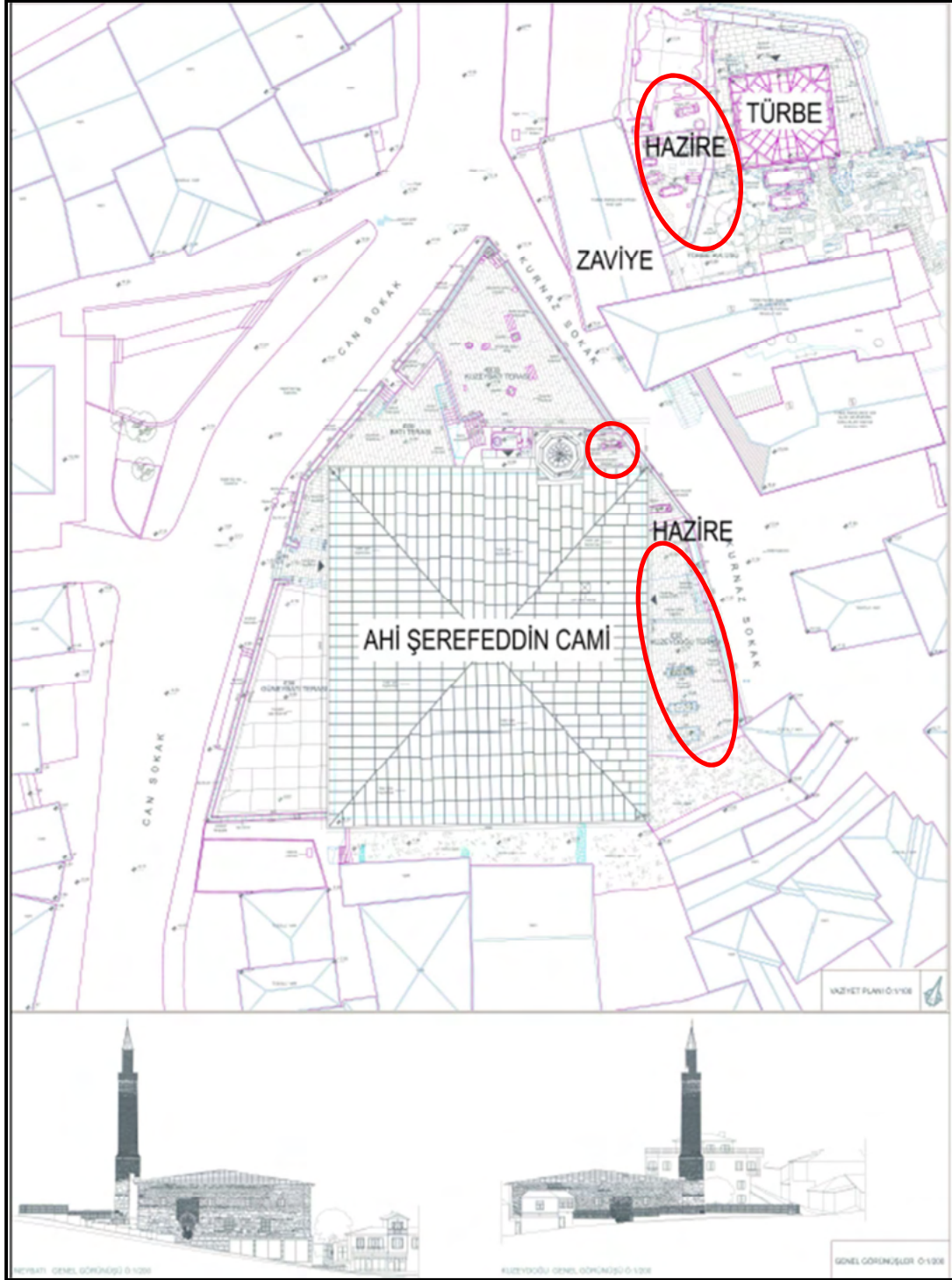

Fotoğraf 14. Üst Kotta Yer Alan Hazire
(Kaynak: BAYKAL, P. Kültür ve Turizm Bakanlığı,)(Kaynak: BAYKAL, P. Kültür ve Turizm Bakanlığı,2021)

Fotoğraf15. Alt Kotta Yer Alan Hazire

(Kaynak: BAYKAL, P. Kültür ve Turizm Bakanlığı,)(Kaynak: BAYKAL, P. Kültür ve Turizm Bakanlığı,2021)

Harita 3. Hazireler Vaziyet Planı (Kaynak: Arslanhane Cami Rölövesi, ANB Mimarlık Müşavirlik İnşaat ve Tic. Ltd.Şti., Ekim, 2018)

2.2.4. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin Önemi ve Değeri

2.2.4.1. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin Önemi

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin de yer aldığı “Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri” kapsamında yer alan 5 cami, 13. yüzyılın sonları ile 14. yüzyılın başlarında ülkemizin farklı şehirlerinde inşa edilmiştir. Söz konusu camiler, hipostil planlı ahşap direkli cami mimarisinin en iyi korunmuş ve erken dönem örneklerini temsil etmekte olup ortak mimari özellik ve tarihsel bağlantılara sahiptirler.

Dış cepheleri moloz ve kesme taş kullanılarak yığma sistemle inşa edilirken, iç cephelerde ahşap taşıyıcı sistem kullanılan camiler; kapılar, minberler, sütunlar, başlıklar, tavan kirişleri ve konsollar gibi mimari donatı ve mobilyalarında cömertçe kullanılan ahşap oymacılığı ve işçiliği bakımından da büyük öneme sahiptirler.

Anadolu'da önemli ve büyük bir sosyal güç olarak Ahiliğin ortaya çıkmasıyla birlikte, yerel Ahi toplulukları kendi yerel tarzlarında zaviyeler, türbeler ve camiler inşa etmişlerdir. Bunun örneklerinden biri de 1299 yılında Ahilik himayesinde olan Ankara İli'nde inşa edilen Ahi (Arslanhane) Şerefeddin Külliyesi'dir. Söz konusu külliye Orta Anadolu'daki Ahilik etkisini göstermesi bakımından önemlidir.

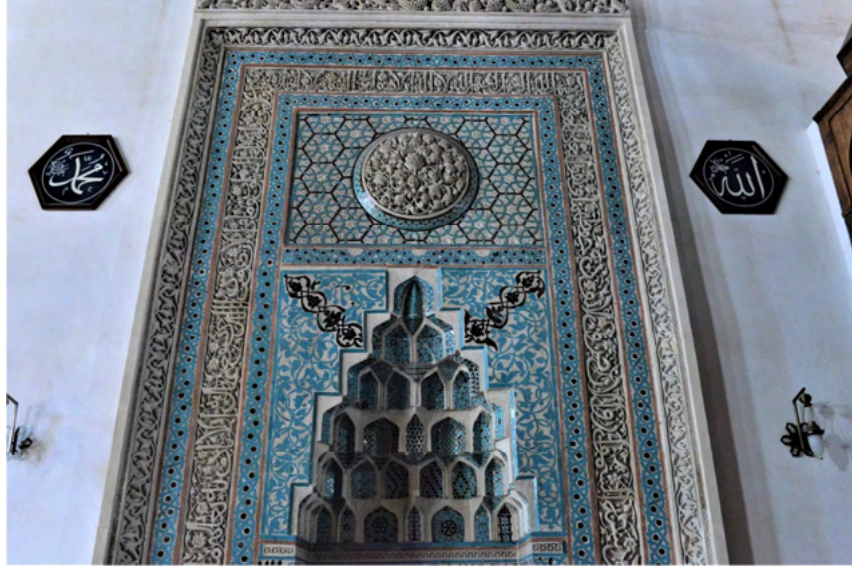
Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Külliyesi, Orta Çağda Orta Anadolu'daki Ahilik kültürü ve teşkilatının sosyal ve ekonomik gücünü gösteren sembolik öneme sahip dini mimarinin en önemli örneğidir.

Uzunlamasına dikdörtgen planlı cami, diğer 4 camiyle birlikte orta çağ döneminde Orta Anadolu'da hüküm süren İslam inancı, sanatı ve mimarisiyle somut olarak ilişkilidir. Söz konusu camiler, ahşap oymacılığı ve elle boyanan süslemeler bakımından sanatın benzersiz örneklerini temsil etmektedirler. Ahşap ustalarının bazılarının isimleri de eserlerin üzerindeki yazıtlarda okunabilmektedir. Kündekari tekniği olarak bilinen ahşap oyma sanatının en iyi örneklerinden biri olan ve 1290 yılında Muhammed bin Abi Bakr tarafından yapılan Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin ceviz minberi buna bir örnektir.

Fotoğraf 16. Minber (Kaynak: Kızılca, Talip Kültür ve Turizm Bakanlığı)

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin çini mihrapları türünün istisnai örneklerindedir. Caminin mihrabı, oyma stük (ince sıva) ve mozaik çinilerin başarılı bir tasarımıyla harmanlandığı İran mihrap geleneğini taşıması bakımından Anadolu'da eşi olmayan bir örnektir.

Fotoğraf: 17. Mihrap (Kaynak: Kızılca, Talip Kültür ve Turizm Bakanlığı)

Cami, diğer 4 camiyle birlikte yapısal malzeme olarak ahşabın kullanımı, ahşap yapı tekniği ve ahşap oymacılığı alanlarında ileri düzeyde bir uzmanlık göstermesi bakımından da Anadolu'nun orta çağ mimarisi ve sanatının önemli bir dönemine tanıklık etmektedir.

2.2.4.2. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Cami'nin Değeri

“Anadolu'nun Orta Çağ Dönemindeki Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri” kapsamında yer alan camilerin değer analizinde “Burra Charter (1998), English Heritage (1997) ve The Getty Conservation Institute Research Report on the Assessing the Values of Cultural Heritage(2002)” de kullanılan yöntemlerden yararlanılmış olup bu çerçevede camilerin tarihsel, kültürel/sembolik, sanatsal/estetik, bilimsel/akademik açıdan değerleri ortaya konulmuştur.

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin tarihsel, mimari, kültürel, sanatsal ve bilimsel açıdan önemi göz önünde bulundurularak belirlenen değerleri aşağıda yer almaktadır.

Tarihsel/Mimari Değeri

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi, hypostil planlı anıtsal ahşap cami tipolojisinin Orta Anadolu'daki önemli temsilcilerinden biri olması ve 14. ve 15. yüzyıllarda Ankara'da inşa edilen ahşap tavanlı camiler için bir prototip oluşturması nedeniyle mimarlık tarihinde önemli bir yere sahiptir.

Cami mimarisinde, iç mekânda ahşap dikmeli ve kirişli taşıyıcı sistem düzeni, Anadolu coğrafyasında ahşap malzemeye erişilebilen yerleşmelerde model alınmış, daha küçük ölçekte de inşa edilerek bir tipoloji oluşturmuştur. Ahşap dikmeli taşıyıcı sistem mantığı günümüzde modern cami tasarımlarında da uygulanmaktadır. Dolayısıyla ahşap düzey taşıyıcılar ve ahşap taşıyıcılı üst yapıdan oluşan sistem tarihsel bağlamda mimari açıdan yapısal ve teknik ilkelerin devamlılığını göstermektedir.

Cami iç mekânındaki ahşap direkler; biçimleri, ölçüleri, malzeme özellikleri ve başlık-gövde-kaide birleşim detayları, başlık biçimlenişleri, gövdedeki bezemeleri ile tarihsel geçmişini taşıyan önemli bir taşıyıcı sistem düzeninin özgün düzey elemanlarını oluşturmaktadır. Ayrıca; tavanlardaki ve galeri katlarındaki ahşap kirişler, bindirme, konsol ahşap elemanlar da özgün yatay taşıyıcılardır. Söz konusu mimari eleman ve detaylar, bütünde ustalık ve beceri isteyen, köklü bir ahşap yapı geleneğine dayalı, teknik açıdan değer taşıyan bir sistem oluşturmaktadırlar.

Kültürel/Sembolik Değeri

Çevresinde inşa edilen diğer yapılar (türbe, zaviye, hazire, çeşme) ile birlikte bir külliye oluşturan Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi, bulunduğu yerleşmenin ana çekirdeğini ve sosyal merkezini oluşturan dini ve kamusal işlevli önemli bir çekim merkezidir.

Ahilik kültürü ve teşkilatının Orta Anadolu'daki sosyal, ekonomik gücünü gösteren, Ahilik teşkilatının baniliğinde yapılan en önemli dini mimarlık örneği olması nedeniyle sembolik bir öneme sahiptir.

Caminin halk arasında bilinen adını (Arslanhane) Roma dönemine tarihlenen devşirme aslan heykelinden alması, bu heykelin Zaviye duvarında özgün yerinde bulunması ve günümüzde bu adın kullanımının devam etmesi kültürel süreklilik değerini ifade etmektedir. Türk- İslam sanatında “aslan” figürüne yüklenen simgesel anlamlar, kültürel bağı günümüze kadar devam ettirmektedir.

Sanatsal/Estetik Değeri

Caminin mihrabı, malzeme kullanımı, yapım tekniği, işçiliği ve bezemeleri ile sanat tarihinde özel bir yere sahiptir. Çini ve alçı malzemenin birlikte kullanıldığı Anadolu'daki ilk örneklerden biri olan mihrap, dönemin en özgün çini mozaik mihraplarından biri olarak değerlendirilmektedir.

Caminin ceviz ağacından künde kari tekniğinde yapılmış olan minberi, yapıldığı dönemin en başarılı örneklerindedir.

Camide bezemelerde kullanılan malzemeler, yapım teknikleri, bitkisel ya da geometrik biçimlenişlerin sembolik açılımları da sanatsal ve estetik değerler taşımaktadır.

Bilimsel/Akademik Değeri

Aday camiler 13.-14. Yüzyıl aralığında inşa edilmiş olup Anadolu'daki korunmuş örnekler olarak günümüze ulaşabilmişlerdir. Orta Asya'daki erken örneklerin “in-situ” (yerinde) korunamamış olması nedeniyle, benzer cami yapılarını tanımak ve tarihsel bağlamları, mimari özelliklerini anlamak için de kaynaklık etmeleri nedeniyle bilimsel/akademik değer taşımaktadırlar.

Ahşap özgün elemanlardaki geleneksel yapı ustalarının kullandıkları geleneksel aletlerin ahşapta bıraktıkları izler, kazınan yazılar ve minberdeki usta isimleri, tarihsel belge niteliği taşıyan unsurlar olup o dönemdeki geleneksel ahşap yapım tekniğinin anlaşılmasını sağlamaktadırlar.

3. MEVCUT KORUMA VE YÖNETİM DURUMU

3.1. Alanın Koruma Statüsü

Altındağ ilçesi, Ulus-Samanpazarı semtinde 558 Ada, 11 parselde yer alan Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi, kuzeydoğusunda yer alan Arslanhane Zaviyesi ve hemen yanında yer alan Ahi Şerefeddin Türbesi ve Haziresi ile bir külliye vasfı oluşturmaktadır.

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 14.10.1972 tarih ve 6691 sayılı kararı ile Ahi Şerefeddin Camisi, Çeşmesi, Zaviyesi, Türbesi ve Haziresi korunması gerekli eski eser olarak tescillenmiş, Mülga Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 10.07.1986 tarih ve 2458 sayılı kararı ile de "korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı" olarak tescil kaydının devam etmesine karar verilmiştir.

Mülga Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 03.02.2014 tarih ve 756 sayılı kararı ile koruma grubu (I) olarak belirlenen cami, Mülga Ankara II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.11.2008 tarih ve 244 sayılı kararıyla ilan edilen "Ulus Tarihi Kent Merkezi Kentsel Sit Alanı" ve Bakanlar Kurulu'nun 22.06.2015 tarih ve 2015/7872 sayılı kararıyla ilan edilen "Ankara Ulus Tarihi Kent Merkezi Yenileme Alanı" sınırları içinde yer almaktadır.

3.2. Yasal ve Kurumsal Çerçeve

Türkiye'de koruma altındaki alanlar ile ilgili en yüksek hukuki çerçeve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'dır. Anayasası 63. Maddesi uyarınca Türkiye'de koruma ile ilgili esaslar kanunlar ile belirlenmiştir. Türkiye'deki kültürel ve doğal varlıkların korunmasıyla ilgili temel kanun 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunudur. Söz konusu kanun ile taşınabilir ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları tanımlanmış olup bu varlıklarla ilgili prosedürler, aktiviteler, sorumluluk ve sorumlular belirlenmiştir.

2004 yılında kabul edilen 5226 sayılı "2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile Alan Yönetim Planlarının hazırlanmasına ilişkin hükümler getirilmiştir. Söz konusu düzenleme ile özellikle, yönetim planlarının geliştirilmesi, uygulanması, denetlenmesi ile ilgili prosedürler belirlenirken, alan yönetim sürecinde, kamu kurumlarının sorumluluklarının ve görevlerinin tanımını da yapılmaktadır.

Korumaya ilişkin 2863 sayılı kanuna esas çıkartılan yönetmelikler, Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu ilke kararları, Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu kararları da koruma mevzuatının bütününi oluşturmaktadır.

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin yer aldığı "Ankara Ulus Tarihi Kent Merkezi Yenileme Alanı" içerisindeki her türlü uygulama 5366 Sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun ile bu Kanunun Uygulama Yönetmeliği doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Ayrıca; caminin yer aldığı "Ulus Tarihi Kent Merkezi Kentsel Sit Alanı" içerisindeki koruma ve gelişmeye yönelik tüm faaliyetler de 2863 Sayılı Koruma Kanunu kapsamında gerçekleştirilmektedir.

Kentsel Sit Alanlarında koruma ve kullanma koşulları, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 720 sayılı ilke kararı ile belirlenmiş olup anılan ilke kararı ile bu alanlarda gerçekleştirilecek uygulama ve denetlemeye ilişkin esaslar belirlenmiştir.

Kentsel sitlerde, 2863 sayılı Kanun'un 17. maddesi uyarınca koruma amaçlı imar planı hazırlanması gerekmektedir. Koruma amaçlı imar planlarının uygulanmasından ilgili belediyeler sorumludur. Ayrıca; kentsel sitlerde ve koruma alanlarında yapılacak tek yapı ve alan ölçeğindeki her türlü proje ve uygulama öncesinde ilgili koruma bölge kurulunun uygun görüşünün alınması gerekmektedir. Söz konusu proje ve uygulamaların varsa koruma amaçlı imar planına da uygun olması gerekmektedir. Yapılan uygulamaların koruma amaçlı imar planına uygunluğu koruma bölge kurulu ve ilgili belediye (varsa ilgili belediyenin Koruma, Uygulama ve Denetim Bürosu) tarafından denetlenmektedir.

Ayrıca; Koruma Kanununun 17. Maddesi ve 720 sayılı ilke kararı uyarınca; kentsel sitin ilanından itibaren, üç ay içinde bu alanlarda koruma amaçlı imar planı elde edilinceye kadar izlenecek kuralları tanımlayan geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarının alanın niteliklerine bağlı olarak koruma bölge kurullarınca belirlenmesi gerekmektedir. Geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarının belirlenmesi aşamasında koruma amaçlı imar planı kararlarını etkileyebilecek nitelik ve yoğunluktaki uygulamalara izin verilmemesi, kentsel sitin doku özelliklerine bağlı olarak yoğunluk, kütle, konum, yükseklik, mimari özellikler, yapı malzemesi, renk ve benzeri koşulların tanımlanması esas alınmaktadır.

Bu doğrultuda; Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin de yer aldığı, "Ankara Ulus Tarihi Kent Merkezi Yenileme Alanı" kapsamında "Ulus, Samanpazarı, Kale, Kayabaşı Bölgeleri Sit Alanları Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Koşulları" Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 27.07.2015 tarih ve 1483 sayılı kararı ile belirlenmiş olup alana yönelik koruma amaçlı imar planı hazırlanmaya kadar sit alanı içerisindeki arazi kullanımı ve yapılaşmaya yönelik her türlü uygulama, bahse konu geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

Ayrıca; Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun "Taşınmaz Kültür Varlıklarının Gruplandırılması, Bakım ve Onarımlarına " ilişkin 660 sayılı ilke kararında I. Grup Yapılar, toplumun maddi tarihini oluşturan kültür verileri içinde tarihsel, simgesel, anı ve estetik nitelikleriyle korunması zorunlu yapılar olarak tanımlanmış ve bu yapılara ilişkin müdahale biçimleri, esaslı onarım ilkeleri ve uygulamanın denetlenmesine yönelik koşullar belirlenmiştir.

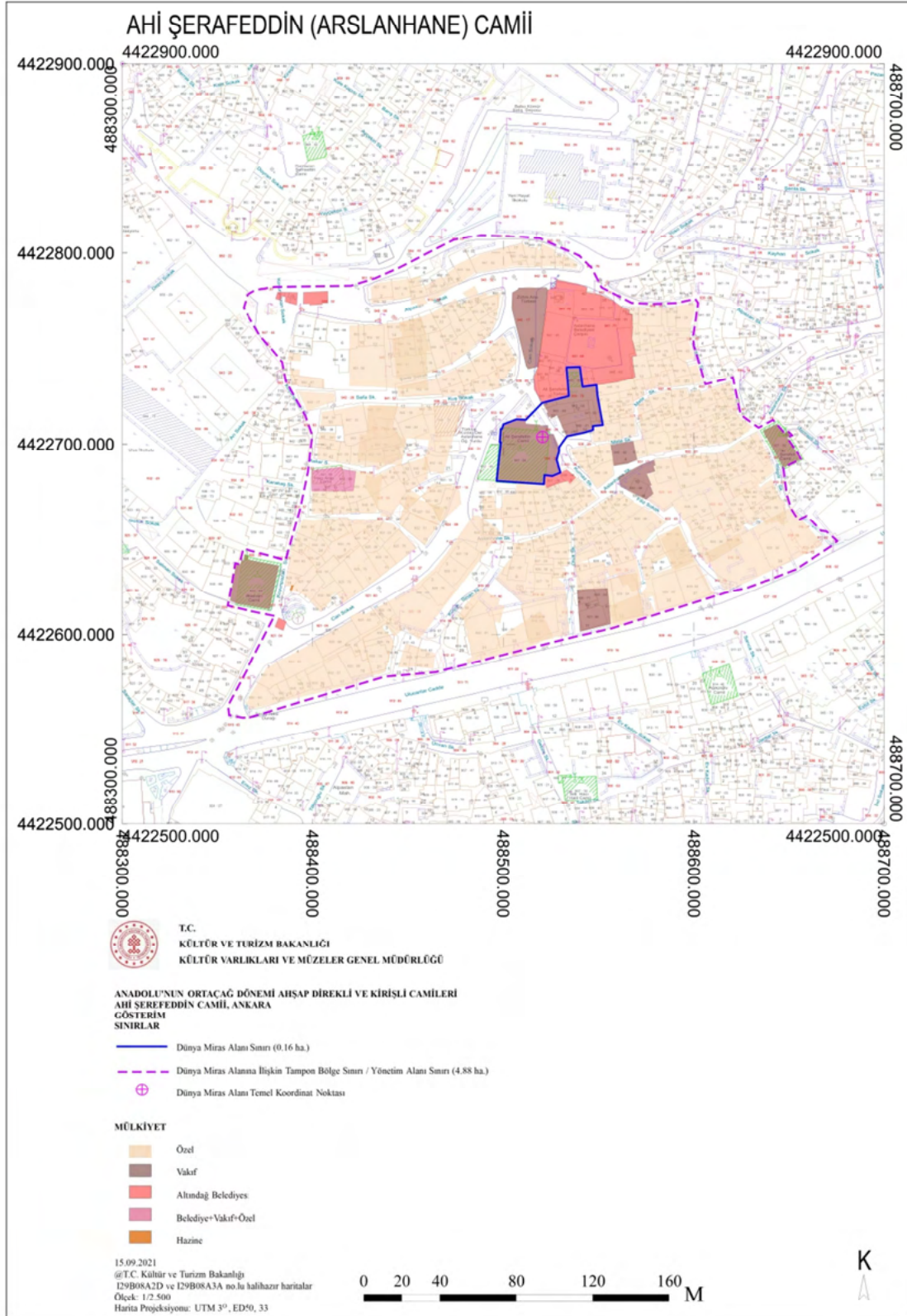
Mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait olan camiler, 2008 yılında yenilenerek yürürlüğe giren 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ile de korunmaktadır. Vakıf mülkleri ile ilgili tüm proje ve uygulamalar, Vakıflar Bölge Müdürlüklerince gerçekleştirilmektedir. Camilerin basit onarımları için Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden onay alınması gerekmektedir. Söz konusu proje ve uygulamalar için ayrıca, 2863 sayılı Kanun uyarınca ilgili koruma bölge kurulunun uygun görüşünün alınması gerekmektedir. Tüm uygulamalar Vakıflar Bölge Müdürlüklerinin denetiminde gerçekleştirilmektedir. Bu hükümler çerçevesinde; Vakıflar Genel Müdürlüğü idare ve denetiminde olan cami, mescit, türbe vb. kültür varlıklarına ilişkin müdahale biçimleri, uygulama ve denetim koşulları, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 731 sayılı ilke kararı ile belirlenmiştir.

Bu doğrultuda; mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğünde olan Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Külliyesi'nin korunması, bakımı ve onarımına yönelik her türlü uygulama ve çalışma Vakıflar

Genel M¼d¼rl¼g¼ tarafından Koruma Kanunu, ilke kararları ve ilgili Koruma Kurulu kararları doğrultusunda gerçekleştirilmektedir.

3.3. M¼lkiyet Durumu

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) K¼llyesi'nin m¼lkiyeti Vakıflar Genel M¼d¼rl¼g¼'ne aittir. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi, Zaviyesi ve T¼rbesi ile tampon b¼lgenin yer aldığı y¼netim alanının yaklaşık 55% 'i ¼zel m¼lkiyette, yaklaşık 5%'i Belediye, yaklaşık 7% 'si vakıf m¼lkiyetinde olup geri kalanı hazine, vakıf+¼zel+belediye m¼lkiyetindedir.

Harita 4. Mülkiyet Durumu

3.4. İnsan Kaynakları

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Külliyesi'nin korunması, bakımı ve onarımına yönelik her türlü uygulama ve çalışma Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından Koruma Kanunu, ilke kararları ve ilgili Koruma Kurulu kararları doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Söz konusu çalışmalar, müdürlüğün deneyimli uzman personeli tarafından yürütülmektedir. Bölge müdürlüğünün bünyesinde 5 mimar, 2 inşaat mühendisi, 2 elektrik mühendisi, 1 harita mühendisi, 1 müze araştırmacısı ve 1 restoratör görev yapmaktadır.

Caminin yer aldığı, "Ankara Ulus Tarihi Kent Merkezi Kentsel Sit Alanı" içerisindeki arazi kullanımını ve yapılaşmaya yönelik her türlü uygulama, alana yönelik koruma amaçlı imar planı hazırlanıncaya kadar Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 27.07.2015 tarih ve 1483 sayılı kararı ile belirlenmiş olan "Ulus, Samanpazarı, Kale, Kayabaşı Bölgeleri Sit Alanları Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Koşulları" çerçevesinde yerel idarelerce gerçekleştirilmektedir

Ankara Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kurulmuş olan Koruma, Uygulama ve Denetleme Bürosu, Kültür ve Tabiat Varlıkları Daire Başkanlığı adı altında yeniden düzenlenmiştir. Söz konusu Daire Başkanlığı, Plan ve Proje Şube Müdürlüğü, Uygulama ve Denetleme Şube Müdürlüğü, İhale ve Personel Şube Müdürlüğü ve Kültürel Miras Koruma Şube Müdürlüğünden oluşmaktadır. Ayrıca; Ankara'nın zengin arkeolojik, tarihi ve somut olmayan kültürel mirasının korunması ve bilinirliğinin artırılmasına yönelik çalışmaları gerçekleştirmek üzere 2021 yılında söz konusu Daire Başkanlığı bünyesinde UNESCO Birimi kurulmuştur.

Ankara Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Tabiat Varlıkları Daire Başkanlığı bünyesindeki, yukarıda bahsi geçen birimler tarafından yönetim alanının yer aldığı Kentsel Sit Alanında çeşitli koruma, restorasyon, onarım ve bakım çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bu Başkanlığın uzman kadrosu 12 mimar, 5 sanat tarihçisi, 5 arkeolog, 3 restoratör, 1 haritacı, 3 inşaat mühendisi, 4 makine mühendisi, 2 jeoloji mühendisi ve 6 inşaat teknikerinden oluşmaktadır.

Ayrıca; Altındağ Belediyesi'nin alanla ilgili çalışmaları yürütmekte olan uzman kadrosunda, 1 harita mühendisi, 2 şehir plancısı, 1 mimar, 1 inşaat mühendisi, 2 sanat tarihçisi, 1 arkeolog ve 2 restoratör yer almaktadır.

2863 Sayılı Koruma Kanunu uyarınca yönetim alanının yer aldığı yenileme ve kentsel sit alanlarında yapılacak tek yapı ve alan ölçeğindeki her türlü proje ve uygulama öncesinde Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun uygun görüşünün alınması gerekmektedir. Ankara Koruma Bölge Kurulu alanla ilgili görev ve sorumluluklarını 8 arkeolog, 9 mimar, 10 şehir plancısı, 3 sanat tarihçisi, 2 mühendis, 1 peyzaj mimarı, 7 müze araştırmacısı, 1 araştırmacı, 2 harita mühendisi ve 1 harita teknikerinden oluşan deneyimli uzman kadrosu ile gerçekleştirmektedir.

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nde Altındağ İlçe Müftülüğü tarafından görevlendirilmiş 1 imam ve 1 müezzin bulunmakta olup camide güvenlik ve temizlik görevlilerine de ihtiyaç bulunmaktadır.

Yönetim alanı içerisinde çalışmalar yürüten kurumların personel durumlarına ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Kurum	Mesleği	Sayı
Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Mimar	5
	İnşaat Mühendisi	2
	Elektrik mühendisi	2
	Harita Mühendisi	1
	Müze araştırmacısı	1
	Restoratör	1
	Toplam Uzman	12
Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Mimar	9
	Şehir Plancısı	10
	Arkeolog	8
	Harita Mühendisi	2
	Müze Araştırmacısı	4
	Sanat Tarihçisi	3
	Mühendis	2
	Peyzaj Mimarı	1
	Araştırmacı	1
	Harita Teknikeri	1
	Toplam Uzman	43
Ankara Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Tabiat Varlıkları Daire Başkanlığı	Mimar	12
	İnşaat Mühendisi	3
	Makina Mühendisi	4
	Harita Mühendisi	1
	Jeoloji Mühendisi	2
	Restoratör	3
	Sanat Tarihçisi	5
	Arkeolog	5
	İnşaat Teknikeri	6
Toplam Uzman	41	
Altındağ Belediye Başkanlığı	Harita Mühendisi	1
	Şehir Plancısı	2
	Mimar	1
	İnşaat Mühendisi	1
	Sanat Tarihçisi	2
	Arkeolog	1
	Restoratör	2
Toplam Uzman	10	

Altındağ İlçe Müftülük	İmam	1
	Müezzin	1
	Toplam Uzman	2

Tablo 15. Kurumsal İnsan Kaynakları

3.5. Finansal Kaynaklar

Vakıflar Genel Müdürlüğü mülkiyetindeki camiler ve yönetim alanında yer alan taşınmaz kültür varlıklarının çevresiyle birlikte korunması ve geliştirilmesi amacıyla finansman sağlayan en önemli merkezi kurumlar Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Bakanlığa bağlı Vakıflar Genel Müdürlüğü'dür.

Vakıflar Genel Müdürlüğü, mülkiyetindeki tescilli kültür varlıklarının korunması, restorasyonu, onarımı ve bakımı için ilgili Bölge Müdürlükleri tarafından talep edilen bütçeleri ayırmakta olup ilgili bölge müdürlükleri de tahsis edilen bütçeleri yatırım programlarında belirlenen projeler için kullanmaktadır. Bu doğrultuda bugüne kadar Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğünce Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi, Zaviyesi ve Türbesinin korunması, restorasyonu, bakım ve onarımı için yatırım programlarında yer alan projeler kapsamında çalışmalar yürütülmüş ve yürütülmektedir.

Türkiye'de taşınmaz kültür varlıklarının çevresiyle birlikte korunması ve geliştirilmesi amacıyla finansman sağlayan en önemli yerel kurumlar büyükşehir belediyeleri ve belediyelerdir. Bu çerçevede; Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından yönetim alanı içerisinde yer alan tescilli anıtsal yapılar ile sivil mimarlık örneklerinin korunması ve restorasyonuna yönelik proje ve uygulamalar için bütçe ayrılmaktadır.

Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından onarım, restorasyon bakım vb. olmak üzere koruma çalışmalarına 2021 yılı dahil olmak üzere son dönemlerde yaklaşık 5.700.000,00 TL ödenek ayrılmıştır.

4. ALANIN MEVCUT KORUMA DURUMU VE ALANDA YÜRÜTÜLEN KORUMA ÇALIŞMALARI

4.1. Yapının ve Alanın Korunma Durumu

Ankara ili, Altındağ ilçesinde bulunan Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi, geleneksel ticaret ve konut alanı içinde yer almaktadır. Yapının kuzeyinde Ahi Şerafettin Türbesi ile kuzey-doğu yönünde Zaviyesi ve doğusunda Haziresi bulunmaktadır. Yapı, inşa edildiği 13.yüzyıldan günümüze, özgün işlevi olan ibadet amaçlı kullanımına devam etmektedir.

Yapı, özgün plan şemasını, cephe düzeni ve kütle bütünlüğünü korumaktadır. Yapının mimari elemanlarının büyük çoğunluğu özgünlüğünü korumaktadır. Yapının ahşap pencere-kapı kasa-doğrama, döşeme vb. mimari elemanları yıllar içinde yapılan çeşitli onarımlarla yenilenmiştir. Yapının harim bölümündeki mihrabı ve minberi özgündür ve döneminin işçilik ve tekniği ile yapılmıştır. Mihrabı alçı ve çini mozaikten yapılmış tek örnektir. Minberi ise, ceviz ağacından künde kari tekniği ile yapılmıştır. Yapının harimindeki ahşap sütunlar sütun başlıkları ve kaideleri devşirme malzemenen yapılmıştır.

Fotoğraf 18. Cephedeki Devşirme Malzemeler (Kaynak: Pınar BAYKAL, Kültür ve Turizm Bakanlığı)

Yapılan restorasyonlarda, kadınlar mahfili özgün konumunda ve ahşap malzeme ile sade detaylarda yenilenmiştir.

Yapının düz toprak dam olan özgün çatısı 1962 yılından önceki bir tarihte değiştirilerek ahşap konstrüksiyonlu kırma çatıya dönüştürülmüştür. Yağmur suyu drenajının ve toprak üst örtünün bakımının pratik olmaması; ahşap kırma çatının bakım-onarım ve yağmur suyunun kontrol edilme kolaylığı vb. gibi nedenlerle çatı formu ve malzemesi değiştirilmiştir.

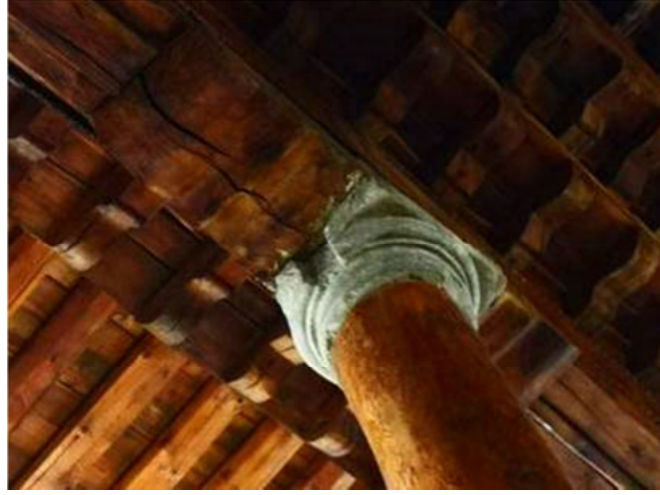
Bunun dışında, yapının güncel gereksinimi olan wc, abdesthane ve dükkân gibi ilave işlevler, yapının çevresindeki eğimden faydalanılarak yapılan teraslamaların altına gizlenerek çözülmüştür. Yapılan restorasyon müdahalelerinde, özgün devşirme malzemeler olduğu gibi korunmuş, sadece yerinde sağlamlaştırma (konsolidasyon) uygulanmıştır.

Yapının yapısal durumuna ilişkin 10.06.2021 tarihinde yerinde yapılan gözlemsel incelemelerle tespit edilen malzeme bozulmaları aşağıda özetlenmiştir. Söz konusu malzeme sorunları, mevsimsel ısı ve yağış değişiklikleri ile değişkenlik gösterebilecektir. Bu çerçevede; yapının strüktürel durumu genel olarak iyidir. Ancak yapının doğu iç cephesinde, duvarda neme bağlı sıvada ve boyada kabarma ve dökülmeler;

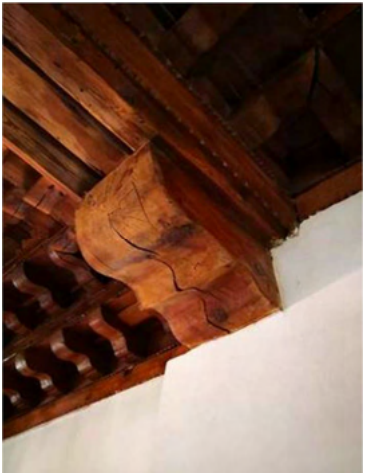
Fotoğraf 19. Sıva ve Boya Bozulmaları (Kaynak: Pınar BAYKAL, Kültür ve Turizm Bakanlığı)

ahşap taşıyıcı sistem elemanlarından, profilli ahşap yastıklar, duvarlardaki konsollar ve kirişlerinin bazılarında boyuna derin çatlaklar;

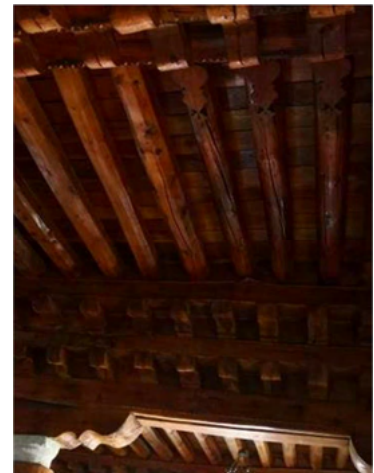

a

Fotoğraf 20 (a,b,c) Ahşap Elemanlardaki Çatlaklar (Kaynak: Pınar BAYKAL, Kültür ve Turizm Bakanlığı)

b

c

Kuzey ve doğu cephesinde yoğun olmak üzere, tüm cephelerde ahşap pencere pervaz ve denizlikleri ile taş duvarlardaki ahşap hatıllarda koruyucu malzemenin kaybolması sonucu dış etkenlere açık olan yüzeylerde lif lif ayrılma, malzeme kaybı ve renk değişimi olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu fiziksel bozulmalar, varlığı tehdit edecek ölçekte olmayan, basit onarımlar ve pasif önlemlerle giderilebilecek sorunlardır

a

b

Fotoğraf 21 (a,b). Ahşap Elemanlardaki Liflenmeler (Kaynak: Pınar BAYKAL, Kültür ve Turizm Bakanlığı)

Yukarıda belirtilen malzeme sorunlarının önlenmesi ve giderilmesine yönelik çalışmalar, uzman ekipler tarafından yürütülmektedir. Söz konusu çalışmalarda minimum müdahale esas alınmış basit önlemler ve uygulamalarla çözüme ulaşmak hedeflenmiştir. Bu çerçevede, öncelikle doğru iç cephedeki nem sorunu için, iç mekanda bozulan sıva ve boya tabakası yenilerek sorunun tekrarlama sıklığı ve yağış mevsimindeki davranışının izlenmesi ve sonucuna göre değerlendirme yapılmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Ahşap strüktürel elemanlardaki derin çatlaklar için önceki restorasyonlarda; malzeme koruma raporları doğrultusunda gerekli güçlendirmeler yapılmış ve yer yer dolgularla desteklenerek özgün malzemede koruma önlemleri alınmıştır. Öncesinde de var olan söz konusu sorunların stabil olduğu bu nedenle izlemelerin devam ederek özgün malzemelerin değiştirilmemesine karar verilmiştir. Cephedeki ahşap elemanlarda görülen malzeme sorunları için koruyucu malzeme uygulaması ile önlem alınması planlanmaktadır.

Yapı, çeşitli dönemlerde gerçekleştirilen restorasyon uygulamaları ve koruma önlemleri ile özgünlüğü korunarak günümüze kadar gelmiştir. Bahse konu tüm uygulamalar, malzeme analizleri, koruma raporları ve ilgili koruma bölge kurulunca onaylı rölöve, restitüsyon, restorasyon ve mühendislik projeleri doğrultusunda elde edilen bilimsel verilerle, basit veya esaslı onarımlar konusunda uzman kişiler tarafından gerçekleştirilmiştir. Bugüne kadar yapının korunmasına yönelik alınan tedbirler ve yapılan önemli müdahaleler aşağıda özetlenmiştir.

Yapının kuzeyindeki taç kapısının tepe kısmının hasar gören üst bölümü, özgün formu ve özgün malzemesi ile tamamlanmıştır.

a

b

Fotoğraf 22. Kuzey Cephe (a-Onarım Öncesi, b-Onarım Sonrası)(Kaynak: VGM ARŞİV)

1992 yılından günümüze kadar ki süreçte; caminin cephelerindeki niteliksiz yapı ekleri kaldırılmıştır. (VGM arşivi, Erol Yurdakul'un yapı için hazırladığı 1974 tarihli raporu). Yapının etrafında teraslamalar ve çevre düzenlemeleri gerçekleştirilmiştir. Yapının rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri 2008 yılında tekrar hazırlanarak onaylanmış ve uygulamalar 2010 -2012 yılları arasında tamamlanmıştır.

Gerçekleştirilen restorasyonlarda; ahşap dikmelerdeki deplasmanlara müdahale edilmiş; dikme ve özgün ahşap tavan elemanlarındaki yarık ve çatlaklar dolgulanmış ve güçlendirilmiştir. Kolonlardaki mevcut yarık ve çatlaklara yönelik sağlamlaştırma önlemleri alınmıştır.

Zeminden yükselen neme karşı yapı çevresinde zemin suyu drenaj sistemi yapılmış; yapı çevresinde ve içinde yer alan niteliksiz geç dönem mimari eleman ve mekân tanımlayan tüm

ekler kaldırılmış; niteliksiz geç dönem malzeme ekleri kaldırılmış; kadınlar mahfili ve ahşap doğramalar özgün malzeme ve yalın detayda yenilenmiş; çatı konstrüksiyonu, kaplama malzemeleri ve yağmur suyu drenaj sistemi yenilenmiştir.

Cami kuzey portalı mermer ve taş yüzeylerde is ve kir temizliği yapılmış; devşirme mermer malzemelerdeki kir ve is tabakaları temizlenmiş; doğu ve batı kapıları giriş portalleri doğrultusunda tamamlanmış; çatı konstrüksiyonu yeniden yapılmış; özgün ahşap kolon yüzeylerindeki ahşabın nefes almasını engelleyen boya ve cila tabakaları uygun yöntemlerle temizlenmiş; ahşap zararlılarına karşı önlemler alınmış ve gerekli güçlendirmeler ve yüzey koruyucular uygulanmış; mihrap ve minarede onarımlar ile avlu düzenlemesi ve wc ıslah edilmiştir.

Son dönem restorasyon uygulamalarında; yapı ile birlikte çevresinin de korunmasına önem verilmiş ve yapının çevresinde düzenlemeler yapılmış; yapının korunarak yaşamını sürdürebilmesi için fiziki sorunlarının giderilmesi ve özgün özelliklerinin ortaya çıkarılmasına yönelik müdahaleler ve önlemler alınmış; özgün malzeme ve detayların, kütle, cephe ve plan özelliklerinin korunması veya ortaya çıkarılması sağlanmış; niteliksiz geç dönem malzemeleri, mekan tanımlayan öğeler, kütle ve mimari eleman ekleri temizlenmiş; özgün malzeme ve sade detayda yenilemeler yapılmış; onarımlarda özgün malzemenin sağlaştıırılarak korunması ve yapının fiziksel sorunlarının çözümüne yönelik koruma uygulamalarının statik durum ve malzeme koruma müdahalelerinin uzman ekiplerle birlikte sağlanması yönünde temel yaklaşımlar benimsenmiştir.

Ayrıca, yapının strüktürel elemanları ve diğer yapı malzemelerinde (çatı, duvar, iç mekan ve cephedeki mimari elemanlar vb., sıva, boya vb.) oluşan malzeme bozulmalarına ilişkin önlemler (koruma, sağlaştıırma, güçlendirme vb.) periyodik bakım kapsamında ihtiyaç oldukça düzenli olarak yapılmaktadır. Ayrıca; şehir merkezindeki trafik ve ısıtmaya bağlı hava kirliliği yapı malzemelerinde bozulmalara neden olmaktadır.

Nüfus artışı ve kentsel gelişim baskısı yapı ve yakın çevresi için bir tehdit oluşturmamaktadır. Ancak; geleneksel dokunun gelir düzeyi düşük ve göç ile gelen nüfusun rağbet ettiği bir bölgeye dönüşmesi neticesinde, mülk sahipleri alandan ayrılmakta ve mülklerini terk etmektedir. Bunun sonucunda caminin yer aldığı geleneksel konut dokusu da bakımsızlık ve terk edilme sebebi ile yok olma riski ile karşı karşıyadır. Geleneksel dokunun gelir düzeyi düşük ve göç ile gelen nüfusun rağbet ettiği bir bölgeye dönüşmesi, yapıda güvenlik problemi de yaratmaktadır.

Alana yönelik koruma amaçlı imar planının olmaması ve miras yoluyla el değıştiren parsellerde mirasçı sayısının fazlalığı ve anlaşmazlıklar sebebi ile parsel bazında uygulamalarda sorunlar yaşanmaktadır.

Yönetim alanı içindeki ticari faaliyetlerin artması, geleneksel konut kullanımını üzerinde işlev değışikliği baskısına neden olmaktadır. Ayrıca kentteki ticaret merkezlerinin yer değıştirmesi nedeniyle tarihi ticaret alanındaki yerel sanat ve geleneksel ticari faaliyetler yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Artan ticari faaliyetler ile yapının yakın çevresinde yetersiz ulaşım düzenlemeleri, araç sayısının artmasına neden olmakta ve alan içerisinde trafik baskısı yaratmaktadır.

4.2. Yapının Gördüğü Onarım ve Müdahaleler

Yapı, yapıldığı dönemden günümüze çeşitli dönemlerde müdahaleler görmüş olmasına rağmen özgün mimari, malzeme ve tasarım vb. özelliklerini korumaktadır.

Son dönem restorasyon uygulamalarında;

- yapı ile birlikte çevresinin de korunmasına önem verilmiş ve yapının çevresinde düzenlemeler yapılmış;
- yapının korunarak yaşamını sürdürebilmesi için fiziki sorunlarının giderilmesi ve özgün özelliklerinin ortaya çıkarılmasına yönelik müdahaleler ve önlemler alınmış;
- özgün malzeme ve detayların, kütle, cephe ve plan özelliklerinin korunması veya ortaya çıkarılması sağlanmış;
- niteliksiz geç dönem malzemeleri, mekan tanımlayan öğeler, kütle ve mimari eleman ekleri temizlenmiş; özgün malzeme ve sade detayda yenilemeler yapılmış;
- onarımlarda özgün malzemenin sağlanarak korunması ve yapının fiziksel sorunlarının çözümüne yönelik koruma uygulamalarının statik durum ve malzeme koruma müdahalelerinin uzman ekiplerle birlikte sağlanması yönünde temel yaklaşımlar benimsenmiştir.

Ayrıca, yapının strüktürel elemanları ve diğer yapı malzemelerinde (çatı, duvar, iç mekan ve cephedeki mimari elemanlar vb., sıva, boya vb.) oluşan malzeme bozulmalarına ilişkin önlemler (koruma, sağlama, güçlendirme vb.) periyodik bakım kapsamında ihtiyaç oldukça düzenli olarak yapılmaktadır.

Yapının, inşaa edildiği tarihten sonra, 1289-1290 yıllarında ilk onarımı yapılmıştır. (Uluslararası Katılımlı Tarihi Eserlerin Güçlendirilmesi ve Geleceğe Güvenle Devredilmesi Sempozyumu, Arslanhane Camisi Yapısal Davranışının İzlenmesi). Daha sonra yapı, 1331, 1694, 1704 ve 1876 yıllarında onarımlar geçirmiştir. Ayrıca yapıda 1900-1902 yıllarında türbesiyle birlikte çeşitli onarımlar gerçekleştirilmiştir (2009 yılı restorasyon proje araştırma raporları). 1900'lerin başından itibaren 1962 yılına kadar onarımlar devam etmiştir.

Yapının özgün toprak kaplama çatısı, 1962 yılından önce değiştirilerek ahşap konstrüksiyonlu kırma çatıya dönüştürülmüştür. Özgün çatının, yağmur suyu drenajı ve periyodik bakımının pratik olmaması; yapının çatıdan gelen yağmur suyundan korunması, ahşap kırma çatının bakım-onarım kolaylığı vb. nedenlerle formu ile malzemesi değiştirilmiştir.

Yapı 1962 ve 1965 yıllarında kapsamlı onarım geçirmiştir. Bu onarımlarda Vakıflar Genel Müdürlüğü uzman raporu doğrultusunda, çatı konstrüksiyonu yenilenmiş ve saç kaplanmış; portalin yıkılmış olan kısmı tamamlanmış ve deformasyonu olan ahşap sütunlara yönelik müdahaleler yapılmıştır.

1992 yılından günümüze kadar ki süreçte; caminin cephelerindeki niteliksiz yapı ekleri kaldırılmıştır (VGM arşivi, Erol Yurdakul'un yapı için hazırladığı 1974 tarihli raporu). Yapının etrafında teraslamalar ve çevre düzenlemeleri gerçekleştirilmiştir. Teraslamaların altına wc, abdesthane ve dükkan vb. işlevleri barındıran mekânlar eklenmiştir.

Yapının rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri 2008 yılında tekrar hazırlanarak onaylanmış ve uygulamalar 2010 -2012 yılları arasında tamamlanmıştır.

Gerçekleştirilen restorasyonlarda; ahşap dikmelerdeki deplasmanlara müdahale edilmiş; dikme ve özgün ahşap tavan elemanlarındaki yarıklar ve çatlaklar dolgulanmış ve

güçlendirilmiştir. Kolonlardaki mevcut yarık ve çatlaklara yönelik sağlamlaştırma önlemleri alınmıştır.

Zeminden yükselen neme karşı yapı çevresinde zemin suyu drenaj sistemi yapılmış; yapı çevresinde ve içinde yer alan niteliksiz geç dönem mimari eleman ve mekân tanımlayan tüm ekler kaldırılmış; niteliksiz geç dönem malzeme ekleri kaldırılmış; kadınlar mahfili ve ahşap doğramalar özgün malzeme ve yalın detayda yenilenmiş; çatı konstrüksiyonu, kaplama malzemeleri ve yağmur suyu drenaj sistemi yenilenmiştir.

Cami kuzey giriş portali mermer ve taş yüzeylerde is ve kir temizliği yapılmış; devşirme mermer malzemelerdeki kir ve is tabakalarının temizlenmiş; doğu ve batı kapıları giriş portalleri doğrultusunda tamamlanmış; çatı konstrüksiyonu yeniden yapılmış; özgün ahşap kolon yüzeylerindeki ahşabın nefes almasını engelleyen boya ve cila tabakaları uygun yöntemlerle temizlenmiş; ahşap zararlılarına karşı önlemler alınmış ve gerekli güçlendirmeler ve yüzey koruyucular uygulanmış; mihrap ve minarede onarımlar ile avlu düzenlemesi ve wc ıslah edilmiştir.

Yapının kuzeyindeki taç kapısının tepe kısmının hasar gören üst bölümü, özgün formu ve özgün malzemesi ile tamamlanmıştır.

4.3. Alana İlişkin Güncel Planlar ve Projeler

4.3.1. “Ulus, Samanpazarı, Kale, Kayabaşı Bölgeleri Sit Alanları Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Koşulları”

Koruma Kanununun 17. Maddesi ve 720 sayılı ilke kararı uyarınca; kentsel sitin ilanından itibaren, üç ay içinde bu alanlarda koruma amaçlı imar planı elde edilinceye kadar izlenecek kuralları tanımlayan geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarının alanın niteliklerine bağlı olarak koruma bölge kurullarınca belirlenmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede; yönetim alanının yer aldığı "Ankara Ulus Tarihi Kent Merkezi Kentsel Sit Alanı" kapsamında “Ulus, Samanpazarı, Kale, Kayabaşı Bölgeleri Sit Alanları Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Koşulları” Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 27.07.2015 tarih ve 1483 sayılı kararı ile belirlenmiştir. Bu kapsamda; koruma amaçlı imar planı hazırlanıncaya kadar sit alanı içerisindeki arazi kullanımı ve yapılaşmaya yönelik her türlü uygulama, bahse konu geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

Koruma amaçlı imar planları hazırlanıp yürürlüğe girinceye kadar bölgedeki arazi kullanım ve yapılaşma taleplerini değerlendirilebilmek amacıyla hazırlanan söz konusu geçiş dönemi yapılaşma koşullarının genel hükümleri arasında;

- Kentsel sit alanı içerisindeki tescilli ve tescilsiz yapılarda basit tadilat ve tamiratlarda Koruma Uygulama ve Denetim Bürosundan (KUDEB) ilgili Yönetmeliğe göre izin alınacağı,
- Arkeolojik sit alanları için Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun 05.11.1999 tarih ve 658 sayılı ilke kararının geçerli olduğu,
- Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait tescilli taşınmazlarda tadilat ve tamiratların Koruma Uygulama ve Denetim Bürosu (KUDEB) Yönetmeliğine göre Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yaptırılacağı,

- Tescilli yapılarda esaslı onarımlara ilişkin projelerin, İlçe Belediyesinin uygun görüşü alındıktan sonra Koruma Uygulama ve Denetim Bürosu (KUDEB) vasıtasıyla Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kuruluna sunulacağı, uygun görülen projelere İlçe Belediyesince yapı izninin verileceği,
- Tescilsiz yapılarda esaslı onarımlara ilişkin projelerin, İlçe Belediyesinin uygun görüşü ile Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kuruluna sunulacağı, uygun görülen projelere İlçe Belediyesince yapı izninin verileceği,
- Yeni yapılaşma taleplerinde, kentsel sitin doku özelliklerine bağlı olarak yoğunluk, özgün yerleşme biçimi, deseni, doku-sokak-parsel-bina ilişkisi, kütle, konum, yükseklik, mimari özellikler, yapı malzemesi, renk vb. koşullarının sağlanması gerektiği,
- Yeni yapılar için dokudaki yapıların parseli ve yapının parseldeki konumu ile mimari özellikleri dikkate alınarak saçak kotunu, cephe düzenini, malzeme kullanım özelliklerini, çevre düzenlemesini ve çevre ilişkilerini gösteren (gerektirdiği ölçeklerde) mimari ön projelerin hazırlanacağı,
- Tescilli parsellerde söz konusu projelerin, İlçe Belediyesince onaylandıktan sonra Koruma Uygulama ve Denetim Bürosu (KUDEB) vasıtasıyla Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğüne iletileceği; Koruma Bölge Kurulunca da uygun görülmesinden sonra uygulama projesine göre ruhsat verilerek inşaaata başlanılacağı,
- Kentsel sit alanı genelinde anıtsal yapılar ve yakın çevresinde bağımsız olarak yapılacak yeni yapı projeleri, mevcut yapıların rehabilitasyonu, yenilenmesi, sokak sağlıklılaştırma ve meydan düzenleme projeleri ile kentsel tasarım projelerine ilişkin kamuya ait projelerin ilgili Kurum ve/veya Belediyesince hazırlanarak Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kuruluna sunulacağı, hususları yer almaktadır.

4.3.2. Stratejik Planlar

4.3.2.1. Ankara Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Yılı Stratejik Planı

Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan “Ankara Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Yılı Stratejik Planı”, 11.10.2019 tarih ve 1351 sayılı Belediye Meclis kararı ile uygun bulunmuştur.

Kentin kadim kültürel mirasını koruyarak turizmin gelişmesini sağlamak, söz konusu planın amaçlarından biri olup bu amacın gerçekleştirilmesi için kültür ve tabiat varlıklarının korunarak yaşatılması ve turizme kazandırılmasını sağlamak da planın hedefleri arasında yer almaktadır.

Planın söz konusu amaç ve hedefin gerçekleştirilme düzeyini izlemek amacıyla performans göstergeleri belirlenmiştir. Bu göstergeler:

- Hazırlanacak Rölöve, Restitüsyon, Restorasyon Projeleri Sayısı
- Yapılacak Koruma Amaçlı İmar Planı sayısı
- Hazırlanacak Kentsel Tasarım ve Çevre Düzenleme projeleri sayısı
- Hazırlanacak Sokak Sağlıklılaştırma Projeleri
- Yapılacak Restorasyon Uygulamaları Sayısı
- Yapılacak Sokak Sağlıklılaştırma Uygulamaları Sayısı
- Yapılacak Kentsel Tasarım ve Çevre Düzenleme Uygulamaları Sayısı
- Düzenlenecek Ruhsat ve İskan Belgeleri Sayısı

- Düzenlenecek Basit Onarım Ön İzin Belgesi Sayısı
- Düzenlenecek Basit Onarım Uygunluk Belgesi Sayısı olarak sıralanmaktadır.

4.3.2.2. Ankara Bölge Planı (2014-2023)

Ankara Kalkınma Ajansı'nın koordinasyonunda hazırlanan "Ankara Bölge Planı 2014-2023" Ankara'nın kalkınması için gerekli yol haritasını tespit eden bir strateji, koordinasyon ve yönlendirme belgesidir.

Şehrin, sahip olduğu tarihi-kültürel değerler ve başkent olmasının sağladığı avantaj ile büyük bir turizm potansiyeline sahip olduğu belirtilen planın öncelikleri arasında; Ankara'nın zengin sosyal sermaye ve kültürel varlığını geliştirmek, erişilebilirliğini çeşitlendirmek ve ulusal ve bölgesel merkez olma konumunu güçlendirmek yer almaktadır. Bu öncelikler doğrultusunda;

- Ankara'nın zengin kültürel, sanatsal ve tarihsel varlıklarının, kent sosyal hayatına ve turizme kazandırılacağı,
- Kentte bir tarih turizmi konseptinin geliştirileceği, bu kapsamda Ahilik Yönetimine de başkentlik yapmış kentin bu idari ve sosyal bakımdan benzerlerinden farklılık gösteren şehir yönetiminin ve yaşantısının da anlatılacağı, canlandırılacağı tarihsel turların düzenleneceği planda belirtilmektedir.

Turizm faaliyetlerinde doğal ve kültürel kaynaklar ile çevresel değerlerinin gözetileceği planın turizmle ilgili tedbirlerindedir. Bu kapsamda;

- Merkez ve çevre ilçelerdeki tarihi ve kültürel varlıkların koruma altına alınarak gerekli restorasyon faaliyetlerinin yürütüleceği,
- Doğal ve kültürel varlıkların korunmasına yönelik kamu spotlarının yayınlanacağı, farkındalık oluşturma ve bilgilendirme çalışmalarının yürütüleceği planda belirtilmektedir.

4.3.3. Sokak Sağlıklaştırma Projeleri

Yönetim alanı sınırları içerisinde;

- Can Sokak ve Atpazarı Sokak Sağlıklaştırma Projesi, Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 03.10.2007 tarihli ve 62 sayılı kararı ile
- Filiz Sokak ve Kurnaz Sokak Sağlıklaştırma Projesi, Koruma Bölge Kurulunun 04.04.2008 tarihli ve 136 sayılı kararı ile
- Koyunpazarı Sokak Sağlıklaştırma Projesi, Koruma Bölge Kurulunun 04.07.2008 tarihli ve 189 sayılı kararı ile uygun bulunmuş olup uygulamaları yapılmıştır.

Söz konusu projeler doğrultusunda yapılan uygulamalar 2009 yılında tamamlanmıştır. Ankara Dış Kale'de bulunan konutların ve sokakların sağlıklaştırma ve restorasyon çalışmaları ile ve İç Kale Sokak Sağlıklaştırma Uygulamasının birinci etabı tamamlanmıştır. İç Kale Sokak Sağlıklaştırma Uygulamasının ikinci etabının uygulaması 2021'de başlamış ve çalışmaları devam etmektedir. İç Kale'nin üçüncü etabının projelendirilmesi için ise ihale çalışmaları başlatılmıştır.

Ayrıca; alan sınırları kapsamında Anakara Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından Can Sokak Yol Düzenleme Projesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Ayrıca; alan sınırları kapsamında Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından Can Sokak Yol Düzenleme Projesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

5. ALANA İLİŞKİN ZİYARETÇİ YÖNETİMİ VE TANITIM FAALİYETLERİ

5.1. Ziyaretçi Yönetimi

Ankara ili, Altındağ ilçesinde, Ulus-Samanpazarı Semtinde bulunan Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi, geleneksel ticaret ve konut alanı içinde yer almaktadır. Yapı kuzeyinde Ahi Şerefettin Türbesi ile kuzey-doğu yönünde Zaviyesi ve doğusunda Haziresi ile birlikte Külliye vasfı taşımaktadır. Kentin kültürel, sosyal ve ticari tarihini yansıtan Samanpazarı semti, turizmin yoğun olarak yaşandığı Ankara Kalesi'nin yakınında yer almaktadır.

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi ve yakın çevresinin yer aldığı alan yüzyıllar boyunca ticaretin ve alışverişin merkezi olmuştur, bu sebeple bölge şehrin sembolü ve kimliği açısından önemli bir yere sahiptir.

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi ve tampon bölgesi tarihi kent merkezinde, geleneksel el sanatlarının üretilip satıldığı ticari aks üzerinde yer almaktadır. Bu nedenle bölge büyük bir turizm potansiyeline sahip olup ziyaretçiler için önemli bir çekim noktası oluşturmaktadır. Caminin Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne yakın olması da ziyaretçilerin alana ilgisini artıran bir diğer unsurdur.

Alanın toplu taşıma güzergâhlarına yakın olması ziyaretçilerin alana erişimini kolaylaştırmaktadır. Ankara Kalesi'nin güney ucunda ve Ulus Tarihi Kent Merkezi'nde yer alan cami ve yakın çevresine erişim, toplu taşıma araçlarının yanı sıra yürüyerek de (Ulus merkezden alana yaklaşık 15 dak.) sağlanabilmektedir. Ayrıca; Ankara Büyükşehir Belediyesince, Ankara'nın tarihi ve turistik yerlerine düzenlenecek geziler için 30 adet EGO Otobüsü, üzeri açık turist ve gezi otobüsü olarak kullanılacak şekilde tasarlanmış ve hizmete girmiştir. (<https://www.ego.gov.tr/tr/sayfa/1074/otobus>)

Cami hem ibadet hem de ziyaret amaçlı kullanılmaktadır. Alana gelen ziyaretçilerin sayısı istatistiki olarak tutulmamaktadır. Mihrap ve Minber, caminin ziyaretçiler tarafından en fazla ilgi ve dikkat gösterilen mimari unsurlarıdır. Ziyaretçi yoğunluğunun yaşandığı dönem ise çoğunlukla hafta sonlarıdır. Cuma namazı dışında cami içerisinde ibadet yoğunluğu yaşanmamaktadır. Ziyaretçi baskısı caminin kültürel değerleri açısından tehdit edici bir unsur oluşturmamaktadır.

Tuvalet cami dışında yer almaktadır. Alanda ziyaretçiler için geleneksel el sanatları dükkânları, hediyelik eşya dükkânları, antikacılar, restoranlar ve müzelerin yanı sıra konaklama tesisleri ile otopark alanları bulunmaktadır.

Ankara Valiliği tarafından 2011 yılında hazırlanan Ankara Kalesi Eylem Planı ile Kale ve çevresinin yeniden düzenlenerek bir cazibe merkezi olmasının sağlanması hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda; katılımcı bir yaklaşımla alana yönelik sorunlar tespit edilmiş ve çözüm önerileri geliştirilmiştir. Söz konusu eylem planı kapsamında güvenlik amaçlı kameraların kurulması, elektrik ve telefon hatlarının yeraltına alınması ile kanalizasyon sisteminin iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca; Ankara Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından kentin ziyaretçilere daha iyi tanıtımının yapılabilmesi amacıyla "visit Ankara" uygulamasının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Ayrıca; söz

konusu Müdürlük tarafından QR Kodlu Ankara'nın Tarihi Kilise ve Camilerinin Haritası da ziyaretçiler için hazırlanmıştır.

Yine Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından Başkent Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Öğretim Üyelerinden oluşan bir akademik ekip ile ortak yürütülmekte olan Bellek Ankara Projesi kapsamında Ankara'nın çok katmanlı kimliğinin oluşmasında önemli rol oynayan yapılar/alanlar/anıtlar/arkeolojik alanlara yönelik Türkçe ve İngilizce tanıtım ve bilgilendirme tabelaları hazırlanacak olup bina/yapılara asılacaktır.

5.2. Turizm ve Tanıtım Faaliyetleri

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi ve yakın çevresinin yer aldığı Samanpazarı semti, turizmin yoğun olarak yaşandığı Ankara Kalesi'nin yakınında yer almaktadır. Yüzyıllar boyunca ticaretin ve alışverişin merkezi olmuş olan söz konusu alan, şehrin sembolü ve kimliği açısından önemli bir yere sahiptir.

Cami ve tampon bölgesi tarihi kent merkezinde, geleneksel el sanatlarının üretilip satıldığı ticari aks üzerinde yer alması sebebi ile büyük bir turizm potansiyeline sahip olup ziyaretçiler için önemli bir çekim noktası oluşturmaktadır.

Ankara Büyükşehir Belediyesinin 2020-2024 Yılı Strateji Planının amaçları arasında kentin kültürel mirasını koruyarak turizmin gelişmesini sağlamak yer almaktadır. Kültür ve tabiat varlıklarının korunarak yaşatılması ve turizme kazandırılmasını sağlamak ta bu amacın gerçekleştirilmesine yönelik belirlenen planın hedeflerindedir.

Şehrin, sahip olduğu tarihi-kültürel değerler ve başkent olmasının sağladığı avantaj ile büyük bir turizm potansiyeline sahip olduğu belirtilen “Ankara Bölge Planı 2014-2023” ün öncelikleri arasında; Ankara'nın zengin sosyal sermaye ve kültürel varlığını geliştirmek, erişilebilirliğini çeşitlendirmek ve ulusal ve bölgesel merkez olma konumunu güçlendirmek yer almaktadır. Bu öncelikler doğrultusunda;

- Ankara'nın zengin kültürel, sanatsal ve tarihsel varlıklarının, kent sosyal hayatına ve turizme kazandırılacağı,
- Kentte bir tarih turizmi konseptinin geliştirileceği, bu kapsamda Ahilik Yönetimine de başkentlik yapmış kentin bu idari ve sosyal bakımdan benzerlerinden farklılık gösteren şehir yönetiminin ve yaşantısının da anlatılacağı, canlandırılacağı tarihsel turların düzenleneceği planda belirtilmektedir.

Turizm faaliyetlerinde doğal ve kültürel kaynaklar ile çevresel değerlerinin gözetileceği planın turizmle ilgili tedbirlerinden olup bu kapsamda doğal ve kültürel varlıkların korunmasına yönelik kamu spotlarının yayınlanacağı, farkındalık oluşturma ve bilgilendirme çalışmalarının yürütüleceği de planda belirtilmektedir.

Ayrıca; Ankara'nın sosyal ve mekânsal değerlerinin ulusal ve uluslararası düzeyde tanınmasına ve bu değerlerin korunarak gelecek kuşaklara aktarılmasına katkı sağlamak amacıyla Ankara Büyükşehir Belediyesince “Bellek Ankara” projesi başlatılmıştır. Proje, Başkent Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Öğretim Üyelerinden oluşan bir akademik ekip ortaklığında yürütülmektedir. Söz konusu proje özellikle bilinç artırma ve farkındalık yaratmaya yönelik bir projedir. Proje kapsamında Ulus Tarihi Kent Merkezi, Kentsel Sit ve Etkileşim alanlarında eş zamanlı çalışmalar gerçekleştirilmekte ve bu çalışmaların sonuçları paylaşılmaktadır.

Bu çalışmalar kapsamında:

- Ankara'nın çok katmanlı kimliğinin oluşmasında önemli rol oynayan yapılar/alanlar/anıtlar/arkeolojik alanlara yönelik Türkçe ve İngilizce tanıtım ve bilgilendirme tabelaları hazırlanacak olup bina/yapılara asılacaktır.
- Ankara'nın iş, bilim, sanat ve kültürel yaşamına önemli izler bırakmış kişiler ile bu kişilerle bağlantılı yapı/yerlerle ilgili görsel sunumlar hazırlanacak ve her bir kategoride posterler tasarlanıp paylaşılacaktır.
- Tüm bu çalışmalar Bellek Ankara web sayfasında yayınlanacaktır.

Ayrıca; Ankara Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından yürütülen tanıtım çalışmaları kapsamında Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin tanıtımına Ankara Seyahat Rehberi'nde yer verilmiş ve Ankara Destinasyon Tanıtım Filmleri hazırlanmıştır.

6. ALANIN DEĞERLENDİRİLMESİ / GZFT Analizi

Yönetim alanının sorunları ve olanaklarının tespit edilmesi, fırsatlar ile tehditlerinin de her yönüyle belirlenmesi amacıyla; alana ilişkin yapılan yerinde inceleme ve anket çalışmaları, paydaşlarla yapılan görüşmeler ve odak grubu toplantıları, kurumlardan elde edilen veriler doğrultusunda Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi odak olmak üzere yakın çevresine yönelik;

- Koruma/Muhafaza/Bakım/Kentsel Gelişim
- Araştırma
- Altyapı/Erişim
- Sunum/Tanıtım/Turizm
- Yerel Farkındalık/Katılım
- Eğitim/Kapasite Geliştirme

başlıkları altında güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler belirlenmiştir. Yukarıdaki başlıklar altında yapılan GZFT Analiz tabloları aşağıda yer almaktadır.

Güçlü Yönler	
Koruma/ Kentsel Gelişim	Anı Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin hypostil planlı anıtsal ahşap cami tipolojisinin Orta Anadolu'daki önemli temsilcilerinden biri olması ve 14. ve 15. Yüzyıllarda Ankara'da inşa edilen ahşap tavanlı camiler için bir prototip oluşturması
	Caminin Ahilik kùltürü ve teşkilatının Orta Anadolu'daki sosyal, ekonomik gücünü gösteren, Ahilik teşkilatının baniliğinde Ankara'da yapılan sembolik öneme sahip en önemli dini mimarlık örneği olması
	Caminin taşıyıcı 24 adet ahşap direği, sütun başlıkları ve kaidesinde Roma ve Bizans dönemine ait ve hepsi birbirinden farklı tiplerde devşirme malzeme kullanılmış olması, Caminin halk arasında bilinen adını (Arslanhane) Roma dönemine tarihlenen devşirme aslan heykelinden alması, bu heykelin Zaviye duvarında özgün yerinde bulunması ve günümüzde bu adın kullanımının devam etmesi
	Anadolu'da alçı ve çini malzemenin birlikte kullanıldığı ilk örnek olarak değerlendirilen mihrabının özgünlüğünü koruyor olması
	Teknik, işçilik ve bezeme (stilize ejder figürü) açısından ülkemizdeki orta çağ dönemi mihraplarının en önemlilerinden birisi olması
	Caminin ceviz ağacından kündekari tekniğinde yapılmış olan minberinin yapıldığı dönemin en başarılı örneklerinden olması (Sultan Alaeddin ve Ahi Elvan Camisi minberleri, minber kitabesinin yapının tarihlendirilmesinde kullanılması
	Cami, zaviye, türbe ve haziresi ile Ankara'da külliye niteliğindeki ilk ve günümüze kadar korunmuş en önemli örnek olması
	Alanda çok sayıda anıtsal nitelikte tescilli yapının (Ahi Şerafeddin Zaviye ve Türbesi, Ahi Elvan Camisi, Hacı Arap Camisi, İki Şerefeli Cami ve diğer tescilli yapılar) bulunması ve bunların fiziksel olarak sağlam durumda olması
	Yapının, tarihi kent merkezinde, geleneksel doku içinde ve geleneksel el sanatları vb. ürünlerin satıldığı, üretildiği ticari aks üzerinde yer alması,
	Alanın yüzlerce yıl ticaretin ve alışverişin merkezi olması sebebiyle Ankara kentinin simgesi haline gelmiş olması ve kentin kimliği açısından önemli bir konumda olması
	Yapıya yönelik koruma-onarım-restorasyon proje ve uygulamalarının yapılmış olması
	Alandaki tescilli kamu yapılarının onarımlarının yapılmış olması
	Caminin inşa edildiği tarihten bu yana özgünlüğünü koruyarak kesintisiz şekilde cami kullanım fonksiyonunun devam etmesi
	UNESCO Dünya Miras Geçici Listesi'nde yer alması
	Yapı ve çevresinin ulusal koruma mevzuatı kapsamında korunuyor olması
Araştırma	Alana yönelik tarihi, arkeolojik, bilimsel araştırmalar gerçekleştirecek bilimsel potansiyelin olması
Altyapı/ Erişim	Alanın toplu taşıma güzergahlarına yakın olması, ulaşım kolaylığı. Alanın üniversite, fakülte yerleşkeleri, kent merkezleri, Ulus Tarihi Kentsel Sit Alanı ve Merkezi İş Alanına yakın mesafede bulunması
Sunum/ Tanıtım/ Turizm	Alanın kültürel turizm niteliğinin olması Kentın stratejik öneme sahip ve pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış olması

	Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin; Ankara Kalesi surları yakınında kentin kültürel, sosyal, ticari tarihini yansıtan ve turizmin yoğun olarak gelişme gösterdiği Samanpazarı bölgesinde yer alması
	Turizm güzergâhına eklenmesi için uygun konumda olması
	Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Cami ve tampon bölgesinin tarihi kent merkezinde, geleneksel el sanatlarının üretilip satıldığı ticari aks üzerinde yer alması ve ziyaretçiler açısından bir çekim merkezi oluşturması
Yerel Farkındalık/ Katılım	Cami'nin korunması ve yönetimine yerel halk ve işyeri sahiplerinin gönüllü olarak katkıda bulunma niyetlerinin olması
Eğitim/ Kapasite Geliştirme	Alana yönelik tarihi, arkeolojik, bilimsel araştırmalar ile koruma projelerini gerçekleştirecek bilimsel potansiyelin ve üniversitelerin bulunması
	Ankara Büyükşehir Belediyesi bünyesinde UNESCO Biriminin olması
	Alanda yaşayan yerel halkın eğitime açık olması
	Zaviyenin gençlik merkezi olarak kullanılması

Zayıf Yönler	
Koruma/ Muhafaza/ Bakım/ Kentsel Gelişim	Yapının üst kotlardan yapıya kadar olan alan ve haziresi, türbesi, zaviyesi ile birlikte mimari ve tarihi önemini vurgulayan, bulunduğu çevre içinde yapıyı odaklayan, öne çıkaran bütüncül çevre düzenlemelerinin olmaması
	Yapının çevresinde gabarisini aşan ve caminin silüetini-görünümünü olumsuz yönde etkileyen yapılaşmaların bulunması
	Yapının mahfil katının altında bulunan bölümünde, günlük kullanımda ihtiyaç duyulan ayakkabılık, askı, ısıtıcı, tabureler, elektrik süpürgesi vb. bazı eşyaların görsel olarak yapının özgün iç mekân etkisini bozması
	Yapıda personelin görev süreleri boyunca kalabilecekleri ayrı bir mekân bulunmaması
	Caminin altındaki dükkânların özel mülkiyette olması
	Alan genelinde korumaya yönelik projelerin (onarım ve sokak sağlıklaştırma, Kale'de yürütülen onarım çalışmaları vb) bütüncül bir plan dâhilinde ele alınmaması, tekil uygulamalarla alanın yönetilmesi
	Alanda yaşayan yerel halkın eğitim ve gelir seviyesinin düşük olması
	Alanda niteliksiz yapıların bulunması
	Korumaya yönelik finansal kaynak yetersizliği
	Çok hisseli mülkiyet yapısı
	Mülkiyet dokusu ile kadastro-imarın çakışmış olması
	Koruma Amaçlı İmar Planının olmaması
	Katılım süreçleri için hak sahiplerine ulaşılamaması
	Gece nüfusunun az olması
Araştırma	Alana ilişkin araştırma ve yabancı yayınların eksikliği
Altyapı/ Erişim	Alan içerisinde ulaşım düzenlemelerinin ve yayalaştırma çalışmalarının yetersizliği
	Sokaklarda yeterli aydınlatma olmaması
	Engelli ulaşımı için düzenlemelerin olmaması
	Cami ve türbe arasındaki yolun yapının bütüncül algılanmasını engellemesi
	Koruma Amaçlı imar planının olmamasına bağlı olarak altyapı ve erişim eylem

	planı, ana planı ya da stratejik planının bulunmaması
Sunum/ Tanıtım/ Turizm	Başkent olmasına rağmen kentin turizm stratejisinin olmaması
	Tanıtım yapmak için finansman eksikliği
	Ziyaretçi yönetim planının olmaması
	Alana yönelik yerel halk ve ziyaretçilere bilgi sağlayıcı yayın ve uygulamaların yetersiz olması
	Alanın tur programlarında yer almaması
	Alanda sürdürülebilir turizm ve bütüncül bir koruma planının olmaması
	Kente gelen turist sayısındaki azalma
	Ziyaretçi sayı bilgisine ve ziyaret sürelerine ilişkin sayısal verilerin bulunmaması ve bir veri tabanı sisteminin bulunmayışı
Yönlendirme ve bilgilendirme pano/levhalarının eksikliği	
Yerel Farkındalık/ Katılım	Alanın sahip olduğu tarihi / kültürel değerler konusunda yerel halkın yeterince bilgiye sahip olmaması
Eğitim/ Kapasite Geliştirme	Alanda yaşayan öğrenci sayısının azalmış olması

Fırsatlar	
Koruma/ Kentsel Gelişim	Yapıya yönelik koruma-onarım-restorasyon proje ve uygulamalarının yapılmış olması
	Alan genelinde korumaya yönelik projelerin (onarım ve sokak sağlıklaştırma, Kale'de yürütülen onarım çalışmaları vb) başlaması
	Uluslararası kuruluşların bu tür projelere destek vermesi
	Alanın Dünya Miras Listesi adaylığının koruma ve izleme konusunda işbirliklerini artırma imkânı bulunması
	Kentsel gelişimin planlı olması konusunda kurumlar ve yerel halk arasında farkındalığın artması
	Kültür varlıklarının korunması konusunda kaynak yaratılma olanaklarının artmış olması
Araştırma	Alanla ilgili araştırma yapan çok sayıda öğrenci olması
	Ahşap tavanlı ve ahşap destekli camilerin seri miras alanları olarak ele alınması bu yapılar hakkındaki araştırmaların birbirileri arasında bilgi paylaşımı imkânı yaratması ve benzer mimari niteliklere sahip diğer yapılar hakkında bilimsel çalışmaları teşvik etme potansiyeli
Altyapı/ Erişim	Otopark yapılabilecek başka alanların olması
	Ankara Büyükşehir Belediyesince, Ankara'nın tarihi ve turistik yerlerine düzenlenecek geziler için 30 adet EGO otobüsünün turist aracı olarak kullanılmak üzere hizmete girmiş olması
Sunum/ Tanıtım/ Turizm	Ankara Kalesi Eylem Planının hazırlanmış olması
	Turizm alanında çalışan kişi ve kurumların, koruma, kültür varlıkları, Dünya Mirası konularında bilgilerinin artması
	Tarihi, ticaret ve el sanatları ile entegre bir kültür yolu oluşturma potansiyeli

	Alanın çevresindeki tarihi yapıların birlikte ele alınma potansiyeli (Hacı Bayram Veli Camisi, Augustus Mabedi vb.)
	Kültür turizmi kapsamında tanıtımının yapılma potansiyeli
	Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin çok yakın olması
	“Ahşap Tavanlı-Destekli Camiler”in kültürel rota oluşturma potansiyeli
	Ankara Kalesi Eylem Planı'nın hazırlanmış olması
	Bellek Ankara Projesinin başlatılmış olması
	“Visit Ankara” uygulamasının geliştirilmesine yönelik çalışmaların başlatılmış olması
	Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin tanıtımına Ankara Seyahat Rehberi'nde yer verilmiş olması ve Ankara destinasyon tanıtım filmlerinin hazırlanmış olması
	QR Kodlu Ankara'nın tarihi Kilise ve Camilerinin Haritası'nın da ziyaretçiler için hazırlanmış olması
Yerel Farkındalık/ Katılım	STK'ların korumaya yönelik ilgilerinin artması, alan yönetimi ve eğitimi destekleyici çalışmalar yapmaları
	Alanın UNESCO sürecinin koruma bilincinin artmasına yönelik sağlayacağı katkı
	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı bünyesinde UNESCO Birimi'nin olması
Eğitim/ Kapasite Geliştirme	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı bünyesinde UNESCO Birimi'nin olması

Tehditler	
Koruma / Kentsel Gelişim	Yangın tehlikesi
	Yapıda bazı strüktürel elemanlarda (ahşap yastık, konsol vb.) ile cephe ve iç mekân elemanlarında malzeme bozulmalarının olması
	Yapıda ve alandaki güvenlik problemi
	Hava Kirliliği
	Geleneksel konut dokusunun terk edilme ve bakımsızlık sorunları ile yok olma riskiyle karşı karşıya kalması
	Bakımsızlık ve terk edilmişlik sebebi ile taşınmazların kira bedellerinin düşük olması ve bu nedenle kullanıcı gruplarının alanda güvenlik problemi yaratması ve işgal problemi
	Yapının sosyo-kültürel eğitim düzeyi düşük ve göç ile gelenlerin yerleştiği bir bölgede konumlanmış olması nedeniyle vandalizm vb. tehditlere açık olması
	Ticari kullanımların geleneksel konut kullanımı üzerinde oluşturduğu fonksiyon değişikliği baskısı
	Yerel yönetimler tarafından yapılan alt yapı ve yol çalışmalarının alandaki anıtsal ve tescilli yapılara yönelik olası zararları
	Yol çalışmalarından dolayı yol kotunun her defasında yükseltilmesi

Altyapı/ Erişim	Artan araç sayısı ile birlikte alanda trafik baskısının artması
	Ticari merkezlerin kentte yer değiştirmesi nedeni ile tarihi ticaret alanındaki yerel sanat ve ticari faaliyetlerin yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalması

7. VİZYON, POLİTİKA VE HEDEFLER

7.1. Vizyon

Yönetim planlarında alanın kültürel sürekliliğini muhafaza ederek korunmasını sağlayan stratejik bir vizyon belirlenmesi gerekmektedir. Bu sayede yöneticiler ve yerel halkın uzun vadeli ve sürdürülebilir koruma konusunda ortak bir bakış açısı yakalaması amaçlanmaktadır.

Bu bölümde, Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin de yer aldığı "Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri"nin önem ve değerleri ile önceki bölümlerde tanımlanan mevcut durumunun açıklaması ve değerlendirilmesine dayanarak bir vizyon tanımlanmıştır.

Bu doğrultuda, geliştirilen vizyon cümlesi aşağıda yer almaktadır:

"Anadolu'da erken dönem hipostil planlı ahşap direkli cami mimarisinin en iyi korunmuş örnekleri olarak öneminin ve değerinin toplumun tüm kesimleri tarafından tamamen anlaşıldığı ve takdir edildiği, mimari ve sanatsal zenginliğinin ziyaretçilere aktarıldığı, istisnai değerini oluşturan tarihi, kültürel, sanatsal ve mimari özelliklerinin katılımcı ve ortak bir yaklaşımla bütüncül ve sürdürülebilir bir şekilde korunarak gelecek kuşaklara aktarıldığı, bir miras alanı".

7.2. Yönetim Politikaları

"Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri" için belirlenen vizyonla uyumlu önceki bölümlerde belirlenen yönetim sorunlarının ele alınması amacıyla hazırlanan yönetim planının öncelikli hedefi bir yandan alanın önem ve değerlerinin korunmasını ve sürdürülebilirliğini sağlamak, diğer yandan ise kullanıcı ve ziyaretçilerin alanın önem ve değerlerini en iyi şekilde benimsemeleri için öneriler ve eylemler sunmaktır.

Bu çerçevede ana politikalar şunlardır:

Politika 1. Anadolu'nun Ortaçağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camilerinin, istisnai evrensel değerini oluşturan tarihi, kültürel, sanatsal ve mimari özelliklerinin ulusal ve uluslararası koruma kriterleri çerçevesinde korunması ve gelecek nesillere aktarılması,

Politika 2. Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camilerinin önem ve değerlerinin anlaşılması ve yönetilmesine yönelik ortak bir kültürel miras koruma anlayışının geliştirilmesi ve yönetim planının etkin bir şekilde uygulanmasının sağlanması,

Politika 3. Eğitsel ve tanıtıcı faaliyetler ile alan ve çevresinin kültürel miras değerlerinin tüm topluma ulaştırılarak toplumsal ilginin ve farkındalığın artırılması,

Politika 4. Yerel halkın, alan ve çevresinin korunması ve tanıtılmasında farkındalık eğitimleri ve sosyoekonomik iyileştirme programlarıyla etkin bir paydaş olmasının sağlanması,

Politika 5. Anadolu'nun Ortaçağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camilerinin ulusal ve uluslararası standartlarda tanıtımının yapılması

Politika 6. Anadolu'nun Ortaçağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camilerinin yakın çevrelerindeki doğal ve kültürel varlıklar ve değerlerle birlikte kültür turizmine katkı sunma potansiyelinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi,

Politika 7. Alan içerisinde kullanıcı ve ziyaretçilere yönelik tarihi çevreyle uyumlu altyapı ve erişim sorunlarının çözülmesi,

Politika 8. Ziyaret kalitesinin ve güvenliğinin artırılması,

Politika 9. Ziyaret ve kullanım yoğunluğunun tarihi çevre üzerinde yaratabileceği olumsuz etkilerin ve zararların minimuma indirilmesi,

Politika 10. Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camilerinin afetler ve risklere karşı korunması için etkin bir risk yönetiminin sağlanması,

Politika 11. Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camilerine yönelik bilimsel araştırma ve yayınların teşvik edilmesi,

4.3.Yönetim Hedefleri

Yönetim Planının amacına uygun olarak, alana ilişkin şu ana kadar yürütülen tüm proje ve planlar dikkate alınarak, tüm paydaşlarla yapılan görüşmeler sonucunda aşağıda yer alan hedefler belirlenmiştir.

Yönetim ve Eşgüdüm

YÖN.1. Yönetim planı eylemlerinin gerçekleştirilmesini sağlayacak düzenlemelerin yapılması.

Koruma/ Muhafaza/ Bakım/ Kentsel Gelişim

KOR 1. Yapısal sorunların zamanında müdahale edilerek, önleyici tedbirlerle ve basit onarımlarla çözümlenmesi,

KOR.2. Alandaki planlama ve proje çalışmalarının yapının istisnai evrensel değeri göz önünde bulundurularak yapılması,

KOR.3. Yapı ve çevresindeki tarihi, kültürel ve mimari değeri olan yapı ve dokuların bir bütün halinde, özgün değerleri esas alınarak korunması,

KOR.4. Korumaya yönelik faaliyetlerin etkin ve verimli bir program çerçevesinde düzenli olarak teknik yöntemlerle ve gözlem ile izlenmesi ve değerlendirmesi,

KOR.5. Camiyi tehdit edebilecek risk faktörlerinin tespit edilmesi risk yönetim planının hazırlanması, uygulamaların izlenmesi ve sürekli takibinin sağlanması,

KOR. 6. Ziyaretçi kaynaklı tahribatların önlenmesine yönelik gerekli tedbirlerin alınması.

Altyapı/ Erişim

ALT.1. Cami ve yakın çevresinin tarihi yapı ve dokuyla uyumlu olarak altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve erişim olanaklarının geliştirilmesi.

Sunum/ Tanıtım/ Turizm

TUR.1. Alana yönelik tanıtım araçlarının geliştirilmesi ve ziyaretçilerin alanda bulunan kültürel mirasa ait bilgilere erişiminin sağlanması,

TUR.2. Ziyaretçilerin alan deneyimlerinin zenginleştirilmesi ve niteliğinin artırılması,

TUR.3. Ziyaretçi sayısının yönetilerek ziyaretçilerin yapıya zarar vermeden ve konforlu bir şekilde camiyi ziyaret etmelerinin sağlanması,

TUR.4. Alana ilişkin, özgün, nitelikli hediyelik eşya üretimi ve satışı yoluyla turist memnuniyeti ve yerel halkın mesleki eğitim ve el beceri kurslarıyla üretim ve satış süreçlerine entegre edilmesi yoluyla sosyoekonomik durumunda iyileşme sağlanması,

TUR.5. Ahi Şerefdin (Arslanhane) Camisi'nin bölgedeki diğer doğal ve kültürel miras alanları ile birlikte destinasyon yaratma potansiyelinin değerlendirilmesi ve caminin mevcut tur rotalarına dâhil edilerek ziyaretçi sayısının artırılması, alanda turizmin geliştirilmesi.

Yerel Farkındalık/ Katılım

YER 1. Yerel halkın somut ve somut olmayan kültürel miras konusundaki farkındalığının ve koruma bilincinin artırılması.

Araştırma

ARŞ.1. . Ahi Şerefdin (Arslanhane) Camisi'ne yönelik bilimsel araştırmaların ve akademik yayınların artırılmasının teşvik edilmesi.

Eğitim/ Kapasite Geliştirme

EGT.1. Alanda bulunan kurumların ve çalışanların, yerel halkın, işyeri sahiplerinin aidiyet duygusunun ve farkındalığının artırılması ve yeterli donanıma sahip olmasının sağlanması,

EGT.2. Alanın korunması ve tanıtılmasına yönelik eğitim ve farkındalık programlarının oluşturulması,

EGT.3. Geleneksel zanaatların tasarım, yapım ve bakımında ihtiyaç duyulan ustaların belediyelerce mesleki eğitim ve el beceri kursları düzenlenerek kursiyerlerin alanda yaşayan hane halkı arasından seçilerek yetiştirilmesi.

8. YÖNETİM PLANININ UYGULANMASI

8.1. Eylem Planı

“Alan Yönetimi İle Anıt Eser Kurulunun Kuruluş Ve Görevleri İle Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”in 13. Maddesindeki hüküm uyarınca kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler ile gerçek ve tüzel kişiler, Eşgüdüm ve Denetleme Kurulunca onaylanan Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi Yönetim Planı’na uymak, plan kapsamındaki hizmetlere öncelik vermek ve bu amaçla bütçelerine gerekli ödenekleri koymakla yükümlüdürler.

Bu doğrultuda, bir önceki bölümde tanımlanan yönetim planı politikaları ve bu politikalar çerçevesinde belirlenen yönetim hedefleri aşağıdaki tabloda belirtilen eylemler yolu ile gerçekleştirilecektir.

Eylem Planı’nda, her bir eylem için sorumlu ve ilgili kurumlar, olası finansman kaynakları, eylemlerin gerçekleştirilmesi için öngörülen zaman aralığı (yıl) ve eylemlerin gerçekleştirilme durumunun takip edilmesi adına izleme göstergeleri tanımlanmıştır.

KORUMA ve KENTSEL GELİŞİM											
Politika	Hedef	Eylem	Sorumlu Kurum ve Kuruluş	İlgili Kurum ve Kuruluş	Olası Finansman Kaynağı	Süre/ Yıl					İzleme Göstergesi
						202	202	202	202	202	
Politika 1. Anadolu'nun Ortaçağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camilerinin, istisnai değerini oluşturan tarihi, kültürel, sanatsal ve mimari özelliklerinin ulusal ve uluslararası koruma kriterleri çerçevesinde korunması ve gelecek nesillere aktarılması	KOR.1. Yapısal sorunlara zamanında müdahale edilerek, önleyici tedbirlerle ve basit onarımlarla sorunların çözülmesi (Önerilen eylemlerde kullanılacak konsolidasyon ve onarım malzemeleri güncel malzeme-bozulma analizleri raporları doğrultusunda belirlenecektir.)	EYLEM 1. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi doğu iç cephesinde, döşeme kotu ile pencere alt hizaları arasında duvar boyunca neme bağlı olarak sıvada ve boyada meydana gelen ve onarımı yapılan kabarma ve dökülmelere yönelik sorunun, yağışlı havalarda devam edip etmediğinin takibi ve sonuca göre eğer devam ediyorsa drenaj sisteminin tetkik edilerek gerekli müdahaleye karar verilmesi.	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	x					İşleme ilişkin Koruma Bölge Kurulu Kararları ile işlem sonrası rapor ve fotoğraflama
		EYLEM 2. Harimde, taş sütun başlıkları ile ana kirişler arasında kalan profilli ahşap yastıklarda ve ana	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	x	x				İşleme ilişkin Koruma Bölge Kurulu Kararları ile işlem sonrası rapor ve fotoğraflama

		kirişlerin, duvarda oturduğu ahşap konsolların bazılarında oluşan derin çatlakların nedeninin tespit edilerek belirli periyotlarla izlenmesi, ilerleme olması halinde müdahale kararlarının verilmesi)								
		EYLEM 3. Ara ahşap tavan kirişlerinin bazılarında oluşan boyuna derin çatlakların belirli periyotlarla izlenmesi, ilerleme olması halinde de müdahale kararlarının verilmesi	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	x	x			İşleme ilişkin Koruma Bölge Kurulu Kararları ile işlem sonrası rapor ve fotoğraflama
		EYLEM 4. Dış cephelerde taş duvarlardaki ahşap hatıllarda ve diğer ahşap malzemelerde koruyucu malzemenin işlevini yitirmesi nedeniyle oluşan sorunların giderilmesi için; mekanik gücü devam eden ahşapların	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	x	x			İşleme ilişkin Koruma Bölge Kurulu Kararları ile işlem sonrası rapor ve fotoğraflama

		temizlenerek gerekli konsolidasyon uygulamalarının yapılması,									
		EYLEM 5. Ahşap malzemedeki parça kayıplarının tamamlanarak cephedeki tüm ahşaplara yeniden su bazlı koruyucu malzeme uygulanması	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	x	x				İşleme ilişkin Koruma Bölge Kurulu Kararları ile işlem sonrası rapor ve fotoğraflama
		EYLEM 6. Güçlendirme gibi önlemlerle işlevini devam ettiremeyecek durumdaki malzemelerin yenilenmesi	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	x	x				İşleme ilişkin Koruma Bölge Kurulu Kararları ile işlem sonrası rapor ve fotoğraflama
		EYLEM 7. Yapıda farklı türlerde ahşap kullanılmış olabileceği dikkate alınarak özgün ahşap malzemelerin cins, tür analizleri ile dendrokronolojik analizlerinin yapılması, tüm analizlerde tahribatsız, ancak zorunlu hallerde az	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	x	x				İşleme ilişkin Koruma Bölge Kurulu Kararları ile işlem sonrası rapor ve fotoğraflama

		tahribatlı yöntemlerin kullanılması.									
		EYLEM 8. Yapılarda kullanılan özgün ve onarımlarla yenilenen ahşap malzemelerdeki bozulmuşluk durumu ve ağaç hastalıklarının işin uzmanları tarafından tespit edilerek uygun müdahale yöntemlerinin zamanında belirlenerek önlem alınmasının sağlanması	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	x	x				İşleme ilişkin Koruma Bölge Kurulu Kararları ile işlem sonrası rapor ve fotoğraflama
		EYLEM 9. Yapılan analizlerden elde edilen verilerin raporlanması, belgelenerek arşivlenmesi	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	x	x	x	x	x	Analiz raporları

		EYLEM 10. Yapıda kullanılan ahşap malzemenin korunması ve onarımı için gerekli uygun ağaçların sağlanabilmesi amacıyla yedek orman alanlarının oluşturulması ve mevcut orman ve koruların korunması (ICOMOS 1999 Ahşap yapıların Korunması Tüzüğü madde 12)	Orman Genel Müdürlüğü		Orman Genel Müdürlüğü			x	x	x	Korunan orman alanının büyüklüğü
		EYLEM 11. Yapılardaki özgün yapı malzemelerinin cins analizi yapılarak onarımlarda kullanılacak malzemelerin temin edileceği kaynakların belirlenmesi veya kaynakların oluşturulması	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü		Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü					x	Kaynağın oluşturulması
		EYLEM 12. Ulusal mevzuat kapsamında Avrupa Standardizasyon Komitesi standartlarının (CEN) uygulanabilirliğinin değerlendirilmesine	Vakıflar Genel Müdürlüğü Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel	TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi İlgili Üniversiteler				x			Çalışma sonrasında hazırlanan rapor

	yönelik bir çalışma yapılması ve rapor hazırlanması	Müdürlüğü								
KOR.2. Alandaki planlama ve proje çalışmalarının yapının istisnai değeri göz önünde bulundurularak yapılması	EYLEM 13. Ulus Tarihi Kent Merkez Kentsel Sit Alanında Nazım Plan, Yönetim alanında 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı hazırlanması	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Altındağ Belediye Başkanlığı	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Meslek Odaları (Şehir Plancıları Odası, Mimarlar Odası)	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Altındağ Belediye Başkanlığı		x	x			Koruma Amaçlı İmar Planının yürürlüğe girmiş olması
KOR.3. Yapı ve çevresindeki tarihi kültürel ve mimari değeri olan yapıların ve dokuların bir bütün halinde, özgün değerleri esas alınarak korunması	EYLEM 14. Alanda gerçekleştirilecek büyük ölçekli plan ve projelere yönelik (Ahi Şerefeddin Camisi'nin kuzeyinde planlanan proje vb.) Dünya Miras Sözleşmesi Uygulama Rehberi doğrultusunda, Kültürel Miras Etki Değerlendirme (KÜMED) çalışması yapılması	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Altındağ Belediye Başkanlığı	Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Meslek Odaları (Şehir Plancıları Odası, Mimarlar Odası)	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Altındağ Belediye Başkanlığı						KÜMED Raporlarının hazırlanması ve Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne iletilmesi
	EYLEM 15. Yapıyı külliye'deki diğer yapılarla birlikte ele alan KAİP'le uyumlu bütüncül bir çevre	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Altındağ	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü TMMOB	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı,				x	x	Proje ve uygulamalara ilişkin Koruma Bölge Kurulu kararları ve teknik raporlar

		düzenleme projesinin yapılarak, uygulanması	Belediye Başkanlığı Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Mimarlar Odası Ankara Şubesi ve Şehir Plancılar Odası Ankara Şubesi	Altındağ Belediye Projesi Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü						
Politika 1. Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camilerinin, istisnai değerini oluşturan tarihi, kültürel, sanatsal ve mimari özelliklerinin ulusal ve uluslararası koruma kriterleri çerçevesinde korunması ve gelecek nesillere aktarılması	KOR. 4. Korumaya yönelik faaliyetlerin etkin ve verimli bir program çerçevesinde düzenli izlenmesi ve değerlendirmesi	EYLEM 16. Yapının genel yapısal durumuna (strüktür ve malzeme) ve sorunlarına yönelik izlemelerin uygun yöntemlerle belirli periyodlarla ve ekiplerle (koruma konusunda uzman) düzenli olarak yapılması ve kayıtlarının tutulması,	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	x	x	x	x	x	İzlemeler sonucu hazırlanan raporlar
		EYLEM 17. Basit onarım ve pasif koruma önlemleri kapsamında çözümlenen yapısal sorunların tekrarlama durumunun izlenmesi	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	x	x	x	x	x	Yapılan izlemeler sonucu hazırlanan değerlendirme raporları

Politika 10. Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camilerinin afetler ve risklere karşı korunması ve etkin bir risk yönetiminin sağlanması	KOR.5. Camiyi tehdit edebilecek risk faktörlerinin tespit edilmesi, risk yönetim planının hazırlanması, uygulamaların izlenmesi ve sürekli takibinin sağlanması	EYLEM 18. Yapıya yönelik risk faktörlerinin belirlenmesi ve bu faktörlerin kısa ve uzun dönemlere yönelik izleme programlarının oluşturulması	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü		Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	x	x	x	x	x	Hazırlanan izleme programı
		EYLEM 19. Yapılan izlemelerde tespit edilen malzeme ve strüktür sorunlarının kayıtlarının tutulması ve yapılabilecek eylemlerin planlanması	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü		Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	x	x	x	x	x	Sorunlara yönelik tutulan kayıtlar ve eylem planı
		EYLEM 20. Yapının zemin ve yağmur suyu drenaj durumunun düzenli kontrol edilmesi	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü		Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	x	x	x	x	x	Yapılan kontroller sonucu hazırlanan raporlar
		EYLEM 21. Yapı içerisindeki ısı ve nem ölçümleri ile havalandırmanın takibi ve malzemenin doğasına uygun iklimlendirmenin yapılması	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	x	x	x	x	x	Yapılan takipler sonrası hazırlanan raporlar ve iklimlendirme uygulamasına ilişkin kurul kararları, rapor ve fotoğraflar
		EYLEM 22. Güvenlik, yangın alarmı, ısıtma ve havalandırma	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	x					Yapılan işleme ilişkin kurul kararları rapor ve fotoğraflar

		sistemlerinin sağlanması		Müdürlüğü							
KOR. 6. Ziyaretçi kaynaklı tahribatların önlenmesine yönelik gerekli tedbirlerin alınması	EYLEM 23. Halihazırda cami içerisinde ziyaretçi kullanımına kısıtlama getirilmiş bölümlerdeki kısıtlayıcı öğelerin(bariyer, camekân vb.) yapının mimari özellikleri dikkate alınarak zarar vermeyecek şekilde yeniden tasarlanması,	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü		x					Yapılan işleme ilişkin kurul kararları rapor ve fotoğraflar
	EYLEM 24. Gerekli yerlere bilgilendirme ve uyarı levhaları ve diğer medya iletişim ortamlarının konulması	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü		x					Levhaların hazırlanarak uygun yerlere konulmuş olması
	EYLEM 25. Camide ziyaretçilere eşlik edecek bir personelin görevlendirilmesi	Altındağ Belediyesi Altındağ İlçe Müftülüğü		Altındağ Belediyesi Altındağ İlçe Müftülüğü		x					Görevlendirilen kişi sayısı
	EYLEM 26. Cami için güvenlik elemanı görevlendirilmesi	Altındağ Belediyesi Altındağ İlçe Müftülüğü		Altındağ Belediyesi Altındağ İlçe Müftülüğü		x					Görevlendirilen kişi sayısı

ARAŞTIRMA							
Politika	Hedef	Eylem	Sorumlu Kurum ve Kuruluş	İlgili Kurum ve Kuruluş	Olası Finansman Kaynağı	Süre/ Yıl	İzleme Göstergeleri
Politika 11. Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri'ne yönelik bilimsel araştırma ve yayınların teşvik edilmesi	ARŞ.1. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi ve Külliyesi'ne yönelik bilimsel araştırmaların ve akademik yayınların artırılmasının teşvik edilmesi	EYLEM 1. Camide kullanılan ahşaba ilişkin malzeme analizleri ile ilgili akademik çalışma yapılması	Ankara Vakıflar Bölge Kurulu Müdürlüğü	İlgili Üniversiteler	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü, İlgili Üniversiteler Ankara Kalkınma Ajansı	x x x x x	Yapılan akademik çalışma sayısı
		EYLEM 2. Caminin kalem işçiliğine ilişkin araştırma ve yayın yapılması	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	İlgili Üniversiteler	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü İlgili Üniversiteler Ankara Kalkınma Ajansı	x x x x x	Yapılan araştırma ve yayın sayısı
		EYLEM 3. Caminin restorasyon uygulamalarında alana özel kullanılacak özgün malzeme teminine ilişkin ulusal/uluslararası araştırmaların yapılması	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	İlgili Üniversiteler	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü İlgili Üniversiteler Ankara Kalkınma Ajansı	x x x x x	Yapılan araştırmaların sayısı

		EYLEM 4. Cami ve çevresi için bilimsel araştırmaların teşvik edilmesi adına sempozyum, alıştay gibi etkinliklerin düzenlenmesi	İlgili niversiteler	Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Vakıflar Genel Müdürlüğü Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Ankara Kalkınma Ajansı Altındağ Belediye Başkanlığı TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi ve Şehir Plancılar Odası Ankara Şubesi	İlgili niversiteler Vakıflar Bölge Müdürlüğü Ankara Kalkınma Ajansı		x	x	x	x	Yapılan etkinlik sayısı
		EYLEM 5: Klliyeinin elemanlarının (cami, minare, zaviye, türbe ile mezarlar, arslan heykelleri ve devşirme malzemeler)	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü Vakıflar Genel Müdürlüğü	Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü Vakıflar Genel Müdürlüğü	x	x				Katalogun hazırlanmış olması

		yerlerinin işaretlendiği vaziyet planı, kesitler, görünüm, aksonometrik çizimler ile panoramik fotoğrafların yer aldığı katalog hazırlanması									
		EYLEM 6: Caminin iç ve dış mekân öğelerinin (mihrap, minber, minare, mahfiller vb) yer aldığı vaziyet planları, iç ve dış cephelerden fotoğraflar, çizimler vb. nin yer aldığı katalog hazırlanması	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü Vakıflar Genel Müdürlüğü	Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü Vakıflar Genel Müdürlüğü	x	x				Katalogun hazırlanmış olması
		EYLEM 7. Külliyenin elemanlarına ilişkin ulusal ve uluslararası akademik yayın çalışması yapılması	İlgili Üniversiteler	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	İlgili Üniversiteler TÜBİTAK [Türkiye Adresli Uluslararası Bilimsel Yayınları Teşvik (UBYT) Programı] Ankara Kalkınma Ajansı	x	x	x	x	x	Yapılan yayın sayısı

ALTYAPI - ERİŞİM								
Politika	Hedef	Eylem	Sorumlu Kurum ve Kuruluş	İlgili Kurum ve Kuruluş	Olası Finansman Kaynağı	Süre/ Yıl		İzleme Göstergeleri
Politika 7. Alan içerisinde kullanıcı ve ziyaretçilere yönelik tarihi yapı ve dokuya uyumlu altyapı ve erişim sorunlarının çözülmesi	ALT.1. Cami ve yakın çevresinin altyapı eksikliklerinin giderilerek yerel halkın yaşam kalitesinin iyileştirilmesi ve erişim olanaklarının geliştirilmesi	EYLEM 1. Cami ve çevresinde yeterli aydınlatmanın yapılması	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Altındağ Belediye Başkanlığı, Başkent EDAŞ	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı	x	x	Aydınlatmanın düzeyi
		EYLEM 2. Kötü durumdaki yol ve kaldırımların bakımının yapılması	Altındağ Belediye Başkanlığı		Altındağ Belediye Başkanlığı	x	x	Bakımı yapılan yol ve kaldırımların uzunluğu
		EYLEM 3. Alana yönelik hazırlanacak KAİP kapsamında alanda engelli ulaşımına yönelik düzenlemeler ile yayalaştırma çalışmalarının yapılması	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Altındağ Belediye Başkanlığı	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Altındağ Belediye Başkanlığı	x	x	Yapılan düzenleme ve yayalaştırmalara yönelik raporlar
		EYLEM 4. Alanın su, kanalizasyon, elektrik vb. altyapı eksikliklerinin	Altındağ Belediye Başkanlığı		Altındağ Belediye Başkanlığı	x	x	Altyapı uygulamaları oranı

		giderilmesi										
		EYLEM 5. Cami çevresindeki araç yoğunluğunun giderilmesine yönelik koruma amaçlı imar planı kapsamında ulaşım planının hazırlanması	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Altındağ Belediye Başkanlığı	TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi ve Şehir Plancılar Odası Ankara Şubesi	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Altındağ Belediye Başkanlığı		x	x				Yapılan düzenlemeler

SUNUM – TANITIM - TURİZM												
Politika	Hedef	Eylem	Sorumlu Kurum ve Kuruluş	İlgili Kurum ve Kuruluş	Olası Finansman Kaynağı	Süre/ Yıl			İzleme Göstergeleri			
Politika 5. Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camilerinin ulusal ve uluslararası standartlarda tanıtımının yapılması	TUR.1. Alana yönelik tanıtım araçlarının geliştirilmesi ve ziyaretçilerin alanda bulunan kültürel mirasa ait bilgilere erişiminin sağlanması	EYLEM 1. Merkezi ve yerel idarelerin sosyal medya hesaplarında yapıya ilişkin paylaşımların yapılması,	Ankara Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Altındağ Belediye Başkanlığı		Ankara Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Altındağ Belediye Başkanlığı	x	x					Yapılan paylaşımların sayısı
		EYLEM 2. Yapıya yönelik, kısa video,	Ankara Valiliği İl Kültür ve	Ankara Kalkınma Ajansı	Ankara Valiliği İl Kültür ve			x	x			

		broşür, afiş, kitap vb. tanıtıcı materyallerin hazırlanması ve paylaşılması	Turizm Müdürlüğü, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı,		Turizm Müdürlüğü, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Ankara Kalkınma Ajansı						
		EYLEM 3. Şehir içi billboardlarda cami ile ilgili tanıtımın yapılması	Ankara Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı,		Ankara Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı,	x	x				Tanıtım yapılan billboard sayısı
		EYLEM 4. “Visit Ankara” uygulaması çalışmalarının tamamlanarak uygulamanın aktif hale getirilmesi	Ankara Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		Ankara Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	x	x				Uygulamanın aktif hale gelmesi

		EYLEM 5. Şehir içi otellerde ve müzelerde cami ile ilgili broşürlerin dağıtımının yapılması	Ankara Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü,		Ankara Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü,		x	x			Dağıtım yapılan broşürlerin miktarı
		EYLEM 6. QR Kodlu Ankara'nın Tarihi Kilise ve Camileri' Haritası'nın Şehir içi otel, restoran ve müzelerde dağıtımın yapılması	Ankara Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü,		Ankara Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü,		x	x			Dağıtılan Harita miktarı
		EYLEM 7. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin de içinde yer aldığı "Anadolu'nun Orta Çağ Dönemindeki Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri" kapsamındaki beş camiye ilişkin bir web sitesinin oluşturulması	Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Vakıflar Genel Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü Ankara İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü			x	x		Web sitesinin oluşturulması
		EYLEM 8. "Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi	Ankara Valiliği (İl Kültür ve	Altındağ İlçe Müftülüğü			x	x			Dağıtım yapılan broşür sayısı ve dağıtılan kurum-birim listesi

		Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri”ne ilişkin Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan broşürün Ankara ve çevre illerdeki kamu kurum ve kuruluşlarına ve çeşitli kültürel etkinliklerde halka dağıtımının yapılması	Turizm Müdürlüğü (İl Müftülüğü) (İl Milli Eğitim Müdürlüğü) Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Altındağ Belediye Başkanlığı Türkiye Seyahat Acentaları Birliği Orta Anadolu Bölge Temsil Kurulu Ankara Turist Rehberleri Odası							
		EYLEM 9. “Bellek Ankara” projesi kapsamında başlatılan çalışma ve projelerin uygulanması	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı		Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı	x	x	x	x	x	Proje kapsamında yapılan çalışmalar ile faaliyetlerin sayısı
Politika 8. Ziyaret kalitesinin ve güvenliğinin artırılması	TUR 2. Ziyaretçilerin alan deneyimlerinin zenginleştirilmesi ve niteliğinin artırılması	EYLEM 10. Cami ve çevresindeki diğer anıtsal yapılara ilişkin bilgilendirme, yönlendirme ve uyarı levhalarının hazırlanması ve yeterli hale getirilmesi,	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü Altındağ Belediye Başkanlığı Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Ankara İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü Altındağ Belediye Başkanlığı Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı	x	x				Yerleştirilen bilgilendirme, yönlendirme ve uyarı levhaları

		EYLEM 11. Caminin iç mekânında sık kullanılan eşyaların (tabure, elektrik süpürgesi, ayakkabılık vb.) depolanması için gerekli çözümlerin oluşturulması	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü Altındağ İlçe Müftülüğü	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	x					İşleme ilişkin Koruma Bölge Kurulu Kararları ile işlem sonrası rapor ve fotoğraflama
		EYLEM 12. Caminin günlük rutin temizlik ve bakım ihtiyaçlarını karşılamak için görevli istihdam edilmesi	Altındağ Belediyesi Altındağ İlçe Müftülüğü			x					Görevlendirilen personel sayısı
		EYLEM 13. Cami içindeki kalem işlerinin ziyaretçiler tarafından daha kolay algılanabilmesi için gerekli ışıklandırma çalışmalarının kalemlerine (pigment, boya, cila vb.) zarar vermeyecek şekilde	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü		x				İşleme ilişkin Koruma Bölge Kurulu Kararları ile işlem sonrası rapor ve fotoğraflama

		projelendirilerek yapılması										
		EYLEM 14. Cami için ziyaretçi anketlerinin hazırlanarak uygulanmasının sağlanması	Ankara Valiliği, İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü	Altındağ İlçe Müftülüğü	Ankara Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		x	x	x	x		Yapılan Anket sayısı ve değerlendirme raporları
Politika 9. Ziyaret ve kullanım yoğunluğunun tarihi çevre üzerinde yaratabileceği olumsuz etkilerin ve zararların minimuma indirilmesi	TUR.3. Ziyaretçi sayısının ve saatlerinin yönetilerek ziyaretçilerin yapıya zarar vermeden ve konforlu bir şekilde camiyi ziyaret etmelerinin sağlanması	EYLEM 15. Caminin taşıma ve kullanım kapasitesinin belirlenmesi ve buna uygun olarak grup başına azami ziyaretçi sayısına karar verilmesi	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Altındağ İlçe Müftülüğü	Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü	x						Taşıma kapasitesine ilişkin hazırlanacak teknik rapor
		EYLEM 16. Camii'nin ortalama ziyaretçi sayısının dönemsel yoğunluklarının (yıllık, aylık, haftalık ve gün içerisinde değişen saat aralıkları) belirlenmesi	Ankara Valiliği (İl Müftülüğü)	Altındağ İlçe Müftülüğü Türkiye Seyahat Acentaları Birliği Orta Anadolu Bölge Temsil Kurulu		x	x	x	x	x		Ziyaretçi sayısı ve yoğunluğunu gösteren tablo

<p>Politika 4. Yerel halkın, alan ve çevresinin korunması ve tanıtılmasında farkındalık eğitimleri ve sosyoekonomik iyileştirme programlarıyla etkin bir paydaş olmasının sağlanması,</p>	<p>TUR 4. Alana ilişkin, özgün, nitelikli hediyelik eşya üretimi ve satışı yoluyla turist memnuniyeti ve yerel halkın mesleki eğitim ve el beceri kurslarıyla üretim ve satış süreçlerine entegre edilmesi yoluyla sosyoekonomik durumunda iyileşme sağlanması</p>	<p>EYLEM 17. Gazi Üniversitesi- Ankara Büyükşehir Belediyesi Teknik Eğitim Kursları (BELTEK) kapsamında verilecek ahşap ve oymacılık sanatına ilişkin eğitimlerde kursiyerlerin (alanda yaşayan hanehalkının işsiz gençleri ve ev hanımları arasında seçilecek) camiye ilişkin hediyelik eşya üretiminin sağlanması</p>	<p>Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Gazi Üniversitesi</p>	<p>TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi ve Şehir Plancılar Odası Ankara Şubesi</p>	<p>Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı</p>	x	x	x	x	x	<p>Ahşap ve oymacılık sanatı eğitimine yönelik kurs ve katılımcı sayısı ile üretilen hediyelik eşya sayısı/çeşidi</p>
		<p>EYLEM 18 Hazırlanacak Koruma Amaçlı İmar Planında Can Sokak'a cepheli terasın altındaki dükkanların Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Külliyesiyle ilgili</p>	<p>Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Altındağ Belediye Başkanlığı</p>	<p>Arslanhane Cami ve Kuran Kursu Yaptırma ve Yaşatma Derneği</p>	<p>Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Altındağ Belediye Başkanlığı</p>					x	<p>KAİP kapsamında fonksiyon verilen dükkanların faaliyete geçmesi</p>

		kitap, broşür ve hediyelik eşya satış yeri, enformasyon noktası ve müze olarak kullanılmasına yönelik fonksiyon verilmesi ve kamulaştırılması									
Politika 6. Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camilerinin yakın çevrelerindeki doğal ve kültürel değerlerle birlikte turizme katkı sunma potansiyelinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi	TUR.5. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin bölgedeki diğer doğal ve kültürel miras alanları ile birlikte destinasyon yaratma potansiyelinin değerlendirilmesi ve caminin mevcut tur rotalarına dâhil edilerek ziyaretçi sayısının artırılması, alanda turizmin geliştirilmesi	EYLEM 19. Ankara merkezli gerçekleştirilen tur programlarına Caminin dahil edilmesi	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği Orta Anadolu Bölge Temsil Kurulu Başkanlığı	Ankara Valiliği (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü) Ankara Turist Rehberleri Odası		x	x				Tur programına eklenme durumu
		EYLEM 20. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi'nin de içinde yer aldığı beş camiye ilişkin "Anadolu'nun Orta Çağ Dönemindeki Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri" kültürel rotası oluşturulması	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği Orta Anadolu Bölge Temsil Kurulu Başkanlığı Kültür ve Turizm Bakanlığı (Tanıtma Genel Müdürlüğü)	Ankara Valiliği (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü) Ankara Turist Rehberleri Odası Ankara Kalkınma Ajansı	Kültür ve Turizm Bakanlığı (Tanıtma Genel Müdürlüğü)				x		

YEREL FARKINDALIK /KATILIM											
Politika	Hedef	Eylem	Sorumlu Kurum ve Kuruluş	İlgili Kurum ve Kuruluş	Olası Finansman Kaynağı	Süre/ Yıl					İzleme Göstergeleri
Politika 3. Eğitsel ve tanıtıcı faaliyetler ile alan ve çevresinin kültürel miras değerlerinin tüm topluma ulaştırarak toplumsal ilginin ve farkındalığın artırılması	YER 1. Yerel halkın somut ve somut olmayan kültürel miras konusundaki farkındalığının ve koruma bilincinin attırılması	EYLEM 1. Cami ve alanın kültürel miras değerleri ile ilgili çeşitli düzey ve temalarda yarışmaların (resim, fotoğraf, fikir projeleri vb.) düzenlenmesi	Ankara Valiliği (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü) Ankara Valiliği (İl Milli Eğitim Müdürlüğü) Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı İlgili Üniversiteler	Altındağ Belediye Başkanlığı Altındağ İlçe Müftülüğü Altındağ İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi ve Şehir Plancılar Odası Ankara Şubesi	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Ankara Valiliği (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü) Ankara Valiliği (İl Milli Eğitim Müdürlüğü) Ankara Kalkınma Ajansı	x	x	x	x	x	Gerçekleştirilen etkinlik sayısı
		EYLEM 2. Kültürel farkındalığı arttırmak amacıyla yerel halka yönelik alan ve çevresindeki kültürel ve doğal değerlerin tanıtılmasına yönelik turların düzenlenmesi	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Altındağ Belediye Başkanlığı	Ankara Valiliği (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)	x	x	x	x	x	Gerçekleştirilen kültür turlarına ilişkin afiş, poster, ilan ve/veya internet – sosyal medya duyurusu ve haberleri Kültür turu ve katılımcı sayısı	

		EYLEM 3. Yönetim Alanındaki tescilli yapı maliklerinin koruma ile ilgili yasal mevzuat, malzeme kullanımı vb. konularda muhtarlar öncülüğünde bilgilendirme ve yönlendirmelerin yapılması	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Kale Mahallesi Muhtarlığı	Altındağ Belediye Başkanlığı Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı	x	x	x	x	x	Gerçekleştirilen bilgilendirme toplantılarına ilişkin ilan, duyuru Toplantı ve katılımcı sayısı
		EYLEM 4. Yerel televizyonlarda kültür programlarının daha cazip hale getirilmesi, tarih öyküleri ile desteklenmesi	Ankara Valiliği (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)	İlgili Üniversiteler	Ankara Valiliği (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)	x	x	x	x	x	TV Program sayısı
		EYLEM 5. Korunması gerekli kültür varlıklarının bakım ve onarımı konusunda kaynak sağlayan kurumların fonlarına yönelik bilgilendirici ve yönlendirici broşürlerin hazırlanması ve paylaşılması	Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Ankara Valiliği Ankara Büyükşehir Belediyesi Altındağ Belediyesi	Altındağ Belediye Başkanlığı	Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara Valiliği Ankara Büyükşehir Belediyesi Altındağ Belediyesi	x	x	x	x	x	Dağıtılan broşür sayısı

		EYLEM 6. Muhtarlar ile yerel halka yönelik kültürel mirasla ilgili bilgilendirme faaliyetleri düzenlenmesi	Ankara Valiliği (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü) İlgili Üniversiteler		Ankara Valiliği (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)	x	x	x	x	x	Gerçekleştirilen toplantı sayısı ve katılımcı sayısı
--	--	--	--	--	--	---	---	---	---	---	--

EĞİTİM ve KAPASİTE GELİŞTİRME											
Politika	Hedef	Eylem	Sorumlu Kurum ve Kuruluş	İlgili Kurum ve Kuruluş	Olası Finansman Kaynağı	Süre/ Yıl					İzleme Göstergeleri
Politika 3. Eğitsel ve tanıtıcı faaliyetler ile alan ve çevresinin kültürel miras değerlerinin tüm topluma ulaştırılarak toplumsal ilginin ve farkındalığın artırılması	EGT.1. Alanda bulunan kurumların ve çalışanların, yerel halkın, işyeri sahiplerinin aidiyet duygusunun ve farkındalığının artırılması ve yeterli donanımına sahip olmasının sağlanması	EYLEM 1. Cami ve yakın çevresinde görevli mevcut ve yeni görevlendirilecek personele kültürel mirasın korunması ve tanıtılması konusunda eğitim verilmesi	Ankara Valiliği (İl Milli Eğitim Müdürlüğü) (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)	İlgili Üniversiteler Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Altındağ Belediye Başkanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü		x	x	x	x	x	Kültürel mirasın korunması ve tanıtılması faaliyetleri konusunda verilen eğitim ile eğitim verilen personel sayısı

				Ankara Kalkınma Ajansı							
				ICOMOS TR							
		EYLEM 2. Alanda bulunan yerel halka, işyeri sahipleri ile çalışanlara ve din adamlarına kültürel mirasın korunması ve tanıtılması konularında bilinçlendirme ve farkındalık eğitimi verilmesi	Ankara Valiliği (İl Milli Eğitim Müdürlüğü) (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü) Ankara İl Müftülüğü	İlgili Üniversiteler Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Altındağ Belediye Başkanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Ankara Kalkınma Ajansı Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü ICOMOS TR							Kültürel mirasın korunması ve tanıtılması faaliyetleri konusunda verilen eğitim ile eğitim verilen kişi sayısı

	EGT 2. Alanın korunması ve tanıtılmasına yönelik eğitim programlarının oluşturulması	EYLEM 3. İlköğretim düzeyindeki okullarda oyuna dayalı eğitici etkinliklerin müfredatın ilgili kısımlarında uygulanması (eşleştirme kartları, yapbozlar, boyama kitapları, maketler)	Ankara Valiliği (İl Milli Eğitim Müdürlüğü) Ankara Valiliği (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)	İlgili üniversiteler Altındağ İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Ankara Kalkınma Ajansı	Ankara Valiliği (İl Milli Eğitim Müdürlüğü) Ankara Valiliği (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü) Ankara Kalkınma Ajansı		x	x	x	x	Kültürel mirasın korunması konusunda oyuna dayalı etkinliklerin eğitim programına uygulandığını gösteren eğitim faaliyet raporları
		EYLEM 4. İlköğretim ve orta öğretim ders müfredatında “Anadolu'nun Ortaçağ Dönemindeki Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri”nin önemi, dönemsel özellikleri, doğa ve kültür varlıkları, kültürel mirasın korunması ve dünya miras sözleşmesine ilişkin bilgilere	Ankara Valiliği (İl Milli Eğitim Müdürlüğü) Ankara Valiliği (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)	İlgili üniversiteler Altındağ İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü			x	x	x	x	x

		yer verilmesi									
		EYLEM 5. Yönetim Alanında yaşayan gençlerin Camiye ilişkin proje etkinliklerinin organizasyonlarına yerel paydaş olarak katkılarının sağlanması; yerel tarih gruplarının kurulması	Altındağ Belediye Başkanlığı Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Ankara Valiliği (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü) TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi ve Şehir Plancılar Odası Ankara Şubesi	Altındağ Belediye Başkanlığı Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı İl Milli Eğitim Müdürlüğü	x	x	x	x	x	Düzenlenen proje ve etkinlik ile söz konusu proje ve etkinliklerin organizasyonuna gönüllü olarak katılan kişi sayısı
	EGT.3 Geleneksel zanaatların tasarım, yapım ve bakımında ihtiyaç duyulan ustaların belediyelerce mesleki eğitim ve el beceri kursları düzenlenerek kursiyerlerin alanda yaşayan hanehalkı	EYLEM 6. Gazi Üniversitesi- Ankara Büyükşehir Belediyesi Teknik Eğitim Kurulları (BELTEK) kapsamında camide kullanılmış olan geleneksel yapım tekniği ve işçiliğini (ahşap işçiliği, kalemşi vb.) uygulayacak elemanlar ile	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Gazi Üniversitesi		Ankara Büyükşehir Belediyesi			x	x	x	Geleneksel yapım tekniği ve işçiliği ile restorasyon uygulamalarına yönelik kurs ve katılımcı sayısı

	arasından seçilerek yetiştirilmesi	restorasyon uygulamalarında görev alacak elemanların yetiştirilmesine yönelik uygulamalı eğitim programlarının dahil edilmesi									
		EYLEM 7. Geleneksel zanaatlar (tezhip, minyatür), tasarım ve yapım tekniklerine ilişkin eğitim programları düzenlenmesi	Ankara Valiliği (İl Millî Eğitim Müdürlüğü) Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Altındağ Belediye Başkanlığı	İlgili Üniversiteler	Ankara Valiliği (İl Millî Eğitim Müdürlüğü) Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Altındağ Belediye Başkanlığı			x	x	x	Eğitime yönelik kurs ve katılımcı sayısı

YÖNETİM VE EŞGÜDÜM							
Politika	Hedef	Eylem	Sorumlu Kurum ve Kuruluş	İlgili Kurum ve Kuruluş	Olası Finansman Kaynağı	Süre/ Yıl	İzleme Göstergeleri
Politika 2. Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camilerinin önem ve değerlerinin anlaşılması ve yönetilmesine yönelik ortak bir anlayışın geliştirilmesi ve yönetim planının etkin bir şekilde uygulanmasının sağlanması	YÖN.1. Yönetim planı eylemlerinin gerçekleştirilmesini sağlayacak düzenlemelerin yapılması	EYLEM 1. Kurumlar arası iletişim ve iş birliğinin güçlendirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için belirli periyodlarla DK ve EDK toplantılarının düzenlenmesi	Alan Başkanı	Danışma Kurulu ve Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu üyeleri		x x x x x	Düzenlenen toplantı sayısı
		EYLEM 2. Yönetim planı eylemlerinin kurumların yatırım programlarında yer almasının sağlanması için alan başkanı tarafından ilgili kurumlara bildirimler ve hatırlatmalar yapılması	Alan Başkanı	Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu		x x x x x	Yazılan yazı sayısı

		EYLEM 3. Turizm ve tanıtım faaliyetlerinin eşgüdüm ve koordineli olarak yürütülmesi amacıyla turizm ve tanıtma alt çalışma grubunun oluşturulması,	KUZKA Alan Başkanı İl Kültür Müdürlüğü Diğer kalkınma ajanları ve Belediyeler	Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Tanıtma Genel Müdürlüğü	KUZKA	x	x	x	x	x	Düzenlenen toplantı sayısı
		EYLEM 4. Eğitim faaliyetlerinin eşgüdüm ve koordineli olarak yürütülmesi amacıyla eğitim alt çalışma grubunun oluşturulması	Alan Başkanı İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü	İl Milli Eğitim Müdürlüğü	x	x	x	x	x	Düzenlenen toplantı sayısı
		EYLEM 5. Yönetim Planının 5 yılda bir, amaç, strateji ve eylemlerinin izlenerek değerlendirilmesi ve güncellenmesinin yapılması.	Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Alan Başkanı	Danışma Kurulu ve Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu üyeleri							Yönetim Planının güncellenme durumu

8.2. İzleme Göstergeleri

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi Yönetim Planı'nın uygulanması sürecinde planda tanımlanan sorumlu paydaş ve katkıda bulunacak (ilgili) paydaşlar arasında eşgüdümün sağlanması ve belirlenen eylemlerin uygulamasının izlenmesi Alan Başkanı koordinasyonu ile gerçekleştirilecektir. Planın, Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu'nun onayından sonra yürürlüğe girmesi ile eylem planında tanımlı proje çalışmaları başlatılacaktır.

Her bütçe hazırlık döneminde sorumlu ve ilgili kurum ve kuruluşlar ile yapılacak toplantılarda Alan Başkanı eylem planı ve projelerin kurum ve kuruluşların bütçelerine alınmasına yönelik yönlendirmelerde bulunacaktır.

2863 Sayılı Yasa uyarınca Yönetim Planı kapsamındaki projelerin performansları yıllık olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda Alan Başkanı yıl sonunda "Yıllık Uygulama İlerleme Raporu" hazırlayacaktır. Yönetim Planı kapsamında oluşturulacak Alt Çalışma Grupları da toplantı ve çalışmalarını raporlarlar ve bu raporlar da yıllık raporlarda yer alır. Bu raporlar, sorumlu ve ilgili Kurum ve Kuruluşlar ile Danışma Kuruluna iletilir. Görüş, ve önerileri istenir.

İzleme faaliyetleri, ilerleme raporları ve alınan görüş, ve öneriler Alan Başkanı tarafından hazırlanacak nihai rapor Eşgüdüm ve Denetleme Kurulunca incelenecek, yönetim planında gerekli güncellemeler yapılacak ve bir yıl sonraki çalışma programı onaylanacaktır. Gerektiğinde proaktif bir yaklaşımla YP eylemleri yıllık olarak revize edilecektir. Raporlar Alan Başkanlığı'nın web sitesinde kamuya açık olarak yayımlanır. YP ve ilerleme raporları üzerine olabilecek halkın görüş, ve önerileri Alan Başkanlığınca değerlendirilir.

Planın vizyonu ile temel amaç ve politikaları ise bu planın geçerli olduğu son yıl olan 2027'de katılımcı süreçler yoluyla yeniden değerlendirilecek ve gözden geçirilerek güncellenen yönetim planı değerlendirilmek üzere yeniden Danışma Kurulu ile Eşgüdüm ve Denetleme Kuruluna sunulacaktır.

İzleme göstergeleri ise, bir eylem planının gerçekçi ve uygulanabilir olup olmadığını gözden geçirmek için en önemli araçtır. Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi Yönetim Planı'nın uygulanma durumunu ve performansını değerlendirmek için de izleme göstergeleri belirlenmiş olup bu göstergeler aracılığıyla eylemlerin ne kadarının gerçekleştirildiğini ve hedeflerin ne kadarına ulaşıldığını ölçmek mümkün olabilecektir. Her uygulama yılı sonunda yapılacak bu izleme ile ulusal yasal ve idari çerçeve ile uyumlu, uygulanabilir ve gerçekçi bir eylem planına ulaşılmış olacaktır.

Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi Yönetim Planı için oluşturulan izleme programı, Eylem Planı tablosunda her eylem için tanımlanan yıl aralığı ve eylemlerin gerçekleştirilme durumunun takibini gösteren İzleme Göstergeleri sütununda belirtilen veriler doğrultusunda gerçekleştirilecektir.

KAYNAKÇA

- Ahunbay, Z. (1999) Tarihi Çevre, Koruma ve Restorasyon. İstanbul: Gem Yayınları.
- Acun,H., İNCİ,U.(2016) “Ahi Şeraffeddin Zaviyesi, Vakıflar Dergisi 45 - Haziran 2016, Ankara. (<https://cdn.vgm.gov.tr/yayin/dergi/vakiflardergisi/45.pdf>)
- Biörnstad, M. (2000) “The ICOMOS International Committee on Archaeological Heritage Management”, H. Cleere (Ed.), Archaeological Heritage Management in the Modern World, (s.70-75). Londra ve New York: Routledge.
- Bakırer, Ö. (1976) “Onüç ve Ondördüncü Yüzyıllarda Anadolu Mihrablari”, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi
- Cleere, H. (2000) “Introduction: the Rationale of Archaeological Heritage Management”, H.Cleere (Ed.), Archaeological Heritage Management in the Modern World, (s.1-19) Londra ve New York: Routledge
- Eyice, S. İslam Ansiklopedisi, 1. Cilt, sayfa:532, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
- Erder, C. (1977) “Venedik Tüzüğü Tarihi Bir Anıt Gibi Korunmalıdır” ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, 3-2, (s.167-190)
- Gültekin, N. (2012) “Cultural Heritage Management: The Case of Historical Peninsula in İstanbul” Gazi University Journal of Science 25-1, (s.235-243)
- Hermann, J. (1989) “World Archaeology- the World’s Cultural Heritage” H. F. Cleere (Ed.) Archaeological Heritage Management in the Modern World. (s.30-37), London
- Karakuş, F. (2021) “13. Yüzyılda Anadolu’da İnşa Edilen Ahşap Direkli Camiler Üzerine Değerlendirme Çalışması” The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC, January 2021 Volume 11 Issue 1
- Kuban, D. (2000) Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu- Kuram ve Uygulama. İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları

- Madran E., Bozkurt E. (2008) Alan Yönetimi, Korumada yeni Tanımlar Yeni Kavramlar, Çatalhöyük Atölye Çalışması. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası
- Öney, G. (1976) “Türk Çini Sanatı”, İstanbul, Yapı ve Kredi Bankası Yayınları (s. 27-33)
- Öney, G. (1990) “Ankara Arslanhane Cami”, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.
- Şahin, B. (2012) “Ahi Şerafettin (Arslanhane) Külliyesinde Cami, Zaviye ve Türbe’nin İşlevsel ve İçmimarlık Açısından Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi”, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, syf.59, 169).
- Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi 2009 yılı Arslanhane Camii Restorasyon Proje Raporu
- Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi Erol Yurdakul’un yapı için hazırladığı 1974 tarihli Raporu
- Ankara Kalkınma Ajansı, (2016) “Ankara Vakıf Eserleri”, Ankara
- Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi Arslanhane Cami Tarihi Araştırma Raporu , ANB Mimarlık Müşavirlik İnşaat ve Tic. Ltd.Şti., Ekim,2018).